

Univerzita Hradec Králové  
Pedagogická fakulta

**Diplomová práce**

2022

Dominik Šípoš

Univerzita Hradec Králové  
Pedagogická fakulta  
Historický ústav

**Politická kariéra Viktora Dyka v letech 1918–1931**  
Diplomová práce

Autor: Bc. Dominik Šípoš  
Studijní program: N0114A300053 / Učitelství pro střední školy  
Studijní obor: 7504T306 / Český jazyk a literatura  
7504T256 / Dějepis  
7504T / Společný základ  
Vedoucí práce: prof. PhDr. Dana Musilová, CSc.  
Oponent práce: doc. PhDr. Veronika Štědová, Ph.D.

## Zadání diplomové práce

**Autor:** Dominik Šípoš  
**Studium:** P20P0414  
**Studijní program:** N0114A300053 Učitelství pro střední školy  
**Studijní obor:** Český jazyk a literatura, Dějepis  
**Název diplomové práce:** **Politická kariéra Viktora Dyka v letech 1918-1931**  
**Název diplomové práce AJ:** Viktor Dyk's political career in 1918-1931

### Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Předmětem zkoumání diplomové práce je politická kariéra Viktora Dyka mezi lety 1918 až 1931. Práce se zabývá jeho činností jako poslance v letech 1918 až 1925 a následně jako senátora v období 1925 až 1931. Výzkum zahrne rovněž ideové zázemí Viktora Dyka s důrazem na český nacionalismus a jeho politicky konotovanou publicistiku.

### Literatura:

JELÍNEK Hanus, *Viktor Dyk*, Praha 1932.

KÁRNÍK Zdeněk, *České země v éře první republiky (1918-1938) I-III*, Praha 2003.

KAUTMAN František, *Naděje a úskalí českého nacionalismu: Viktor Dyk v českém politickém životě*, Praha 1992.

KUČERA Rudolf, *Muži 28. října*, Praha 2011.

LOUŽEK Marek (edd.), *Viktor Dyk: Osmdesát let od smrti, sborník textů*, Praha 2011.

MED Jaroslav, *Viktor Dyk*, Praha 1988.

NEKONEČNÝ Milan, *Vlajka: k historii a ideologii českého nacionalismu*, Praha 2001.

NOVÁK Arne, *Viktor Dyk*, Praha 1936.

TOMEŠ Josef (edd.), *Báseň a politik: Sborník z konference k sedmdesátému výročí úmrtí Viktora Dyka*, Praha 2004.

TOMEŠ Josef, *Viktor Dyk a T. G. Masaryk: dvojí reflexe češství*, Praha 2014.

### Periodika:

Národ 1918-1924

Národní myšlenka: Revue českého nacionalismu 1923-1931

Vlajka: měsíčník pro národní a světovou kulturu 1928-1931

### Prameny:

DYK Viktor, *Ad usum presidenta republiky*, Praha 1929.

DYK Viktor, *O národní stát*, Praha 1938.

DYK Viktor, *Vzpomínky a komentáře*, Praha 1927.

Archiv Poslanecké sněmovny PČR

Archiv Senátu PČR

**Garantující pracoviště:** Historický ústav,  
Filozofická fakulta

**Vedoucí práce:** prof. PhDr. Dana Musilová, CSc.

**Oponent:** doc. PhDr. Veronika Středová, Ph.D.

**Datum zadání závěrečné práce:** 27.11.2019

## **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval pod vedením vedoucí diplomové práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

**Anotace**

ŠÍPOŠ, Dominik, *Politická kariéra Viktora Dyka v letech 1918–1931*, Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022, 96 s., Diplomová práce.

Předmětem zkoumání diplomové práce je politická kariéra Viktora Dyka mezi lety 1918 až 1931. Práce se zabývá jeho činností jako poslance v letech 1918 až 1925 a následně jako senátora v období 1925 až 1931. Výzkum zahrne rovněž ideové zázemí Viktora Dyka s důrazem na český nacionalismus a jeho politicky konotovanou publicistiku.

**Klíčová slova**

Viktor Dyk, První republika, Národní shromáždění, český nacionalismus, Československá národní demokracie

**Annotation**

ŠÍPOŠ, Dominik. *Politická kariéra Viktora Dyka v letech 1918–1931*, Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022, 96 s., Diploma thesis.

The subject of the diploma thesis is Viktor Dyk's political career between 1918 and 1931. The thesis deals with his activities as a member of parliament from 1918 to 1925 and subsequently as a senator in the period from 1925 to 1931. The research includes Viktor Dyk's ideological background with focus on the Czech nationalism and his politically connoted journalism.

**Key words**

Viktor Dyk, First Czechoslovak Republic, National Assembly, Czech nationalism, Československá národní demokracie

# Obsah

Úvod .....	2
<b>1. Viktor Dyk poslanec.....</b>	<b>6</b>
1.1 První vystoupení v nové roli.....	7
1.2 Ústava ČSR, připomínky národních demokratů a role Viktora Dyka .....	13
1.3 Interpelační a zpravodajská činnost Viktora Dyka .....	18
1.4 Viktor Dyk opět poslancem 1920–1925 .....	23
1.5 Místopředseda imunitního výboru .....	25
1.6 Dyk jako zpravodaj.....	29
1.7 Český nacionalismus na zasedání sněmovny v podání Viktora Dyka .....	39
<b>2. Viktor Dyk v nové roli senátora.....</b>	<b>46</b>
2.1 Viktor Dyk na plénu senátu .....	48
2.2 Viktor Dyk a poslední roky v senátu.....	57
2.3 Viktor Dyk kontra Edvard Beneš na plénech senátu.....	58
2.4 Další Dykova aktivita, poslední vystoupení a rozloučení.....	63
<b>3. Politická publicistika Viktora Dyka – komentáře, glosy a úvahy.....</b>	<b>69</b>
3.1 Dykův postoj k senátu a otázka existence horní komory .....	69
3.2 Publicistika a obhajoba univerzitního zákona.....	70
3.3 Komentáře k Ústavě ČSR, vázaným listinám a správnímu systému.....	72
3.4 Německá menšina v parlamentu 1920–1925 a Dykovy reakce .....	76
3.5 Glosy k práci imunitního výboru a pojetí imunity.....	81
3.6 Komentáře k účasti ČsND ve vládě podporované německými stranami.....	85
3.7 Nacionalismus jako téma.....	88
<b>4.0 Závěr .....</b>	<b>92</b>
<b>5. Seznam pramenů a literatury: .....</b>	<b>95</b>

## **Seznam zkratek**

BdL – Německý svaz zemědělců

ČSDSD – Československá sociálně demokratická strana dělnická

ČSL – Československá strana lidová

ČsND – Československá národní demokracie

ČsNS – Československá strana národně socialistická (do roku 1926 ČSS)

ČSR – Československá republika

ČSS – Československá strana socialistická (od roku ČsNS)

ČŽOSS – Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská

DCVSP – Německá křesťansko-sociální strana lidová

DNSAP – Německá národně socialistická strana dělnická

DSAP – Německá sociálně demokratická strana dělnická v ČSR

KSČ – Komunistická strana Československa

RNS – Revoluční národní shromáždění

RSZML – Republikánská strana zemědělského a maloroľnického lidu

SSSR – Svaz sovětských socialistických republiky



## Úvod

Viktor Dyk je české veřejnosti znám především jako spisovatel a dramatik. Jeho díla vstoupila do českého kánonu a on sám se stal pevnou součástí výuky literární historie. Jeho osobnost však byla komplexnější. Do českých dějin vstoupil i jako politik. Tato část jeho života je sice známa, avšak nijak detailně. S Dykem jsem se již setkal při výzkumu a psaní své bakalářské práce. V ní jsem se věnoval stranickým tiskovinám Československé národní demokracie. Jelikož byl Dyk i novinářem, s jeho jménem jsem se logicky setkal. Ve výběru tématu této práce tak hrálo roli toto spojení. Druhým důvodem je nízká míra zpracování tématu. Viktor Dyk byl zkoumán především českými literárními historiky. Historici se jeho osoby částečně dotkli, avšak neexistuje práce, která by obsáhla a zkoumala jeho politickou činnost v meziválečném Československu. Přestože jsou Dykovi věnovány některé bakalářské či diplomové práce, zkoumají jiná témata. Nejblíže mému záměru je diplomová práce kolegyně Evy Pecháčkové<sup>1</sup>. Ta se Dykově politické kariéře věnovala poměrně důkladně. Zkoumala jeho ideologii a činnost jako politika. Zvolila zčásti obdobnou pramennou základnu jako já. Rozdíl je však v pojetí a metodologii. Autorka vzala, v dostupné literatuře dohledatelné, informace o Dykově ideologii a následně pro ně hledala potvrzení v pramenech. Vyhledávala například projevy českého nacionalismu. Cílem její práce však nebylo detailně zmapovat činnost Viktora Dyka na plénech sněmovny a senátu. Taktéž se naše práce liší po metodologické stránce.

Cílem této práce je zmapovat činnost a aktivitu Viktora Dyka jako poslance Národního shromáždění v letech 1918 až 1925 a následně jako senátora v letech 1925 až do jeho úmrtí v roce 1931. V druhé řadě přiblížit jeho názory a myšlenky. V případě prvního cíle se zaměřuje na plenární aktivity. Jeho činnost v samostatných výborech a jejich jednáních není předmětem této práce. Stejně tak zůstala stranou aktivita vnitrostranická. K tomu mě vedl především fakt, že Viktor Dyk jako politik je stále okrajovým tématem, které je samo o sobě dost rozsáhlé. Chtěl jsem především podat detailnější přehled o jedné z jeho politických činností. Jeho aktivitě na plénech je věnována většina práce. Druhá část práce se zaměřuje na Dykův ideový základ a jeho politicky motivovanou publicistickou tvorbu. V této části jsem se zaměřil na komentáře a texty k vybraným tématům. Prostřednictvím jejich analýzy jsem se snažil popsat blíže jeho ideové zázemí a názory. Témata vyplývají právě z jeho činnosti v zákonodárných orgánech. I zde platí, že nejde o detailní rozbor

---

<sup>1</sup> Eva Pecháčková, *Viktor Dyk – politik, básník a nacionalista (1914–1931)*, Pardubice 2009.

jeho veškeré publicistické činnosti. Ta je velmi rozsáhlá a zasloužila by si v případě komplexní analýzy vlastní práci.

Literaturu, která byla využita pro tuto práci, dělím do 4 skupin. První tvoří publikace, jež mapují jeho osobní život a činnost. Mezi tyto práce patří například monografie Jaroslava Meda<sup>2</sup> nebo sborníky, které vznikly pod vedením Josefa Tomeše<sup>3</sup> a Marka Loužka<sup>4</sup>. Tyto práce se věnují jak jeho umělecké tvorbě, tak se částečně dotýkají politické činnosti, avšak pouze okrajově. Tato literatura je užitečná především pro bližší seznámení s osobním životem Viktora Dyka.

Druhá skupina literatury se týká jeho politické ideologie. Ta mi byla nápomocna pro úvodní vstup do osobnosti Viktora Dyka a odkazovala na jeho publicistickou tvorbu. Platí však, že na ni pouze odkazovala a nijak zvlášť ji neanalyzovala. K této skupině řadím studie Tomáše Vojtěcha<sup>5</sup>, které jsou sice staršího data, avšak poskytují dostatek informací o některých tématech. Ideologii českého nacionalismu se dále věnuje publikace Zdeňka Kautmana<sup>6</sup>.

Další část literatury tvoří publikace, které mi pomohly zorientovat se v kontextu. Zde jde o práce Zdeňka Kárníka<sup>7</sup>, Jany Čechurové<sup>8</sup> či o kolektivní publikaci vytvořenou pod vedením Jiřího Malíře<sup>9</sup>. Především práci Zdeňka Kárníka jsem využil při popisu historického kontextu a vývoje jednotlivých období první republiky. *Česká politická pravice* byla potom společně s prací vzniklou pod vedením Jiřího Malíře nápomocna při situacích, kdy je nutné detailně zkoumat politické strany a jejich osobnosti. A na závěr to byla kniha Václava Kurala<sup>10</sup>, se která mi pomohla orientovat se v česko-německých vztazích.

Pramenná základna pro práci je poměrně rozsáhlá. Jelikož mým prvním cílem bylo zmapovat politickou činnosti Viktora Dyka jako poslance a senátora, využil jsem především materiály dostupné v Digitální knihovně Parlamentu ČR. Pracoval jsem se

---

<sup>2</sup> Jaroslav MED, *Viktor Dyk*, Praha 1988.

<sup>3</sup> Josef TOMEŠ (edd.), *Básník a politik: Sborník z konference k sedmdesátému výročí úmrtí Viktora Dyka*, Praha 2004.

<sup>4</sup> Marek LOUŽEK (edd.), *Viktor Dyk: Osmdesát let od smrti, sborník textů*, Praha 2011.

<sup>5</sup> Tomáš VOJTĚCH, *Politické názory Viktora Dyka* In: *Československý časopis historický*, č. 21, 1973.

<sup>6</sup> František KAUTMAN, *Naděje a úskalí českého nacionalismu: Viktor Dyk v českém politickém životě*, Praha 1992.

<sup>7</sup> Zdeněk KÁRNÍK, *České země v éře první republiky (1918–1938) I–III*, Praha 2003.

<sup>8</sup> Jana ČECHUROVÁ, *Česká politická pravice*, Praha 1999.

<sup>9</sup> Jiří MALÍŘ a kolektiv. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861–2004*, I. díl, Brno 2005.

<sup>10</sup> Václav Kural, *Konflikt místo společenství?: Češi a Němci v československém státě (1918–1938)*, Praha 1993.

stenoprotokoly ze zasedání, díky kterým jsem mohl mapovat výstupy a interpelace Viktora Dyka. Právě stenoprotokoly a tisky tvoří hlavní pramennou základnu. Dodatečně jsem pracoval s některými prameny, které byly pro práci sekundární, a čerpal jsem z nich pouze dodatečné informace. To byl kupříkladu spis E. Beneše o Haagské konferenci<sup>11</sup> a Dykův text *Ad usum presidenta republiky*<sup>12</sup>.

Ve druhém cíli jsem se zaměřil na jeho ideologii a myšlenkovou základnu. K tomu jsem vycházel z jeho publicistiky, přesněji politických komentářů a glos. Celá Dykova politická publicistika je velmi přehledně uspořádána ve svazcích *O národní stát*<sup>13</sup>. Celkem 7 svazků, které obsahují chronologicky seřazené Dykovy texty, začal v roce 1932 vydávat Spolek pro zřízení desky a pomníku Viktoru Dykovi. Celý svazek uspořádal a opoznámkoval J. O. Novotný. Úvodní slovo napsal Dykův spolustraník A. Hajn. Pro splnění druhého cíle jsem pracoval především s tímto pramenem.

Postup práce jsem rozdělil do dílčích aktivit. První aktivita směřovala k prozkoumání digitální knihovny v období 1918 až 1931. Zde jsem přes dostupné rejstříky vyhledal potřebné informace a v případě potřeby, například datum zvolení do konkrétního výboru, jsem je ověřil ve stenoprotokolech. Následně jsem se seznámil s činností Viktora Dyka v jednotlivých funkčních obdobích. Ty byly tedy celkem čtyři: dvě v poslanecké sněmovně 1918–1920, 1920–1925 a dvě ve senátu 1925–1929 a 1929–1931. Poté jsem se začal seznamovat s Dykovými vystoupeními a aktivitami. Postupoval jsem chronologicky. Jeho projevy jsem analyzoval a místy zasazoval do kontextu. Snažil jsem se mezi nimi najít vazbu. Sdružoval jsem je do tematických celků, abych zjistil, čím se Dyk nejvíce zabýval a k čemu se vyjadřoval. Nejdříve jsem se takto věnoval stenoprotokolům, následně tiskům a interpelacím. Mezi všemi skupinami jsem neustále hledal vazby, aby nešlo pouze o konstatování faktu, ale abych zjištěné více propojil a vhodně zařadil do kontextu. K této činnosti bylo zapotřebí především analýzy a interpretace. Cílem bylo odpovědět na otázky kdy, proč a jak. Šlo o zařazení časové. V druhém případě o motivaci Dyka k jeho aktivitě a výstupu. V posledním případě o formu, jakou zvolil. Tímto způsobem jsem postupně prošel všechna čtyři funkční období. V druhé části práci jsem zvolil následující postup: na základě zjištění z první části výzkumu jsem mohl stanovit několik témat. Je jich celkem sedm: otázka senátu, univerzitní zákon 1920, Ústava ČSR a správa země, Němci v parlamentu 1920–1925,

---

<sup>11</sup> Edvard Beneš, *Pravda o Haagu: Reparační otázky likvidace světové války*, Praha 1930.

<sup>12</sup> Viktor Dyk, *Ad usum pana presidentu republiky*, Praha 1929.

<sup>13</sup> Viktor Dyk, *O národní stát*, Praha 1932–1938.

poslanecká a senátorská imunita, postoj ke společné vládě německých stran a ČsND a nacionalismus. Některá jsou užší (například senát) a některá širší (Němci v parlamentu 1920–1925). Taktéž je nutné říci, že jsou záměrně takto rozsáhlá, protože analýza Dykovy publicistiky není hlavním cílem celé práce a tato kapitola má pouze doplnit předchozí zjištění a umožnit rozšíření perspektivy na Dykovu politickou činnost a ideologii z jiné strany. K tématu jsem následně vyhledával články. Šlo o podrobné hledání, protože bylo potřebné projít všech 7 svazků edice *O národní stát*. Jakmile jsem články našel, provedl jsem analýzu, která byla podobná té v předchozí části práce. I nyní jsem hledal odpovědi na otázky kdy, jak, proč a navíc co. U poslední otázky jsem se zaměřil hlavně na obsahovou hodnotu. Cílem bylo totiž blíže popsat Dykovy názory. K tomu bylo přidružení této otázky podstatné. Jakmile jsem provedl analýzu, hledal jsem spojení mezi nimi a mezi činností Viktora Dyka na plénu zákonodárných orgánů. Druhá část práce byla tedy přímo závislá na zjištěném z první části. Pouze propojením obou částí umožnilo naplnit cíl práce.

## 1. Viktor Dyk poslanec

Viktor Dyk byl jako politik celý svůj život spjatý s jedním názorovým proudem, to však neplatí o jeho členství v politických stranách. Není ale pravdou, že by kvůli pragmatismu a drobným ideologickým rozdílům měnil strany. V roce 1911 vstoupil tehdy 34letý Viktor Dyk do Státoprávně pokrokové strany. Nebyl pouze pasivním členem, ale již v téže roce kandidoval ve vinohradském obvodu do Říšské rady. Jeho snaha však nebyla úspěšná a Dyk se poslancem nestal. Poprvé změnil Viktor Dyk stranickou příslušnost v roce 1918, nestalo se tak však vlastním přičiněním. Státoprávně pokroková strana totiž společně s Lidovou stranou pokrokovou na Moravě, částí České strany pokrokové, kterou známe spíše pod označením realisté, a Národní stranou svobodomyšlnou vytvořila 10. února Českou státoprávní demokracii. Jejími hlavními představiteli byli vedle Viktora Dyka například Karel Kramář, Alois Rašín nebo Antonín Hajn. Tato strana se výrazně podílela na vzniku Československa a po půl roce se po ustavení potřebných orgánů přejmenovala na Československou národní demokracii. Tento krok proběhl 25. března 1919 a kromě jména se nic nezměnilo. V této straně již Viktor Dyk zůstal až do své smrti v roce 1931.<sup>14</sup>

Když se 14. listopadu 1918 sešlo Revoluční národní shromáždění<sup>15</sup>, které mělo nově vzniklý stát provést složitým poválečným obdobím, nebylo jeho složení dáno výsledkem voleb. Na návrh Antonína Švehly mělo být vytvořeno dílem na základě výsledků posledních voleb do říšské rady v roce 1911, dílem kooptací osobností navržených politickými stranami. Dyk ve volbách neuspěl, ocitl se však mezi kooptovanými osobnostmi. Nominanty stran se totiž většinou stávaly osobnosti známé svým veřejným působením. Právě tato okolnost pomohla několika spisovatelům v řadách národní demokracie ve stupu do RNS. Do zákonodárního orgánu se tak vedle Dyka dostali například Alois Jirásek, Josef Svatopluk Machar<sup>16</sup> nebo Božena Viková-Kunětická.

V souladu s běžnou praxí zákonodárných orgánů byla činnost RNS rozdělena na jednání pléna a jednotlivých výborů, které byly obsazeny poslanci. První schůze RNS musela vyřešit mimo jiné volbu prezidenta ČSR, předsedy a místopředsedů celého orgánu, volili se členové vlády a přijímaly se jejich sliby, tudíž nebylo možné hned na první schůzi zvolit všechny výbory a komise. Ustaveny byly pouze tři, které dostaly prioritu, tedy

---

<sup>14</sup> František Kautman, *Naděje a úskalí českého nacionalismu: Viktor Dyk v českém politickém životě*, Praha 1992.

<sup>15</sup> Dále RNS.

<sup>16</sup> Zdeněk Kárník, *České země v éře první republiky (1918–1929)*, Praha 2003, s. 17–24.

finanční, ústavní a sociálně-politický. Další výbory a komise vznikaly na dalších schůzích v průběhu celého zasedání až do roku 1920. Poslanec Dyk byl na konci roku 1918 zvolen do výboru imunitního<sup>17</sup>, výboru ku prozkoumání tajného policejního archivu<sup>18</sup> a do výboru pro slovenské věci<sup>19</sup>. V průběhu roku 1919 se Dyk navíc stal členem výboru mírového<sup>20</sup> a výboru vyšetřovacího<sup>21</sup>. Je nutno podotknout, že výbor vyšetřovací vznikl pouhým sloučením výboru ku prozkoumání tajného policejního archivu a výboru pro potrestání válečných viníků. Dykovo členství vzniklo tím, že byl v době sloučení členem prvního jmenovaného výboru. Sloučení výborů proběhlo na 56. schůzi v květnu 1919 a na 70. schůzi v září se stal poslanec Dyk členem nově vzniklého výboru. Avšak zřejmě z důvodu rozšíření agendy a s tím spojeným nárůstem povinností každého z 16 členů výborů, se Dyk rozhodl na stejné schůzi opustit imunitní výbor. V průběhu roku 1920 se stal členem výboru pro změnu jednacího řádu<sup>22</sup> a rozšířil řady sociálně-politického výboru<sup>23</sup>. V každém z těchto výborů byl Viktor Dyk pouhým členem a nepůsobil v jeho vedení. Ve výčtu členství převažují výbory se zaměřením na právní a legislativní otázky. To je logické. Přestože se tomu nevěnoval a česká společnost ho znala jako novináře a spisovatele, byl vystudovaným právníkem. Právě v otázkách změn jednacího řádu, vyšetřování a imunity poslanců RNS mohl být platným členem.<sup>24</sup>

## 1.1 První vystoupení v nové roli

První vystoupení poslance Dyka se konalo na 11. schůzi RNS 19. prosince 1918. Na programu schůze byla jako třetí v pořadí zpráva sociálně-politického výboru o vládním návrhu zákona o osmihodinové pracovní době. Jelikož šlo o velkou změnu, bylo logické, že na schůzi vyvolala velkou debatu. Té se účastnil i Viktor Dyk, avšak až jako jeden z posledních řečníků.

Co se týče samotného návrhu zákona, jeho vystoupení by se dalo shrnout tak, že podpořil návrh zákona, uvedl důvody k hlasování pro něj a vyjádřil souhlas. Avšak v jeho

---

<sup>17</sup> 3. schůze RNS 19. listopadu 1918.

<sup>18</sup> 7. schůze RNS 3. prosince 1918.

<sup>19</sup> 8. schůze RNS 10. prosince 1918.

<sup>20</sup> 22. schůze RNS 28. ledna 1919.

<sup>21</sup> 70. schůze RNS 10. září 1919.

<sup>22</sup> 106. schůze RNS 16. ledna 1920.

<sup>23</sup> 115. schůze RNS 5. února 1920.

<sup>24</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Jmenný rejstřík, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna. Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26.12. 2021].

vystoupení najdeme i zmínky o jiných tématech. Dyk byl jednoznačný demokrat. Vážil si hlasování jednotlivců a vnímal úlohu demokracie. Právě tento prvek v jeho projevu nacházíme, neboť je mu bezmála věnována polovina času. V návaznosti na předchozí dění a chování některých poslanců měl Dyk hned na začátku potřebu upozornit na důležitost demokratického rozhodování a civilizovaného jednání: „*Já myslím, že demokracie neznamena tolik, že příslušníci určitého zákonodárského sboru mají povinnost, strkati hlavu do písku. To je politika pštroší, ale ne demokratická. Naopak, člen demokratického sboru zákonodárského musí uvážiti veškeré argumenty pro a proti, musí vážně uvažovati o veškerých důsledcích, ke kterým zákon povede, poněvadž neuvážili oněch důsledků věcně a vážně, může vzniknouti zákon, který se pak ukáže neblahým.*“<sup>25</sup> Následně Dyk zhodnotil navržený zákon a našel prostor pro vyjádření svého ideologického základu, kterým byl integrální nacionalismus. Reagoval na debaty o tom, jak se zákon propíše do práce jednotlivých skupin profesí. Mluví o rozdílu mezi duševní a fyzickou prací. Aby tuto část zavřel, zvolil následující slova: „*Prosím, aby se zbytečně nevyvolávaly mezi určitými kategoriemi takové poměry, že by sočila jedna pracovní kategorie na druhou, poněvadž dnes já to pokládám vůbec za překonanou fikci, mluvíti o pracujících vrstvách v protivě k celému ostatnímu národu, poněvadž ideálem našim je a musí býti (Posl. Zeminová: Ale není!), že pracující vrstvou je celý národ.*“<sup>26</sup> Celý projev uzavřel opětovným zvoláním a výzvou k uvědomění si podstaty práce RNS: „*Prosím a vyzývám Vás tudíž, ať již náležíme ke kterékoliv straně, respektujme vzájemně své mínění, pracujme, ale nehrozme, poněvadž, jak jsem řekl, kdo seje vítr, klidí bouři, která jde dále, mnohdy dále, nežli minul. (Výborně! Potlesk.)*“<sup>27</sup>

I z tak krátkého vystoupení můžeme snadno vyčíst některé stanoviska názory Viktora Dyka, která ho budou provázet i nadále. Dyk se zapojil do debaty o ryze sociálním a pracovním tématu, ke kterému neměl bližší vztah, proto se k němu vyjádřil stručně. Zhodnotil, vyjádřil postoj, avšak tím skončil. Naopak využil získaný prostor k tomu, aby upozornil na nutnost civilizovaného chování, poukázal na fakt, že ze zákona nemohou mít pouze určité skupiny obyvatel, ale národ jako celku. Nakonec vyzval ostatní poslance,

---

<sup>25</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 11 (19. 12. 1918). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26. 12. 2021].

<sup>26</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 11 (19. 12. 1918). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26. 12. 2021].

<sup>27</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 11 (19. 12. 1918). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26. 12. 2021].

aby přestali uvažovat stranicky a hleděli pouze na dobro celku. Hlavním sdělením obsaženém v projevu je bezesporu souhlas s návrhem zákona, ale bez povšimnutí nemůže zůstat ani Dykovo pojetí celého návrhu a toho, jak chápe jeho dopad a význam. Dyk s ním vyslovil souhlas, protože tento zákon pomůže společnosti jako celku. Věřil ujištění představitelů odborů, že pracovní morálka neklesne. Není to naposledy, co bude Dyk takto uvažovat nad návrhy zákonů, které mají v očích levicových poslanců pomoci hlavně dělníkům a méně mohovitým vrstvám.<sup>28</sup>

Podruhé vystoupil poslanec Dyk na 20. schůzi RNS 23. ledna v diskuzi o navrženém materiálu č. 302, kterým byl volební řád do obcí republiky Československé. Tento materiál připravil ústavní výbor a na zasedání se navazovalo na již otevřenou debatu. Dyk byl do rozpravy přihlášen jako poslední. Svůj výstup začal narážkou na předchozí debaty poslanců Šťastného (ČSS) a Šrámka (ČSL): „*Dovolte, abych vám způsobil jakési překvapení, poněvadž já budu chvíli mluvit o předloze. (Výborně! Zcela správně!*)“<sup>29</sup> Reagoval na to, že debata se částečně odchýlila od původního záměru, tedy projednání připomínek k návrhu zákona, a byla protkána vyrušováním a reakcemi na komentáře k jednotlivým poslancům a jejich názorům. Dyk se své deklarace držel jen krátce, protože okamžitě reagoval na slova národněsocialistického poslance Emila Špatného, který vyřkl domněnku, že všeobecné hlasovací právo není takovou samozřejmostí, za jakou ji mnozí považují, neboť vždy nemělo plnou podporu politických stran. Dyk na toto reagoval s klidem a tvrzení vyvracel. Následovalo jeho vyjádření k návrhu všeobecného hlasovacího práva, které on i celá strana podporovali. Zde je zajímavé jeho zaměření na to, co znamená označení všeobecné. „*Považuji za svou povinnost prohlásiti, že úplně odmítáme veškeré třídní privileje z toho důvodu, že není možno, aby v demokratické společnosti kterákoliv třída udržela nějakým zvláštním privilegiem zákona postavení, které není založeno v povaze věci, postavení, které je vybojováno jinak, nežli převahou ducha a vykonanou prací.*“<sup>30</sup> Vnímá všeobecné hlasovací právo jako možnost hlasovat bez rozdílu pohlaví. V tomto ohledu projevil progresivní myšlení: „*...já bych si přál, aby se nerozhodovalo o tom, je-li to muž či žena, kdo bude zvolen, poněvadž ani muž nemá práva*

---

<sup>28</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 11 (19. 12. 1918). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26. 12. 2021].

<sup>29</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 20 (23. 1. 1919). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26. 12. 2021].

<sup>30</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 20 (23. 1. 1919). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26. 12. 2021].



*býti volen proto, že jest muž, ani žena nemá práva býti volena jenom proto, že jest žena, nýbrž i muž i žena musejí býti voleni proto, že jsou schopni zdárně vykonávati povinnost občanskou.*<sup>31</sup> Stanovisko lze vnímat jako další část Dykova přesvědčení, že nikoliv skupiny a třídy tvoří národ, ale tvoří jej jednotlivci bez rozdílu pohlaví. Odmítl optiku dělení společnosti, která byla podle jeho názoru vlastní levicovým stranám a představil vlastní, postavenou na individualismu a silném národním smýšlení. Stejně jako u předchozího projevu je to jasně patrné. Následně se Dyk opřel právě do levicových stran, když jim popřál úspěch v blížících se komunálních volbách, aby si i ony zažily radniční jednání a získali tak nadhled nad některými tématy.<sup>32</sup>

Dyk uzavřel část svého vystoupení k otázce všeobecného hlasovacího práva a pokračoval k volebnímu systému, respektive k hodnocení poměrného volebního systému a rozdělení mandátů. Hlavní část své kritiky však věnoval tzv. vázaným kandidátním listinám. Neměl pro ní námitky při volbách do státních orgánů, avšak u místních voleb k ní měl výhrady. Volby na lokální úrovni jsou odlišné a větší roli zde hraje individualita. Chtěl by voličům umožnit například volbu a kroužkování kandidátů z vícero kandidátních listin. „*A tu říkám: Jestliže takový volič prostě si vybere z těch 108 kandidátů, kteří tu jsou, osobnosti z jednotlivých kandidátních listin, jež vyzkoušel jakožto lidí své důvěry, ať se hlásí k té či oné straně, nebude to na škodu, nýbrž na prospěch věci. Bude-li však se po něm požadovati, aby se rozhodl pro celou kandidátní listinu a v této listině nalezne osobnosti, o jichž to škodlivosti pro hospodářství obecní je přesvědčen, ale které jinak odstraniti nemůže, než když nebude voliti celou kandidátní listinu, nakloní se přirozeně k tomu, aby ty osoby pro obecní hospodářství škodlivé do zastupitelstva nedostal, že - třeba stranník - raději k volbě nepůjde anebo dá hlas svůj straně jiné.*“<sup>33</sup> Dyk měl za to, že větší individualizace obcím prospívá, leč podotýká, že by to zase uškodilo stranám. Tady se projevuje jeho pravicovost a vnímání jedince jako podstatnější části než celek. Dále argumentoval nespravedlností, která může lehce vzniknout právě v případě, že bude přijato všeobecné hlasovací právo. Už nyní dle jeho slov existují rozdíly v počtech hlasů mezi jednotlivými kandidáty a tyto rozdíly budou narůstat. Vliv vázaných kandidátních

---

<sup>31</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 20 (23. 1. 1919). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26. 12. 2021].

<sup>32</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 20 (23. 1. 1919). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26. 12. 2021].

<sup>33</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 20 (23. 1. 1919). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26. 12. 2021].

listin však neumožní pestřejší složení zastupitelských orgánů. Dyk to označuje za degradaci voličů a v budoucnu své stanovisko znovu zopakuje.

Následně se odchytil od původního tématu, tentokrát zmínil obsazování úřednických míst. Nejvyšším kritériem při vybírání jedinců by neměla být stranická příslušnost, ale odbornost. Konec jeho řeči takřka zanikl ve velkém ruchu, který tato poznámka vyvolala. Do jeho se vměšovali další poslanci, na které reagoval, a tím spor vystupňoval. Po jeho projevu vystoupil krátce ministr veřejných prací Staněk (RSZML), který reagoval na předchozí řeč poslance Šrámka. Po ní předseda Tomášek (ČSDSD) bod uzavřel s tím, že debat bude pokračovat na dalším zasedání.<sup>34</sup>

Tento projev je naplněn individualismem a starostí o záležitosti jedince. Zatímco v prvním projevu k návrhu osmihodinové pracovní doby jsme mohli najít Dykovy myšlenky pojetí národa a celku, nyní v jeho řeči a kritice lze vidět volání po individualitě a odporu k zavedeným politickým stranám, jmenovitě socialistických.

Tímto však rozprava a Dykova aktivita k návrhu volebního řádu neskončila. O několik dní později, na 22. schůzi RNS, byl opět přihlášen do rozpravy. Avšak nyní se jeho řeč týkala voleb jiným způsobem. Ve své krátké řeči nejdříve reagoval na předchozí mluvčí, ale jeho hlavní sdělení se týkalo legionářů. Podstatu sdělení nejlépe vystihuje závěr jeho řeči: „*Prosím tudíž, abyste těmto sto tisícům dobrých a čestných Čechů umožnili podniknouti aspoň revisi, brzkou revisi těch voleb, které po případě za jejich nepřítomnosti budou provedeny, a doufám, že Národní shromáždění jednomyslně projeví úctu a vděčnost našim hrdinům tím, že zkrátí dobu, na kterou budou obecní zastupitelstva nyní volena (Hlas: Výjimečně?) - ano, výjimečně, tedy když po návrhu našeho klubu pro tyto volby zkrátíte tuto dobu na dvě léta. Prosím, abyste podporovali návrh našeho klubu. (Výborně! Potlesk.)*“<sup>35</sup> Dyk si během této rozpravy neodpustil drobný kopanec do dalších představitelů zahraničního odboje, když ho ve své argumentaci vynechal, na což okamžitě reagoval sociálně demokratický poslanec Kouša slovy: „*A což Čechové američtí?*“<sup>36</sup> Návrh se následně v závěrečné fázi hlasování neobjevil.

---

<sup>34</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 20 (23. 1. 1919). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26.12. 2021].

<sup>35</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 22 (28. 1. 1919). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26. 12. 2021].

<sup>36</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 22 (28. 1. 1919). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26. 12. 2021].

Naopak se objevily návrhy Dykova stranického kolegy poslance Síse (ČsND). Přišel hned s několika a byly mezi nimi i ty, které Dyk ve svém prvním projevu zmiňoval. Na závěrečné 24. schůzi opět vystoupil a kritizoval vázané kandidátní listiny. Dle jeho názoru se tím mezi voliče a výsledek staví politické strany, a tudíž jde o nepřímou volbu, neboť systém dostatečně nereflektuje názor voliče. Bližší vysvětlení Dykova pohledu na individualismus najdeme v části jeho řeči: „...*já neříkám, že tento princip schvaluji, já nehájím krajní individualismus, který stranu považuje za zlo,- já jen říkám, že strana nesmí se povýšit na něco absolutního a že také mínění, které hájí práva individuální, v politickém životě má být respektováno.*“ Tím Dyk obhajoval své stanovisko a ujišťoval přítomné, že není žádným anarchistou, ale pravicovým politikem, který hájí jedince a jeho vůli.

Zpravodaj návrhu poslanec Meissner (ČSDSD) věnoval celý proslov reakcím na návrhy poslance Síse a jejich obhájce Viktora Dyka. Ani jeden z těchto návrhů nebyl nakonec přijat, neboť na nich nepanovala ani shoda v jejich vlastním klubu. To o Dykovi leccos vypovídá: pro osobní ideály a myšlenky byl ochotný jít proti většině i za cenu marného boje. Odpovídalo to jeho pojetí historie, národa a jedince jako hrdiny.

Jednání o návrhu volebního řádu pro obecní volby a Dykova aktivita nám mnohé odkrývá. Dyk se na věci díval jinou optikou než většina jeho kolegů. Kde jiní viděli třídy a skupiny obyvatel, on viděl jedince. Když někteří mysleli na přínos opatření pro společnost, on přemýšlel o jeho dopadu na národ. Dykovo stanovisko vychází z výrazného individualismu a apelu na morální hodnoty, například na blaho celku, které jsou důležitější než prospěch politických stran.<sup>37</sup>

Další Dykova vystoupení byla, až na jedno, procesními a systémovými připomínkami k zasedáním. Při jedné příležitosti navrhoval přerušit schůzi kvůli novým skutečnostem, při jiné zase kritizoval fakt, že jsou projednávány návrhy, s nimiž se poslanci nestihli seznámit. Zde však narazil; tento proces byl schválen předsedy poslaneckých klubů. Jeho aktivita se zvýšila v souvislosti se 126. schůzí RNS, která projednávala podobu československé ústavy.

---

<sup>37</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 22 (28. 1. 1919). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26. 12. 2021].

## 1.2 Ústava ČSR, připomínky národních demokratů a role Viktora Dyka

Hlavním úkolem RNS bylo přijetí klíčových zákonů, které by zajistily hladký chod nového státu. Do této skupiny patřila i nová ústava. K jejímu projednání došlo na 126. schůzi ve dnech 28. a 29. února 1920. Návrh ústavy byl již předtím dlouze diskutován v ústavním výboru a nakonec předložen zpravodajem poslancem Boučkem (ČSS) na zmíněné schůzi. Vzhledem k tomu, že šlo o klíčový krok zákonodárského orgánu, byla návrhu věnována velká pozornost. A protože ústava řešila mnohé etnické otázky, tak národně demokratický klub a Viktor Dyk nezůstali stranou.

K samotné ústavě předložil klub několik pozměňovacích návrhů. Navrhovateli byli Viktor Dyk a jeho kolega František Lukavský, podpoření ostatními členy národnědemokratického klubu. Po krátkém úvodu zasedání přečetl zapisovatel poslanec Šťastný navržené pozměňovací návrhy a přešlo se k debatě. Do té byl jako první řečník přihlášen Viktor Dyk, který tak dostal důvěru zbytku klubu, aby představil a vysvětlil některé navržené změny.<sup>38</sup>

Jak však bylo Dykovým zvykem, nešel přímo k věci, nýbrž začal kritikou zpravodaje a celé přípravy ústavního zákona. Hned v úvodu si neodpustil jízlivou poznámku ohledně práce poslanců, „*Slyšeli jsme mnoho chvály o díle ústavním během debaty. Zpravodaj o ústavní listině užil o něm superlativů, zpravodaj o volebním řádě mluvil o díle velikém. Četli a slyšeli jsme pochvalu členů ústavního výboru, p. min. Švehly, prof. Hoetzla a ostatních znalců. A zajisté posléze budeme pochváleni i my, že jsme poslušně a dle rozkazu ústavu odhlasovali.*“<sup>39</sup> Nebylo to poprvé, co Dyk proces kritizoval, na předchozí schůzi si stěžoval na pomalý proces a nedostatek času na studium. Dyk pokračoval slovy: „*Odvážil jsem se ve středu protestovati proti tomu, abychom mluvili a hlasovali o něčem, čeho znáti nemůžeme. Přes můj protest se přešlo. Slíbeno pak, že předlohy budou dodány příští den; dodány ovšem nebyly. A tak, kdežto měl pan zpravodaj ke své zprávě tři dny, zbylo nám na studium zpráv výborových několik nočních hodin.*“<sup>40</sup> Následně zpochybnil, že vše bylo řádně projednáno, některé záměry zpravodaj nevysvětlil a zdůvodnil to nedostatkem času. Přípravu ústavy považoval za příliš rychlou ve vztahu k její důležitosti.

---

<sup>38</sup> Jan Kuklík, *Příběh československé ústavy 1920*, Praha 2020, str. 154–281.

<sup>39</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 126 (28. a 29. 2. 1920). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26. 12. 2021].

<sup>40</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 126 (28. a 29. 2. 1920). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26. 12. 2021].

Dyk dokonce citoval J. W. Goethe: „*Mám dokonce schváliti, čeho nechápu?*“ A okamžitě tento výrok parafrázoval: „*Mohu dokonce bráti odpovědnost za to, čeho neznám?*“<sup>41</sup>

Po kritickém úvodu se konečně dostal k samotnému návrhu. Ani tehdy však nezměnil tón, když hodnotil kroky ústavního výboru a zpravodaje Boučka slovy: „*Zatím ukazuje zpráva ústavního výboru, že žijeme dosud v době šílených záchvatů. Na příklad výrok páně zpravodajů o autonomii zemské ukazuje, že do budoucna příliš nehledí.*“<sup>42</sup> Nyní už se dostal k otázce rozdělení státu na samosprávné celky. Vláda prosazovala župní zřízení pro celý československý stát. Slovensko mělo s drobnými úpravami navázat na samosprávný systém z období, kdy bylo součástí Uherského království, avšak v Čechách, na Moravě a ve Slezsku šlo o něco nového. Dosavadní zřízení bylo zemské s třemi samosprávnými celky. Župní zřízení je mělo zrušit a země měly být rozděleny na regiony, které by byly částečně samosprávné a zároveň by tvořily volební okresy pro volby do státních zákonodárných orgánů. Viktor Dyk v tomto případě nebyl osamocen proti většině, nýbrž byl hlasem celého národnědemokratického klubu. Jejich pohled na župní zřízení byl nacionalistický, jelikož v něm spatřovali možné problémy. Menší regiony v pohraničí by se totiž velmi snadno mohly dostat pod správu německé a v případě Slovenska maďarské menšiny. Pokud by zůstalo zachováno zemské zřízení, toto nebezpečí by odpadlo. Proto tolik kritiky a nelibosti vůči novému návrhu. Hlavní myšlenka je skryta v následujícím odstavci z Dykova projevu: „*Ze zprávy pana zpravodaje o župním řízení vyjímám ještě detail na stránce 28.: "okleštění samosprávy, zejména zemské, by bylo znamenalo citelné posílení centralismu vídeňského, který, nalézaje v závislém úřednictvu výborné nástroje, by byl podle známých zkušeností vystupoval přímo i zakrytě proti českému národu." Ku podivu, že neuvažuje pan zpravodaj o důsledcích okleštění zemské samosprávy ve prospěch separatismu německého, ve prospěch krajů německých, neboť tento citát možno parafrasovati: "Separatismus německý, nalézaje v závislém úřednictvu výborné nástroje a" - dodávám - "vyzbrojen značnou a nebezpečnou kompetencí, by podle známých zkušeností vystupoval přímo i zakrytě proti českému národu a, dodávám, jednotnosti českého státu.*“<sup>43</sup>

---

<sup>41</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 126 (28. a 29. 2. 1920). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26. 12. 2021].

<sup>42</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 126 (28. a 29. 2. 1920). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26. 12. 2021].

<sup>43</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 126 (28. a 29. 2. 1920). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26. 12. 2021].

Nacionalistický úhel pohledu na návrh ústavy Dyk neopustil ani během pokračování svého projevu. Navázal kritikou na dalšího bodu ústavy: „*V tištěné zprávě akcentuje zvláště, že nadpis 6. hlavy ústavní listiny vědomě mluví o menšinách národních a nikoli národnostních.*“<sup>44</sup> Přestože to může na první pohled vypadat jako drobný rozdíl, pro národní demokracii byla terminologie klíčovou. Ve svém programu z roku 1922 dokonce odmítají národnostní stát a chtějí, aby byl národním. Opět jde o odpor k německé a maďarské menšině v pohraničí a proti různým ústupkům, které jim politikové poskytují v rámci práva, samosprávy apod. Dyk vyčítal přílišnou starost o menšiny jiných národů a upozorňoval, že župní zřízení vytvoří také české menšiny. Tento krok kritizoval a považoval za nemožný, neboť se tím stát staví zády ke svým vlastním občanům. Ze stenoprotokolů vyplývá, že vyvolal velký ohlas a rozruch mezi přítomnými: „*Ale krajské řízení, které chce odhlasovati Národní shromáždění, tvoří také české menšiny, a přece tyto občane naší rassy, našeho jazyka trpí dosud, jako trpěli dříve a trpí mnohem více nežli dříve trpěli. Bylo snad kruté trpět pod vládou rakouskou, ale je krutější trpět pod vládou československou. Dobří Češi pozvedli svůj hlas, aby nás varovali před ukvapeností v otázce jazykového zákona, zřízení župního a odstranění zemí. Nepřeslechněte toho hlasu. S našimi krajany na ohrožené půdě, ať tomu chceme či nikoli, stojí a padá stát československý.*“<sup>45</sup> Následovala kritika vztahu mezi Čechy a Němci. Dyk kritizoval, že Němci mají v Praze dvě zemská divadla a poměry na školách. Znovu vyslovil názor, že československý stát se ke svým českým a slovenským občanům staví zády, pokud umožňuje takové poměry. Přímou říká, že humanita, která bere svým a dává cizím, je zvláštní. To je přímá narážka na prezidenta Masaryka, který spolupráci s Němci podporoval a považoval za nutnou. Na jeho slova okamžitě reagovala poslankyně Zemínová (ČSS), která vykřikla: „*Pryč s Masarykem! Ať žije Kramář!*“ To už bylo zřejmě moc i na Viktora Dyka, který následně požádal, aby se mluvilo k věci, nikoliv o osobách. Místopředseda RNS to také nenechal bez reakce a požádal, aby nebyl do debaty vtahován nepřítomný prezident Masaryk. Na závěr přidal kritiku, že dosud neproběhlo nové sčítání lidu a stále se vychází z posledního, konaného v roce 1910. „*Kéž by kdy tolik pozornosti a ohledu, tolik citu pro spravedlnost, kolik jí prokazují někteří z nás vůči*

---

<sup>44</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 126 (28. a 29. 2. 1920). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26. 12. 2021].

<sup>45</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 126 (28. a 29. 2. 1920). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26. 12. 2021].

*Němcům, prokázali vůči vlastním rodákům, kteří nejsou zcela jejich mínění! Jak krásněji a jak zdravěji dýchalo by se v Čechách! A pravděpodobně bude nutno, aby k tomu došlo.*<sup>46</sup>

Tím zakončil ukončuje svůj rozsáhlý úvod a dostal se ke konkrétním pozměňovacím návrhům svého klubu. Začal návrhem drobné úpravy na změnu pořadí, ve kterém jsou jmenovány barvy republiky. Má se začínat bílou a červenou, které jsou historické a zažité, nikoliv modrou barvou. Následuje poměrně zásadní úprava, aby pro vyhlášení války a změny ústavní listiny byl nutný souhlas tří pětin zákonodárců. Na to navazuje úprava, která tento krok zanáší i do povinností a možností prezidenta republiky.

Poté se Dyk dostal k zřejmě politicky nejzajímavějšímu návrhu. Národní demokraté navrhovali zvýšit věkovou hranici kandidátů na prezidenta republiky na 45 let. V ústavě, a nakonec to bylo takto přijato, totiž bylo uvedeno 35 let. Bylo veřejným tajemstvím, že to bylo na žádost prezidenta Masaryka, neboť myslel na svého nástupce a právě nižší věková hranice měla umožnit kandidaturu tehdejšího ministra zahraničí a Masarykova spolupracovníky Edvarda Beneše. Dykův klub považoval věkovou hranici pro kandidáty do senátu a na hlavu státu nelogickou. *„Vždyť občan republiky, který by měl podmínku volby presidentem, po projití svého presidentství, nemohl by býti ani volen do senátu. Jest to anomálie stejná jako ustanovení § 14. a 15., dle něhož rozpětí mezi aktivním právem do sněmovny poslanecké a do senátu se navrhuje 5 let, ale rozpětí práva pasivního jest 15 let. Není v tom logiky, není v tom důvodů věčných.*“ O tom, že Dyk přesně věděl, kam svou poznámkou míří, nejlépe svědčí fakt, že dané doplňuje slovy: *„Zákony ústavní nemají se šítí na lidi a strany, nemají se tvořiti pro přítomnost, ale mají se šítí na národy, na státy, mají se tvořiti pro věčnost.*“<sup>47</sup>

Dalším bodem byl návrh na změnu odstavce § 57 navrženém ve znění: *„Ku platnosti volby jest třeba přítomnosti nadpoloviční většiny úhrnného počtu členů sněmovny poslanecké i senátu v čas volby a třípětinové většiny přítomných.*“ Karel Kramář rovnou označil navržené kvorum za vyděračskou politiku. Národní demokraté navrhovali, aby prezident byl volen nadpoloviční většinou všech zákonodárců.

---

<sup>46</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 126 (28. a 29. 2. 1920). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26. 12. 2021].

<sup>47</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 126 (28. a 29. 2. 1920). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26. 12. 2021].

Dyk uzavřel projev zmínkami o národu, spravedlnosti, historii a důležitosti okamžiku jednání. Chtěl tím podtrhnout, že návrhy demokratického klubu jsou potřebné, neboť napravují nespravedlnost, která se v návrhu ústavy objevuje. Fakt, že nespravedlností myslí především národnostní otázku, netřeba připomínat. Na závěr se vrací k Palackému a interpretuje jeho výrok: „*V této dějinné chvíli dovoluji si citovati tento výrok Palackého. Velmi dobře se hodí na chvíli přítomnou. Pan zpravodaj hledal v Palackém a právem našel v něm smysl pro právo, spravedlnost a mravní ryzost. Ale čeho v něm nenalezl a čeho snad ani nehledal, je nezlomná, v nejzoufalejší době Sedanu, úcty a věčných diků hodná víra, víra v státní poslání národa, ve velikou jeho budoucnost, v český stát, v Slovanstvo.*“ Aby nenechal nikoho na pochybách, že jeho návrhy jsou potřebné, ještě jednou se uchýlí k Palackému a pléna se ptá a zároveň odpovídá: „*A jaký že byl omyl Palackého? "Důvěra v lidskost a lásku Němců ke spravedlnosti" - Palacký se táže: "Kdo za to pozdvihne na mne první kámen?" Kamene nepozvedneme, ale trváme, že z omylů dědů mají se vnukové učit*“.<sup>48</sup>

Z rozsáhlejšího popisu a rozboru Dykovy řeči lze vyvodit několik věcí. Je jasné, proč si národní demokraté vybrali právě jeho jako prvního řečníka. Vzhledem ke své profesi byl velmi schopným řečníkem, což již několikrát prokázal. Dokázal stručně a trefně pojmenovat nešvary a problémy. Skrýt narážky na jednotlivce mezi řádky a ostře bodnout, když to bylo potřeba. Zároveň byl přesvědčeným nacionalistou, takže v momentě, kdy bylo potřeba otevírat národnostní otázky, byl Dyk jasnou volbou. Jeho pojetí pravdy, spravedlnosti a zmínky o dějinném okamžiku navíc vyvolávají dojem, že Dyk si roli prvního řečníka a obhájce myšlenek svého klubu užil. Vžil se do své role a s energií jemu vlastní se pustil do svých soků. Schůze pokračovala bez Dykova dalšího vystoupení. Nakonec byl on a jeho kolegové značně rozladěni, neboť zpravodaj poslanec Bouček v závěru jednání těsně před hlasováním podpořil pouze některé návrhy národních demokratů. Podpořil změnu § 5 o barvách republiky, stejně tak návrh ohledně § 33 o třech pětinách všech zákonodárců při hlasování o změnách ústavy a vypovězení války. Posledním podpořeným návrhem byla stylistická změna § 118 ohledně vědeckého bádání, kterou Dyk ani neprezentoval před plénem ve své řeči. Bohužel pro národní demokraty to byly jediné podpořené změny. Bohužel je namístě, protože všechny ostatní návrhy, které zpravodaj Bouček podpořil, byly nakonec přijaty.

---

<sup>48</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 126 (28. a 29. 2. 1920). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26. 12. 2021].



Pro národní demokraty bylo jistě porážkou i následné hlasování o podobě jazykového zákona, při němž opět nebyly přijaty jejich změny. To nesl předseda Kramář a všichni přítomní obzvláště špatně. Podle Ferdinanda Peroutky dokonce Kramář opustil v rozčilení jednací sál.<sup>49</sup>

Viktor Dyk v případě hlasování o ústavě a jazykovém zákon prokázal nemalé řečnické schopnosti, avšak navzdory jeho argumentaci národní demokraté zůstali při hlasování o nejpodstatnějších změnách v menšině a jejich návrhy nebyly schváleny. O pouhé dva měsíce později, v dubnu 1920, proběhly volby do Národního shromáždění, nyní už dvoukomorového. Přestože národní demokraté ve volbách značně oslabili, Dyk znovu zasedl v Poslanecké sněmovně Národního shromáždění v následujícím období.<sup>50</sup>

### 1.3 Interpelační a zpravodajská činnost Viktora Dyka

Stejně jako je tomu dnes ve všech demokratických zákonodárných orgánech i v RNS existovala oficiální cesta, jak mohl poslanec žádat odpovědi na své otázky od jednotlivých členů vlády. Tomuto způsobu se říká interpelace a Viktor Dyk jich čile využíval. Vzhledem k tomu, že již v tématice, na kterou se poslanec Dyk dotazoval, můžeme najít shodu a vliv ideového zázemí, budu se nyní některým interpelacím věnovat. Během funkčního období 1918 až 1920 podal Viktor Dyk celkem 10 interpelačních žádostí na představitele vlády. Bylo běžným zvykem, že žádosti se nepodávaly pouze za jednu osobě, ale často se prostřednictvím jednoho poslance dotazovala skupina zákonodárců. V případě poslance Dyka toto tvrzení také platí. Přestože interpelace podávali i jiní poslanci národnědemokratického klubu, Dyk patřil mezi nejčastější tazatele. Zkušenosti s psanou formou a tímto způsobem vyjadřování myšlenek měl vzhledem ke své profesi přece jen větší než jiní jeho kolegové. Zajímavostí je, že kolegové spisovatelé J. S. Machar či A. Jirásek měli pouze pár interpelací. Tematicky se mezi Dykovými interpelacemi nejčastěji objevuje česko-německá otázka. Častými adresáty dotazů byli nejčastěji ministr vnitra nebo samotný ministerský předseda. Věnují jim pozornost na základě tematických podobností, nikoliv psdle chronologie.<sup>51</sup>

---

<sup>49</sup> Ferdinand Peroutka, *Budování státu III.*, Praha 1991, s. 1005.

<sup>50</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 126 (28. a 29. 2. 1920). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26. 12. 2021].

<sup>51</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Jmenný rejstřík, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna. Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 26. 12. 2021].

Najdeme zde dotazy, které se týkají státních organizací, jako je například Československá tisková kancelář nebo Státní zástavní úřad. Tam šlo především o strukturu a rozvoj daných organizací a na oba dotazy obdržel Dyk odpověď od příslušného vládního představitele. Dotazem vymykajícím se Dykovu zaměření byla interpelace z 19. března 1920 adresovaná ministrům vnitra a sociální péče. Týkala se tzv. „světáků“ v jižních Čechách, tedy skupiny lidí, kteří byli před válkou zvyklí cestovat za sezonní prací, což nyní to není možné a z tohoto důvodu strádají oni i jejich rodiny. Dyk se obával jejich nespokojenosti a tázal se, jakým způsobem bude tato situace řešena. Odpověď však neobdržel. Pak jsou zde dotazy ohledně věcí spojených s válkou a mírovými smlouvami. První dotaz směřoval k nařízení o vyklizení Těšínska, které bylo vydáno vítěznými státy na Pařížské mírové konferenci. Dyk vyjmenoval problémy, které tento krok přinese, a táže se, jakým způsobem se k tomu postaví československá vláda.<sup>52</sup> Dostal odpověď, že vláda nepočítá s tím, že by vyklizení bylo trvalým krokem a dostalo se mu ujištění o vědomí všech problémů, které sebou toto nařízení nese. Podobně tematicky ukotven je dotaz z 13. února 1920 ohledně vydávání válečných viníků. Podobně jako v předchozím případě ani na tento dotaz nedostal Dyk odpověď. Z obsahu dotazů můžeme vyčíst Dykův zájem o určité otázky. Nelze tak však činit se stoprocentní jistotou, neboť dotazy byly podávány skupinou poslanců a je obtížné odhadovat Dykovu motivaci se na tato témata ptát. Snad jen u otázky Těšínska lze soudit, že Dykovi byla blízká vzhledem k národnostním poměrům v tomto regionu.<sup>53</sup>

Politické zaměření a hlavní téma Viktora Dyka je patrné z jeho předchozích projevů. Tím hlavním byly česko-německé vztahy a problematika soužití těchto národů. Nepřekvapí, že toto téma najdeme rovněž v některých interpelacích. Všechny jsou datovány do roku 1920 a první na 7. leden tohoto roku. Dotaz směřuje k ministru financí a týká se situace v Šumperku, kde, dle Dyka došlo k tomu, že zdejší zastupitelstvo v důsledku nedostatku drobného oběživa: „*vydalo na základě usnesení ze dne 31. října 1919 ve formátu korun československých s označením "K 1" a čistě německým textem "stvrzenky na přijatou československou korunu, jež bude od městské pokladny od 15. ledna do 15. února splacena nebo proti nové stvrzence, jež bude později splacena, vyměněna.*" Dyk následně pokračuje argumentací, že: „*Zavedení náhradní této koruny nemůže být prohlášeno za*

---

<sup>52</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Tisky, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, Tisk č. 567. Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 27. 12.2021].

<sup>53</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Tisky, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, Tisk č. 786. Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 27. 12.2021].

*opatření nouzové, ježto nedostatek československých korun tehdy nebyl. Ale také v případě nouze stačilo dožádati si korun československých úřední cestou O důsledcích, k jakým by vedlo systematické zavádění nejrůznějších obecních platidel mluvit netřeba.“* Dykovy dotazy sice směřují k tomu, jakým způsobem bude ministerstvo řešit a jak bude podobným problémům do budoucna předcházet, ale především je zajímavá otázka, zda na problém upozornila česká menšina. Dyk se sice zajímá o systémové řešení, ale zároveň myslí na své krajany, kteří žijí v této německé oblasti.<sup>54</sup> Podobným dotazem je i ten, který najdeme pod tiskem č. 2740 z 31. března 1920. Ten se týká města Bílina a představuje problémy, které má česká menšina v tomto městě v soužití s Němci. Dotaz obsahuje detailní popis chování německého obyvatelstva. Popisuje, jak byl vyhozen portrét prezidenta republiky, jak se zachovali němečtí představitelé, kteří odmítli napsat zápis z jednání v českém jazyce a upozorňuje na to, že celá událost jako by nebyla: *„Vyšetřování v příčině vyhození národního výboru nevedlo k potrestání vinníků. Čechům ani státu nedostalo se satisfakce vyvěšením obrazu presidentova v zasedací síni, jak se dožadovali, a přes resignaci českých zástupců na radnici a v komisích přešlo se prostě k dennímu pořádku.“* Oba dotazy časově náležely do období, kdy se na výborech a plénu RNS řešil tzv. župní zákon, který Dyk a celý klub kritizoval během projednávání ústavy. Ve svém projevu upozornil na to, že samosprávné celky v pohraničních oblastech se mohou dostat do područí německého obyvatelstva, čímž bude poškozena tamější česká menšina. Události v Šumperku a v Bílině posílily jejich argumentaci, protože přesně na tyto problémy národní demokraté poukazovali.<sup>55</sup>

Není to naposled, co se Dykův dotaz týkal chování německého obyvatelstva, byť šlo o odlišném prostředí. V lednu stejného roku kritizoval nejasnosti, které se objevily v médiích ohledně univerzitního zákona, který řešil i národnostní otázky na univerzitách. Byl překvapen vyjádřením rektora Německé univerzity v Praze A. Naegeleho, který v tisku uvedl: *„že "zástupci vlády" doznali, že zákon universitní v této formě není proveditelný. Tážeme se: 1. Odpovídá udání rektora německé university pravdě? 2. Jakým způsobem hodlá pan ministerský předseda v případě kladném zakročit proti "zástupcům vlády ", kteří buď bez podstatného důvodu pracují proti jednomyslnému usnesení*

---

<sup>54</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Tisky, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, Tisk č. 2162. Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 27. 12. 2021].

<sup>55</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Tisky, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, Tisk č. 2194. Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 27. 12. 2021].

*Národního shromáždění anebo, ač znali formální závady návrhu projednávaného, včas neupozornili, aby umožnili nápravu textu.“* Zákon byl nakonec na žádost prezidenta přepracován. Avšak Dyk věnoval vyjádření rektora Německé univerzity pozornost právě kvůli národnostním sporům a zároveň historickému pozadí konfliktů mezi Německou univerzitou a Karlovou univerzitou. Univerzity se přely o to, která z nich je dědičkou Karlovo-Ferdinandovy univerzity a bude držet insignie nebo archiv.

Druhou skupinou, k níž byla vedle českých Němců nejčastěji směřována Dykova kritika, byli socialisté. V prvním případě šlo o kauzu vystoupení ministra spravedlnosti za sociálnědemokratickou stranu Františka Soukupa na dělnické schůzi v Kladně, kde měl svým projevem poškodit ČSR. Z textu interpelace vyplývá, že vybízel dělníky k větší aktivitě a stávkám vůči zaměstnavateli. Dyk jeho výzvu interpretoval jako rozvratnou činnost proti státu.<sup>56</sup> Dyk obdržel odpověď od ministra, ve které říká, že: *„poukazují k tomu, že zpráva, jež byla v listech o této schůzi uveřejněna, byla neúplná, ve věcech podstatných nepřesná, a že mně zpráva tato před uveřejněním předložena nebyla, takže za ni neodpovídám.“* Dyk opět bránil československý stát proti (pro něj chybuje) politikům z odlišného politického spektra.<sup>57</sup>

30. března musel mít Viktor Dyk napilno, protože dotaz ohledně chování Němců v Bílině nebyl toho dne jediným. Druhá otázka směřovala na ministra vnitra a šlo o rozsáhlou kritiku, kterou vyvolaly události v obci Dobropůli, kde byl přepaden dvůr F. Milnera. Dyk událost popsal jako stávku, povstání a rebelii dělnictva podněcovanou odborářem Brečkou. Dyk upozornil na to, že toto chování dělnických skupin ohrožuje chod státu a zemědělství a chtěl vědět, jaký způsobem se bude situace řešit. V prvním případě šlo Dykovi o poškození dobrého jména republiky a vystupování Františka Soukupa, politika konkurenční strany. V druhém případě lze vyčíst Dykův odpor k revolučnímu řešení, které poškozuje celek, zatímco jedna skupina, druhá ztrácí. Dykovi bylo málo cizejší než revoluční postavy a přehnaný progresivismus. Snad jen odlišná národnost by se tomu vyrovnala.<sup>58</sup>

Poslední interpelace byla nejrozsáhlejší a přímo se týkala blížících se parlamentních voleb, rozhodl jsem se jí věnovat podrobněji. Byla sepsána 14. dubna 1920 a je nadepsána

---

<sup>56</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Tisky, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, Tisk č. 554. Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 27. 12. 2021].

<sup>57</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Tisky, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, Tisk č. 853. Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 27. 12. 2021].

<sup>58</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Tisky, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, Tisk č. 2713. Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 27. 12. 2021].

*„členů Národního shromáždění V. Dyka, Dra Lukavského a druhů na ministerského předsedu, ministra vnitra a ministra železnic, v příčině zneužívání úřední moci při volbách do Národního shromáždění, násilností na voličských schůzích a zneužívání vládních orgánů k stranické volební agitaci.“* Hned na začátku najdeme Dykův rukopis, kdy popisuje a kritizuje průběh maďarských voleb a vyjadřuje znepokojení, že snad blížící se volby budou probíhat stejně. Ve druhém odstavci píše: *„Ze všech krajů Čs. republiky oznamuje se teroristická agitace vládních stran proti stranám, které v koalici vládní nejsou, zejména proti Národní demokracii.“*, což vypovídá o motivaci Dyka a jeho kolegů k podání tohoto dotazu. Z textu vyplývá, že vládní strany se během volební kampaně dopustily nespravedlivého chování vůči národním demokracii a svou činností ji poškozují, což, jak z dalších řádků vyplývá, považuje Dyk a jeho kolegové za ničení politické kultury a nemístné praktiky, které do politického boje nepatří. Nelze použít slovo kritizují, neboť to by byl slabý výraz. Z textu je totiž patrné silné rozladění. Popisuje praktiky, kdy některé strany (žádná však není jmenována), posílají své příznivce na předvolební setkání jiných stran a přímo je nabádají, aby akce sabotovali a ničili. Jelikož jsme si u Dyka již všimli silného apelu na demokracii, nepřekvapí, že problém vztahuje na celý stát a Československo. Přímo říká, že: *„To, čeho jsme svědky, není svobodou volební, ale vládou teroru. Tento teror však ohrožuje ne pouze jedinou stranu, nýbrž celou republiku.“* Z citace je patrné, že útoky míří převážně proti jeho straně a také je způsobuje vládní koalice. Kritika nemíří pouze na politické oponenty, Dyk připomíná, že se to celé děje před očima Němců, kteří podobné praktiky používají také.

Další odstavec popisuje problémy s doručenými kandidátními listinami. Někde podle Dyka prý prokazatelně chybí, v obci Kozojedy bylo navíc obyvatelům vyhrožováno, že volit národní demokraty nesmí, jinak se budou muset odstěhovat. Ve Velké Praze jsou prý lístky doručovány tím způsobem, že kandidátka národní demokracie je až na konci balíku, přestože strana má pořadové číslo jedna. Kandidátka začíná národními socialisty a tento krok má za následek skrytí kandidátů národní demokracie. To však, snad aby nebyli příliš horliví, autoři označují za malichernost. Další kritika se snesla na ministra železnic, který měl vydat volné vlakové jízdenky pro své podporovatele. Vláda prý využívá oficiální tiskové orgány pro svou agitaci. Ministerstvo obrany ve svých tiskovinách údajně přímo podporuje socialistické kandidáty a legionářský tisk, vycházející taktéž pod tímto ministerstvem, rozšiřuje, ve kterém: *„nepravdami proti »měšťáckým«, jak tento list nazývá v socialistické terminologii občanské strany, stranám, jako by tyto strany byly*

*reakční politicky, hospodářsky, sociálně i kulturně...*“ Odpověď však, vzhledem k blížícím se volbám a faktu, že druhý den zasedalo RNS naposledy, nepřišlo.

Interpelace je plná ostrých slov a je patrné, že autoři využili veškeré jazykové prostředky k tomu, aby vyjádřili odpor a rozladění nad popisovaným stavem. Nelze však říct, že tato kritika je paradoxem, protože národní demokraté o svých oponentech psali také články do novin a pracovali v kampani podobným, ne-li stejným způsobem. Národní demokraté ovšem využívali ke kritice své tiskoviny jako například Národní listy či časopis *Národ*, zatímco vládní představitelé zneužívají oficiálních tiskovin ke stranickým účelům.

Viktor Dyk byl členem imunitního výboru a mohl působit jako zpravodaj. Tento výbor se zabýval situacemi, kdy na člena RNS bylo podáno trestní oznámení. Vyšetřování bylo podmíněno zrušením imunity. Dykovým úkolem jako zpravodaje bylo v takovém případě přednést na plénu stanovisko imunitního výboru o ponechání či odebrání imunity. Ve funkčním období 1918 až 1920 byl zpravodajem jednou a to ve věci vydání stranického kolegy B. Fischera (ČsND). Proti němu byla podána u okresního soudu pro přestupky žaloba pro přestupek proti bezpečnosti cti podle § 491 a příslušný soud žádal o vydání poslance Fischera k trestnímu stíhání. Dyk na 14. schůzi 9. ledna 1919 vystoupil a sdělil, že výbor se rozhodl imunitu ponechat, přestože poslanec Fischer žádal o své vydání. Důvodem byl fakt, že imunitní výbor rozdělil prohřešky proti cti na dvě skupiny. Jednak proti osobě, ve druhém případě proti politikovi. B. Fischer se dle výboru dopustil druhého případu, kdy dotčeného kritizoval za politické názory. Plénum následně souhlasilo a celá věc byla uzavřena.<sup>59</sup>

#### **1.4 Viktor Dyk opět poslancem 1920–1925**

Volby do Národní shromáždění se konaly 18. dubna do poslanecké sněmovny a 25. dubna do senátu. Viktor Dyk kandidoval v VI. volebním kraji a byl zvolen. Do tohoto kraje spadala velká města jako Kladno, Louny nebo Most. Ne však Dykův rodný Mělník. Ten se nacházel už ve vedlejší kraji, přestože hranice byla velmi blízko. Pro Dyka šlo o první úspěšné volby. V roce 1911 zvolen nebyl a v roce 1918 se stal členem na základě kooptace. Přestože pro Dyka šlo o první úspěšnou volbu, to stejné nelze říci o celé národní demokracii. Ve volbách propadla, získala o 27 mandátů méně a měla pouhých 19

---

<sup>59</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, schůze č. 14 (9. 1. 1929). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 27. 12. 2021].

poslanců. Tím pádem nehrála výraznější roli při sestavování nového kabinetu, kde se prosadila vítězná sociální demokracie a její předseda Vlastimil Tusar.

Přesto se národní demokraté do vládních křesel dostali. Po neshodách a rozštěpení sociální demokracie se vláda v září 1920 rozpadla a nahradila ji úřednická vláda Jana Černého. Po roce skončila a byla nahrazena polouřednickou vládou Edvarda Beneše. Přestože v jejím čele stanul nestraník a nebyl ve vládě jediným, nelze říci, že by šlo o čistě úřednickou vládu. Jejimi ministry se stali představitelé všech pěti stran zastoupených v tzv. Pětce. Do křesel usedli rovněž národní demokraté. Jmenovitě to byl Ladislav Novák, který zastával pozici ministra průmyslu, obchodu a živností. Necelých pět měsíců ke svému měl připojeno ministerstvo pro zahraniční obchod, které bylo ale následně zrušeno a jeho agenda rozdělena. V průběhu roku 1922 se začalo ukazovat, že Beneš nemůže současně zvládat pozici ministra zahraničí a ministerského předsedy, proto byl nahrazen Antonínem Švehlou. To zapříčinilo i pohyb na ministerstvech. Nově, vedle Ladislava Nováka, zasedl ve vládě za národní demokracii ministr Alois Rašín, jemuž bylo přiděleno ministerstvo financí. Po jeho smrti ho do konce funkčního období zastoupil Bohdan Bečka. Národní demokraté byli součástí vlády po velkou část volebního období, a to i přes malý vliv v poslanecké sněmovně. Na rozdíl od minulého období však nebyli v opozici, což se samozřejmě projevilo na chování jejich zástupců.<sup>60</sup>

Noví poslanci a poslankyně složili slib na první schůzi 26. května 1920. Viktor Dyk se postupně stal členem pěti výborů. V průběhu roku 1920 se v tomto pořadí stal členem výboru imunitního, kulturního, vyšetřovacího, rozpočtového a branného. U výboru imunitního navíc poskočil v hierarchii a 9. června byl zvolen jeho místopředsedou. Běžnou praxí bylo časté střídání jednotlivých zákonodárců. Některé strany střídaly své zástupce velmi často. Dyk se díky této praxi podíval krátce do iniciativního, zahraničního a ústavněprávního výboru.

Pro poslance Dyka bylo důležité především jeho zvolení místopředsedou imunitního výboru. V minulém období byl zpravodajem pouhé jedné záležitosti. Mezi lety 1920 až 1925 představoval na schůzích sněmovny celkem 19 písemných stanovisek výboru a tlumočil další ústní zprávy. Jelikož toto tvoří velkou část jeho činnosti, budu se tomu věnovat podrobněji.<sup>61</sup>

---

<sup>60</sup> Zdeněk Kárník, *České země v éře první republiky (1918–1938)*, Praha 2003, s. 123–147.

<sup>61</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Jmenný rejstřík, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna. Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 28. 12. 2021].

## 1.5 Místopředseda imunitního výboru

Jelikož Dykova aktivita bylo v tomto období spojena především s prací v imunitním výboru, soustředím se nejdříve na tuto část jeho práce. Vzhledem k roztržitosti politického spektra, ať už kvůli národnostním, nebo ideologickým sporům, byla poslanecká sněmovna velmi různorodá. To přímo vybízelo k tomu, aby tu vznikaly nejrůznější třenice a šarvátky mezi poslanci. Taktéž zde existoval zákon na ochranu republiky, který byl přijat po atentátu na Aloise Rašína v roce 1923 a měl sloužit k trestání činů proti československému státu. Pokud přihlédneme k rozštěpenému politickému spektru, nepřekvapí fakt, že během funkčního období zasedaly schůze poslanecké sněmovny, které měly na programu buď zcela, nebo převážně návrhy a body právě z imunitního výboru. Kupříkladu na schůzi č. 377 se objevilo celkem 34 bodů, které řešily přestupky a možná vydání poslanců. To však byl extrémní příklad. Namátkově lze jmenovat schůzi č. 248, kde se objevilo zase 12 bodů a většinu tvořila agenda imunitního výboru. Podobné to bylo i na schůzích č. 251 a č. 321. Tento fakt v kombinaci s existencí zákona na ochranu republiky a přítomností poslanců stran německé menšiny přímo nahrával tomu, aby byl Viktor Dyk silně vytížen. Někteří poslanci ve výboru strávili jen několik málo měsíců, přesto měli plno práce a byli zpravodaji hned několika návrhů a tisků.<sup>62</sup>

Viktor Dyk ke své práci, ostatně jako i v jiných případech, přistupoval velmi svědomitě. V několika situacích na plénu sněmovny dokonce hájil postup a praxi výboru. Logicky se tak často dělo v případech, kdy byl sám zpravodajem a došlo k nějakému zpochybnění, či byla kauza mediálně sledována a známa. Ve většině případů, kdy byl Dyk zpravodajem, však šlo o poklidné projednání a přijetí návrhů imunitního výboru. V těch několika, kdy se projednání změnilo v ideologické a osobní šarvátky, však Dyk často bránil práci výboru, či sebe sama. Dyk tak však činil i v případech, kdy nebyl zpravodajem. Z těchto několika vystoupení lze vyčíst, jakou funkci měl dle poslance Dyka výbor plnit.

Poprvé se tak stalo 21. února 1921 v případě poslance (v té chvíli ještě za sociální demokracii) Karola Svetlíka. Dyk původně nebyl zpravodajem tohoto případu, ale vzhledem k absenci kolegy poslance Markoviče (ČSDSD) dostal možnost na plénu představit výsledek jednání výboru. Poprvé byl sice vyzván, avšak nebyl přítomen. Bod

---

<sup>62</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 248 (18. 3. 1924), č. 251 (28.3.1924), č. 321 (29.1.1925) a č. 377 (14. 10. 1925). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 28. 12. 2021].



byl tedy posunut, byly předřazeny dva jiné body a následně se Dyk dostal ke slovu. Přečetl zprávu a odůvodnil názor výboru takto: „*My jsme se postavili na stanovisko, že v případě, kdyby poslanecká imunita kryla poslance ve vykonávání, neříkám jeho práv, ale kdyby ho kryla více než jakéhokoliv občana jiného, zavedla by určitou nerovnost občanskou, čili bylo by dovoleno poslanci bez ohledu na jeho mandát daleko více, než jest dovoleno jinému občanu. Ve státě demokratickém nemůže býti vytvářena nějaká kasta občanů privilegovaných, poslanců, kteří by směli to, co nikdo nesmí, a upozorňuji dále, že v praktickém životě imunita poslanců by byla zneužívána tak, že by určitý soukromník, který by chtěl provést určitý akt bezprávný, by prostě si vzal toho kterého poslance, aby kryl bezprávnost jeho podnikání, jinými slovy, byl by tento poslanec jakousi volavkou na jedné straně a zneužívalo by se funkce poslanecké k věcem, které s vykonáváním poslaneckého mandátu nic společného nemají.*“<sup>63</sup> Poslanec Svetlík byl nařčen z toho, že provozoval kinematograf bez platné licence. Dyk této situace využil a na daném příkladu popsal hranice, které si výbor určil pro podobné případy. Poslanec Svetlík však nenechal věc být a využil zvyku, kdy po sdělení výsledku jednání výboru mohl obžalovaný objasnit případ ze svého pohledu. Dykovi mimo jiné vyčetl, že nebyl předvolán před výbor za účelem výpovědi, což považoval za nedostatek, který ovlivnil rozhodnutí výboru. Dyk se však nenechal zviklat a klidně reagoval na tuto výtku následovně: „*Vážená sněmovno! Byla zde učiněna výtku, že nebyl slyšen kolega, který právě zde mluvil. Konstatuji, že slyšení kolegů není zvyklostí v imunitním výboru, že se tak stalo jedině v případech, kde byl podklad k tomu požadavku, aby slyšení byli. Řeč ukončil vysvětlením funkce tohoto orgánu: „Já nemám práva, abych se pouštěl do merita a také nebylo úmyslem imunitního výboru, aby se pouštěl do této otázky licenční, poněvadž imunitní výbor má jedinou funkci, aby totiž zjistil, jde-li tu skutečně o případ immunity.*“<sup>64</sup> Předsedající nakonec hlasování o této věci odložil na příští schůzi, kde byl návrh na vydání přijat.<sup>65</sup>

Další obhajobu práce výboru si Dyk nechal na schůzi 19. prosince 1924, kdy byl zpravodajem ve věci fyzického napadení průvodčího vlaku. Agresorem měl být poslanec Robert Kubiš (HSLŠ), který měl z důvodů nespokojení s činností průvodčího udeřit

---

<sup>63</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 54 (14.2. 1921). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 29. 12. 2021].

<sup>64</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 54 (14. 2. 1921). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 29. 12. 2021].

<sup>65</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 54 (14. 2. 1921). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 29. 12. 2021].

státního zaměstnance do oblasti prsou. Poslanec Kubiš byl nakonec na návrh výboru vydán, ale důležitý je pro pochopení osobnosti Viktora Dyka obsah jeho promluvy. Na úvod vysvětlil své pojetí imunity jako takové slovy: „*Budiž mi dovoleno, abych při této příležitosti pronesl několik slov o podstatě poslanecké imunity, jak dlužno ji chápati. Poslanecká imunita má účel jediný: chrániti výkon poslaneckého mandátu, umožniti poslanci volný projev a neobmezenou kritiku politickou tak, že této činnosti jeho, této kritice nesmí býti bráněno za kterékoli politické konstelace, aby poslanec jakožto plnomocník svých voličů měl možnost podrobovati neomezené a volné kritice činnost této vlády a propagovati názory politické strany, jejímž je příslušníkem.*“<sup>66</sup> Byl názoru, že imunita má sloužit k rozvoji parlamentarismus a určitému stupni ochrany politiků. Tento stupeň však je, jak Dyk upozornil, třeba hlídat. Ochranu si zasloužil i státní zaměstnanec. Pokud byl napaden zákonodárcem, mohlo to dle Dykova mínění otrávit jeho postojem k systému vlády. Fyzické napadení Dyka ani výbor nepovažovali za ochrany hodnou, neboť se netýkala výkonu činnosti poslance. V závěru řeči navíc upozornil na zbytečné průtahy v tomto případě: „*Čin, o který jde, se stal 13. května 1923. Referent, který dlouho nereferoval a byl posléze zbaven referátu, ustoupil místo jinému zpravodaji. Tištěná zpráva, kterou máte v ruce, je datována 26. června 1924. Je tomu již 6 měsíců, tedy opět půl roku. Poslanecká sněmovna projednává tedy tento čin takřka po dvou letech.*“<sup>67</sup> Dodal, že pokud by se celá věc promlčela, mohlo by to vyvolat neblahé následky ve veřejnosti. Podobně jako v prvním případě, i zde Dyk projevil racionální uvažování, neboť vyhodnotil situaci z pohledu imunitního výboru, nikoliv etiky či morálky.<sup>68</sup> Dyk bránil praxi imunitního výboru i ve věci vydání Andreje Hlinky (HSLŠ). Zpravodajem byl poslanec Konečný (ČSDSD). Jelikož však obhájce Hlinky poslanec Robert Kubiš napadl nejen fungování výboru, ale i Dyka samotného, reakce místopředsedy výboru na sebe nenechala dlouho čekat. Dyk převážnou část své řeči reagoval na výtky slovenských poslanců, které směřovaly k jeho českému nacionalismu. Kubiš ho obvinil, že Slováky nebere jako rovné, protože je nazývá větví národa. Tato formulace se však ve stenoprotokolech vůbec neobjevuje a pouze to tak vyhodnotili

---

<sup>66</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 319 (19. 12. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 29. 12. 2021].

<sup>67</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 319 (19. 12. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 29. 12. 2021].

<sup>68</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 319 (19. 12. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 29. 12. 2021].

slovenští poslanci z Hlinkovy slovenské ľudové strany. Poslanec Dyk převážně musel obhajovat své výroky a jeho řeč byla rozbíjena výkřiky slovenských poslanců a snahou předsedajícího o udržení pořádku. Ve věci imunity odpovídal na Kubišovu výtku, že výbor funguje jako ochránce koaličních poslanců a na opozici se jeho práce nevztahuje. Dyk reagoval slovy: „...nějaké šikanování poslanců opozičních a chtěla snad zaváděti dvojí praksi a dvojí cenění. (Výkřiky posl. dr. Kubiše a Tománka.) Konstatuji, že imunitní výbor, pokud běží o politické projevy, pokud běží i o projevy, které jsou namířeny proti republice, zachoval a zachovává praksi liberální, že však není možno od nás žádati, abychom tuto liberálnost rozšiřovali i tam, kde neběží již o výraz politického přesvědčení, nýbrž kde běží o zjevný úmysl urážeti, zesměšňovati.<sup>69</sup> Tím dal poslancům jasně najevo, že případ poslance Hlinky nespadá do výborem vytyčených hranic a na jeho rozhodnutí nemá vliv, zda jde o koaličního, nebo opozičního poslance.<sup>70</sup>

Naposledy o sobě dal Dyk ve věci pojetí imunity vědět na schůzi č. 377. Tehdy se projednával případ komunistického poslance Hakena, jemuž bylo kladeno za vinu, že tiskoviny jeho strany šířily informaci, že KSČ přejímá čestné velení nad V. divizí Rudé armády. Tento krok byl posuzován jako přečin proti zákonu na ochranu republiky. Zpravodaj poslanec Konečný přítomné seznámil s výsledkem jednání výboru, který doporučil Hakena nevydat. Jako důvod uvedl fakt, že se mu nedá připsat autorství novinového článku. Dyk se jako jediný přihlásil do rozpravy a uvedl, že má s tímto rozhodnutím osobní problém a bude hlasovat proti. Jeho řeč končila slovy: „Zdá se mi dále, že sněmovna nevydávajíc posl. Hakena neuvědomila by si dobře, z čeho vznikla kdysi naše svoboda. Motivovati záporný návrh tím, že nelze ze spisů zjistiti, je-li posl. Haken vskutku autorem článku, zdá se mi nedostatečným, poněvadž není věci imunitního výboru, aby rozhodoval o meritu právního případu. Neschvaluji tudíž tuto praksi a budu hlasovati proti návrhu zpravodaje.“<sup>71</sup> Sněmovna nakonec poslance Hakena nevydala.<sup>72</sup>

---

<sup>69</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 274 (17. 6. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 29. 12. 2021].

<sup>70</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 274 (17. 6. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 29. 12. 2021].

<sup>71</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 377 (14. 10. 1925). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 29. 12. 2021].

<sup>72</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 377 (14. 10. 1925). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 29. 12. 2021].

Z Dykových vyjádření je patrné, že k práci ve výboru přistupoval velmi racionálně. Jeho snahou bylo držet se faktů. Pojetí imunity a práce výboru několikrát vysvětlil. Mohlo by se zdát, že posledním vyjádřením v případě Hakena šel Dyk proti postupům, které sám zastával a pomáhal tvořit. Šlo však jen o drobnou neshodu. Existují pouze dva případy, kdy Dyk hlasoval v rozporu s rozhodnutím výboru, toto je jeden z nich. Argumenty zpravodaje a zbytku členů výboru jej zřejmě nepřesvědčily, a tak hlasoval proti. Těžko hodnotit ani dokázat, jaký vliv na toto rozhodnutí hrála stranická příslušnost obžalovaného.<sup>73</sup>

## 1.6 Dyk jako zpravodaj

Poslanec Dyk byl i častým zpravodajem a tlumočnickem postojů imunitního výboru. Celkem za toto funkční období představil reakce na 19 případů a podal 6 ústních zpráv o dalších žádostech a řízeních. V prvním případě byly žadateli o vydání soudy nebo policejní orgány, v druhém případě se jednalo o spory mezi poslanci.

Jednotlivé případy, kdy byl Dyk zpravodajem některé z věcí imunitního výboru, budu kvůli přehlednosti rozebírat postupně na základě chronologie, nikoliv podle tematických celků, jako tak činím v případě interpelací, neboť vliv jednotlivých poslanců na to, čeho budou zpravodaji, byl menší než rozhodování, zda interpelaci podají, či nikoliv.

Prvním případem byl spor poslance Kreibicha (DSAP) a poslance Windirschova (BdL). Šlo o poslance německé národnosti a jejich spor se dostal na plénum 18. června 1920. Poslanci na sebe měli pokřikovat a navzájem se urážet. Šlo o politicky motivovanou hádku. Výbor se shodl na tom, že pokud byly výroky obou poslanců proneseny ve zmiňovaném znění, tak by jim měla být udělena důtka. Po představení celé zprávy a vyjádření obou poslanců bylo nakonec hlasováno a důtku obdržel pouze poslanec Windirsch, což vyvolalo v řadách Německého svazu zemědělců projevy nevole a odporu. Přestože Dyk měl prokazatelný odpor vůči Němcům a jejich politickým představitelům, nelze říci, že by v případě, kdy byl zpravodajem ve věci jich se týkající, zastával výrazně subjektivní postoj. Snažil se vždy udržovat racionální, objektivní a profesionální nadhled.<sup>74</sup>

---

<sup>73</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 377 (14. 10. 1925). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 29. 12.2021].

<sup>74</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 9 (18. 6. 1920). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 29. 12.2021].

Dalším případem byla kauza poslance Svetlíka, kterou jsem již zmínil během výkladu Dykova pojetí imunity a výboru, nebudu jí proto věnovat další pozornost.

Komplikovaný případ řešila 63. a 64. schůze sněmovny. Spor poslance Tausika a poslance Pocíska je totiž případem, kdy proti sobě stanuli straničtí kolegové. Oba byli v době podání svých žalob a projednání věci členy České sociálně demokratické strany dělnické. Heřman Tausik však společně s dalšími v květnu téhož roku (schůze proběhly 11. a 15. března) spoluzaložil Komunistickou stranu Československa. Spor tak do jisté míry reflektuje napětí v řadách sociální demokracie, které mělo nakonec za příčinu pád vlády Vlastimila Tusara. Poslanec Pocísk se cítil uražen výrazem poslance Tausika, Na schůzi č. 63 však Dyk vystoupil s informací, že výbor nikterak nerozhodl, jelikož neměl dostatek času a nepodařilo se mu vyslechnout poslance Tausika. Na návrh Jána Pocíska byla věc přeložena na další schůzi a výboru uloženo nové projednání případu. Na příští schůzi Dyk přestavil zprávu, kdy se výbor usnesl na základě předloženého stenografického záznamu na udělení důtky poslanci Tausikovi. Ta mu nakonec udělena byla, avšak v nepřítomnosti. Zajímavá situace však nastala za malý moment, protože důtku málem obdržel i poslanec Pocísk. Heřman Tausik přes svou nepřítomnost totiž podal tuto žádost na základě výrazu, který měl použít poslanec Pocísk na minulém zasedání. O obsahu se zřejmě dozvěděl ze stenografického záznamu. Důtka byla imunitním výborem navržena, avšak většina byla proti. Dyk dával vždy jasně najevo, že na půdě poslanecké sněmovny musí fungovat jistý řád a respekt vůči demokratickému zřízení. To platilo i v tomto případě. Po návrhu udělení důtky poslanci Pocískovi ukončil řeč takto: „...*současně však dovoluje si pronést své mínění, dle něhož nepokládá za vhodné a místné, jestliže pronášejí se v plenu sněmovny výroky cti poslance těžce se dotýkající, vůči nimž není možná a přípustná kterákoliv právní obrana. Apeluje tudíž na sněmovnu, aby v zájmu důstojnosti sněmovního jednání upustilo se od osobních urážlivých útoků.*“<sup>75</sup>

Viktor Dyk měl tuto schůzi napilno, neboť oba dva body rozdělil návrh maďarského poslance Surányiho (ČSDSD), aby byla udělena důtka poslanci Hodžovi (RSZML). Ten měl na adresu maďarského zákonodárce při jednání na plénu pronést v maďarské řeči následující: *"Milý synu, pošleme vás do Maďarska, tam by vás již byli pověsili."*<sup>76</sup> Jelikož

---

<sup>75</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 63 (11. 3. 1921) a č. 64 (15. 3. 1921). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 30. 12. 2021].

<sup>76</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 64 (15. 3. 1921). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 30. 12. 2021].

však ani jeden z dotyčných nebyl přítomen, byla věc na žádost výboru odsunuta na další jednání. Předsedající schůze využil výše citovaného Dykova výroku o důstojnosti sněmovního jednání a část schůze věnované záležitostem imunitního výboru uzavřel tímto výrokem: „*A teď mi dovolte, pánové, doslovem k těmto třem nechutným věcem, které byly dány na denní pořad, abych se připojil se vším důrazem k projevu pana zpravodaje, tlumočenému k závěru jeho referátu. Myslím, že je v zájmu celé sněmovny a také všech poslanců samých, aby jednání sněmovní bylo zbaveno podobných nechutných afér a podobné přítěže, jež opravdu neslouží jednání sněmovnímu nikterak ke cti.*“<sup>77</sup> Žádost poslance Surányiho se dostala na plenární schůzi č. 68. Výbor se rozhodl důtku neudělit, protože dle názoru většiny mělo jít o pouhé srovnání systému vlády v Maďarsku a v Československu. Surányi na rozhodnutí reagoval s pocitem křivdy rozsáhlým nacionalisticky zabarveným projevem. Milan Hodža nebyl na zasedání přítomen a k věci se nevyjádřil. Důtku v souladu s návrhem výboru neobdržel.<sup>78</sup>

Imunitní výbor měl napilno na 76. schůzi 27. července 1921. Celkem zde bylo řešeno sedm bodů z jeho agendy a tvořily většinu programu schůze. Pět bodů se ujal Viktor Dyk, ať už jako původní zpravodaj, nebo zástupce chybějícího.<sup>79</sup>

V prvním dvou případech zastoupil Dyk poslance Koudelku (ČSDSD). Nejdříve to byl návrh na vydání poslance Německé nacionální strany Schollicha za nepřístojné výroky proti republice a prezidentovi. Dyk se ujal slova, přečetl zprávu a názor výboru, že poslanec nemá být vydán, jelikož se nedopustil dle názoru většiny přestupku. Poslanec Schollich byl dlouholetým starostou Nového Jičína a veřejným činitelem. Jeho strana zastávala protičeskoslovenské postoje. Nepřekvapí, že Viktor Dyk měl potřebu po dokončení své řeči a vyřčení názoru výboru sdělit, že on sám byl v menšině, která hlasovala pro vydání, neboť shledal dostatečné důvody pro tento krok. Poslanec Schollich nakonec opravdu vydán nebyl. Je to druhý příklad hlasování Viktora Dyka proti názoru

---

<sup>77</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 64 (15. 3. 1921). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 30. 12. 2021].

<sup>78</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 68 (31. 5. 1921). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 30. 12. 2021].

<sup>79</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 76 (27. 7. 1921). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 30. 12. 2021].

výboru. Že se tak stalo v případě, kdy na jedné straně stal německý nacionalistický politik, není překvapivé.<sup>80</sup>

Emocemi a nacionalistickými názory se však Dyk nenechal strhnout. Okamžitě poté zastoupil kolegu Koudelku v případě zpravodajství žádosti na vydání jiného německého politika Jozefa Fischera. Byl zvolen za Německý svaz zemědělců a výbor se rozhodl jej nevydat, protože přestupek, jehož se měl dopustit, spáchal před zvolením a byl již promlčen. Snad i kvůli tomu, že nešlo o přečin proti republice, Dyk nijak nereagoval, přečetl zprávu a nechal hlasovat. Fischer vydán nebyl.<sup>81</sup>

Po krátké odmlce, kdy dva návrhy představil zpravodaj Mach, se dostal opět ke slovu Viktor Dyk, tentokrát ve věci stranického kolegy Františka Zavřela. Žaloba byla podána Barborou Pospíšilovou. Zavřel se údajně dopustil poničení cti, když: „...podepsav jako starosta vysvědčení zachovalosti, jímž se žalobkyně cítila uražena.“<sup>82</sup> Výbor se rozhodl poslance nevydat. Odůvodnění, které Dyk na plénu přečetl, je zvláštní. Nejdřív zmínil, že přestupek se stal v minulosti a je promlčen, na druhé straně zmínil ekonomickou situaci žalobkyně: „Už v době, kdy žaloba mohla se státi předmětem jednání výboru imunitního, byla promlčena. Navrhuje tudíž imunitní výbor, aby vzhledem k tomu poslanec Zavřel vydán nebyl, ježto by vydáním způsobily se zbytečné útraty žalobkyni.“<sup>83</sup> Poslanci v souladu s návrhem Zavřela nevydali.<sup>84</sup>

Následovala žádost o vydání dalšího poslance národní demokracie Rudolfa Bergmanna. Ten byl označen jako autor nepravdivých novinových polemik a článků, jimiž se měl dopustit urážky na cti. Zpráva rozhodla o nevydání a výbor ústy Viktora Dyka rozhodnutí odůvodnil: „Imunitní výbor vzal v úvahu, že polemiky ony psány byly za volebního boje a reagovaly na útoky "Nového Času", jak plyne už ze závěru polemiky prvé "Na hrubý špalek - hrubý klín". Imunitní výbor vyslovil politování, že způsob a ton volebního boje

---

<sup>80</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 76 (27. 7. 1921). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 30. 12. 2021].

<sup>81</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 76 (27. 7. 1921). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 30. 12. 2021].

<sup>82</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Tisky, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, Tisk č. 2568. Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 30. 12. 2021].

<sup>83</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 76 (27. 7. 1921). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 30. 12. 2021].

<sup>84</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 76 (27. 7. 1921). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 30. 12. 2021].

*byl příliš drsný...*“<sup>85</sup> Bergmann nakonec vydán nebyl. Je však paradoxní, že Dyk předčítal rozhodnutí o stranickém kolegovi ve věci, na kterou si společně s kolegy stěžoval v poslední interpelaci minulého funkčního období. I tehdy šlo o praktiky politické kampaně a předvolebních bojů. Nyní podobnou situaci obhajoval. Je to jen dalším důkazem, že politická scéna První republiky o politickou kulturu příliš nedbala.<sup>86</sup>

Posledním bodem této schůze z agendy imunitního výboru byl případ poslance Horáka (ČŽOSS), který byl nařčen z podvodného obchodu. Přestože výbor tohoto člena živnostenské strany navrhl vydat, poslanecká sněmovna nakonec vydání odmítla. Viktor Dyk na této schůzi představoval celkem 5 bodů. To bylo jeho maximum. Ve zbytku funkčního období tento počet již nenavýšil.<sup>87</sup>

Viktor Dyk jako zpravodaj imunitního výboru na delší dobu zmizel. Znovu výbor zastupoval až na 237. schůzi poslanecké sněmovny. Na této velmi krátké schůzi (trvala jen 25 minut) byl zpravodajem v žádosti slovenského zákonodárce Ivana Dérera (ČSDSD), který žádal udělení důtky poslanci Jurigovi (HSL) a Tománkovi (HSL). Za urážku na cti. Poslanec Juriga počastoval Dérera slovy lump a lhář a poslanec Tománek tomu přitakával. Důtka byla oběma nacionalistickým politikům po návrhu imunitního výboru, i přes jejich nepřítomnost na zasedání, udělena.<sup>88</sup>

Následovaly dvě schůze s č. 248, 251. Obě by bylo možné za „imunitní schůze“, jelikož jejich program byl z velké části naplněn právě agendou imunitního výboru. Svá vystoupení měl i poslanec Dyk. Na schůzi č. 248 představil dva body. Prvním byl případ poslance Róberta Kunsta (ČSDSD, později KSČ), který byl obviněn, že pronesl následující výrok: „*Čsl. vláda tyto orgány (bezpečnostní) velmi dobře platí, by vás ve všem pozorovaly a obmezovaly. Když zabije jeden strážník chudého dělníka, to nic neznamena, naopak je za to ještě honorován a povýšen. Četnický strážmistr, když chce*

---

<sup>85</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 76 (27. 7. 1921). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 30. 12. 2021].

<sup>86</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 76 (27. 7. 1921). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 30. 12. 2021].

<sup>87</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 76 (27. 7. 1921). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 30. 12. 2021].

<sup>88</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 237 (30. 11. 1923). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 30. 12. 2021].



*býti poručíkem, potřebuje jednoho dělníka zabít a je ihned povýšen.*<sup>89</sup> Imunitní výbor měl pochopení pro možnou kritiku četnictva, avšak nikoliv pro formu a jazykové prostředky kritiky. Proto byl poslanec Kunst navržen na vydání, což přijala přítomná většina.<sup>90</sup>

Po tomto projednání se Dyk odmlčel a vrátil se po chvíli jako zpravodaj ve věci sociálního demokrata Antonína Nováka, který byl Okresním soudem ve Stokách obviněn z výroku proti cti. Požádal o vydání, což Dyk komentoval slovy: „*Posl. A. Novák, vyslechnut imunitním výborem, uváděl důvody svého tvrzení a žádal za své vydání. Imunitní výbor navrhuje, aby posl. A. Novák byl vydán.*“<sup>91</sup> Tím byla celá věc uzavřena.<sup>92</sup>

Na dalším z řady „imunitních zasedání“ byl Dyk zpravodajem ve věci poslance Heřmana Tausika. Dyk byl již zpravodajem v jeho sporu s poslancem Pocískem. Přestože Tausikovi byla tehdy udělena důtka, objevil se před imunitním výborem znovu, na stejném zasedání dokonce dvakrát. Celkem byl za celé volební období hlavním aktérem jednání výboru ve 43 případech. Obdržel několik důtek a navíc vykázání z jednacího sálu.<sup>93</sup> Tentokrát šlo urážku úřední osoby: „*onen úředník je darebák, jehož by dávno náleželo vyšupovati, a když úředník onen se ohražoval, že jedná podle instrukcí županových a ministerstva vnitra, prohlásil, že i tito udělitelé instrukcí jsou zrovna takoví darebáci.*“<sup>94</sup> Výbor vyhodnotil výrok jako přestupek, který nemá co dočinění s výkonem poslaneckého mandátu a rozhodl se ho vydat. Sněmovna návrh výboru přijala.<sup>95</sup>

---

<sup>89</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 248 (18. 3. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 30. 12. 2021].

<sup>90</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 248 (18. 3. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 30. 12. 2021].

<sup>91</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 248 (18. 3. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 30. 12. 2021].

<sup>92</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 248 (18. 3. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 30. 12. 2021].

<sup>93</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Jmenný rejstřík, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna. Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 30. 12. 2021].

<sup>94</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 251 (28. 3. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 30. 12. 2021].

<sup>95</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 251 (28. 3. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 30. 12. 2021].

Na schůzi č. 256 se Dyk představil znovu jako zpravodaj ve věci stranického kolegy Františka Zavřela. Nyní šlo o urážku na cti, tentokrát však poslanec Zavřel vydán nebyl.<sup>96</sup> Na následujících schůzích se Dyk stal zpravodajem převážně ve věcech spojených se zákonem na ochranu republiky. Na 264. schůzi Poslanecké sněmovně byl opět zpravodajem ve věci poslance Schollicha, který se dopustil obdobného prohřešku jako v minulé kauze. Na veřejné schůzi se dopustil protistátních výroků. Výbor přijal stejné rozhodnutí jako v minulém případě, „*Ježto nebylo v řeči posl. dr. Schollicha výzvy ku konkrétním činům trestným nebo k akci státu nebezpečné, navrhuje imunitní výbor, aby posl. dr. Schollich vydán nebyl.*“<sup>97</sup> Zpravodaj Dyk přečetl zprávu, a protože do diskuze nebyl nikdo přihlášen, nechal předsedající hlasovat. Sněmovna respektovala stanovisko imunitního výboru. Viktor Dyk žádným neprotestoval, přestože se jednalo o podobný případ jako na schůzi č. 76. Projednání tak proběhlo bez roztržek a v poklidu.<sup>98</sup>

To samé nelze říci o následující schůzi a záležitosti jiného německého poslance. Tentokrát byl Dyk zpravodajem ve věci poslance Německého svazu zemědělců Georga Hanreicha. Při odhalení pomníku padlým za 1. světové války 23. června 1923 měl pronést urážlivá slova na adresu československých vojáků, která byla za hranou kritiky a nesouvisela s výkonem poslaneckého mandátu. Tato věc se objevila na schůzi č. 265 s pořadovým číslem 4 a projednávání bylo bouřlivé. Dyk přečetl stanovisko výboru, který navrhl poslance k trestnímu stíhání vydat. Následně dal předsedající Hurban (ČSL) prostor poslanci. Zdůraznil, že nehodlá obhajovat, neboť to považuje za zbytečné. Kritizoval jednostrannou práci výboru, který se ani „neuráčil“ s ním mluvit. Považoval se za oběť šikany českých vládních poslanců. Od kolegů z klubu si vysloužil potlesk za slova: „*Ukazujete nám, že jako poslanci jsme proti vám, kteří máte v rukou moc, bezmocní a že v jedné čáře se svým národem musíme vésti boj proti většině této sněmovny.*“<sup>99</sup> V sále nastal obrovský hluk a když se Viktor Dyk dostal jako zpravodaj k reakci, stihl pronést jen úvodní slovo. Poté se ozvaly výkřiky německého poslance Knirsche (DNSAP):

---

<sup>96</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 256 (4. 4. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

<sup>97</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 264 (16. 4. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

<sup>98</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 264 (16. 4. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

<sup>99</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 265 (27. 5. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

„Vzpomeňte si, pane Dyku, na Husa a Havlíčka. Upamatujte se na národní světce, mokrým hadrem by vás Havlíček sehnal!“<sup>100</sup> Dyk na to reagoval, snažil se pokračovat, ale krátce na to ho poslanec Schollich počastoval slovy: „Apage, satanas!“<sup>101</sup> Dyk upozornil poslance německé menšiny, že oni ho vyhánět rozhodně nebudou. Hluk a výkřiky se stupňovaly, přidávali se další poslanci a předsedající se marně snažil udržet klid. Když konečně nastal, Dyk reagoval na výtky poslance Hanreicha. Uvedl, že předvolán nebyl, protože ani referent výboru z německého politického tábora to nepovažoval za nutné. Uvedl, že spis četl, stejně jako každý jiný. Vymezil se proti nařčení, že jeho rozhodování ovlivňuje stranická či národní příslušnost. Dyk připomněl poslední případ poslance Schollicha: „V jedné z minulých schůzí byl jsem referentem ve věci, kde německý poslanec se opíral o úplně stejnou ideologii, které užil podle tvrzení tohoto udání p. dr. Hanreich, a přes to, že projev onoho poslance byl zřejmě státu nepřátelský, přes to že útočil také na armádu a jiné velmi vážné věci, učinil jsem návrh na nevydání tohoto poslance, poněvadž, jak jsem prohlásil, byl to obvyklý projev nacionálního smýšlení německého, ale nebylo v něm ničeho, co by přímo vyzývalo k nějakým činům nezákonným - a co dále podškrtnuji - nebylo v tom nic urážlivého.“<sup>102</sup> Paradoxní je, že právě poslanec Schollich ho nazval satanášem a byl jedním z poslanců, kteří nejvíce vykřikovali během Dykovy řeči. Zpravodaj pokračoval obhajobou práce výboru a jeho rozhodnutí. Vysvětloval praxi a postupy. „Není přece naší povinností a naším úkolem, abychom my zkoumali, zdali udání učiněné odpovídá také skutečnosti, to je věcí soudu, my nejsme soudci.“<sup>103</sup> Distancoval se tak od toho, že by výbor měl soudit. Následovaly další argumenty a výkřiky poslanců německého politického tábora, kteří se posmívali Dykovu básnictví, zazněly spekulace o jeho vzdělání, znalosti německého národa a jeho historie. Dyk se do této diskuze nechal vtáhnout, a tak se věc vzdalovala původnímu účelu. Když se zpravodaj snažil argumentovat, zazníval smích a výkřiky. Do

---

<sup>100</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 265 (27. 5. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

<sup>101</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 265 (27. 5. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

<sup>102</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 265 (27. 5. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

<sup>103</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 265 (27. 5. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

debaty nakonec vstoupil poslanec Juriga (HSLŠ), který se přidal ke kritice Čechů a jejich povýšenosti. Faktem je, že ani Dyk nedokázal zachovat v této situaci chladnou hlavu. „*Ano, já neopustím toto místo, řvete si!*“, „*Já vás nechám křičeti, jen račte křičeti, ono vás to omrzí.*“, „*Pánové, je-li něco blamáží, tak jest to vaše blamáž. Stále si hrajeté na utiskované a v parlamentě se chováte jako divá zvěř.*“<sup>104</sup> Po přirovnání obstruujících poslanců k divé zvěři, se někteří z nich vydali k předsednickému místu, aby si stěžovali si na urážky z Dykovy strany. Předsedající sdělil, že vzhledem k hluku nic neslyšel a vyčkal na stenografický záznam. Dyk byl nakonec za své vyjádření volán k pořádku. Dyk zapíral, že mluvil o divé zvěři, ale po prostudování stenozáznamu přiznal chybu: „*Já končím a za sebe pravím toto: Jestliže jsem užil slov drsnějších, vy jste je vyprovokovali. S vaší statečností německou . . . Je jasno, že jste to byli vy, kteří jste vyprovokovali tyto výrazy. To pravím za sebe. Ale to je moje osobní věc a ta bude vyřízena také osobně.*“<sup>105</sup> Poslanec Hannreich byl sněmovnou vydán. Pro Dyka však kauza neskončila, reagoval na ni v článku v Národních listech, v němž řešil proces jejího projednávání a chování Němců.<sup>106</sup> Těžko hledat vyostřenější situaci, ve které byl Dyk zpravodajem. Sněmovna se na během jednání změnila na bojiště českého nacionalisty a německých poslanců, kteří výsledek jednání výboru dávali do souvislosti s jeho politickými názory.

Dyk nebyl ve věci poslance Schollicha zpravodajem naposledy, protože na schůzi č. 280 projednávala tisk č. 4660, ve kterém Krajský soud v Mostě žádal poslancovo vydání, neboť se měl opět provinit pro zákonu na ochranu republiky svými řečmi a názory pronesenými na veřejnosti. I tentokrát však výbor vyhodnotil výroky jako v mezích, které si stanovil, a Schollich vydán nebyl. V kontrastu s tím, jak probíhalo jednání v případě poslance Hanreicha je až překvapující, jak klidné projednání bylo.<sup>107</sup>

Přestupky proti zákonu na ochranu republiky byly na výboru projednávány opakovaně. Na schůzi č. 274 například Dyk vystoupil jako zpravodaj v další kauze poslance Tausika,

---

<sup>104</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 265 (27. 5. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

<sup>105</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 265 (27. 5. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

<sup>106</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 265 (27. 5. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

<sup>107</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 280 (26. 7. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

který se měl proti tomuto zákonu prohřešit svými hanlivými výroky o prezidentu republiky. Byl vydán.

Tomuto bodu předcházela již dříve zmíněná obhajoba práce výboru při příležitosti jednání o přečinu Andreje Hlinky, do které se také Dyk zapojil. V té ho kritizovali slovenští i němečtí nacionalističtí politici, kteří navíc vykřikovali i ve chvíli, kdy se Dyk ujal slova u Tausikova případu.<sup>108</sup>

Dalším projednávaným přestupkem proti zákonu na ochranu republiky byl případ poslance Kaliny (ČsND) na schůzi č. 307 nebo poslance Kunsta na schůzi č. 311. Do konce volebního období se Dyk stal zpravodajem ještě ve dvou případech, které se však týkaly urážky na cti a v porovnání s případem poslance Hanreicha se obešly bez horkokrevné debaty ve sněmovně.<sup>109</sup>

Dyk k práci v imunitním výboru přistupoval svědomitě a snažil se objektivně a racionálně posuzovat každý případ. Několikrát obhajoval praxi a postupy výboru. Většina případů byla projednávána v klidu, a to i ta, u nichž byl Dyk zpravodajem ve věcech německých poslanců. Výjimku představoval jednání o přečinu poslance Hanreicha, které sněmovnou zahýbalo a Dyk se musel bránit označení za českého šovinistu. Zejména v druhé polovině volebního období se Dyk často představoval jako zpravodaj prohřešků poslanců z řad národnostních menšin. Nakolik to bylo dáno Dykovým osobním výběrem, nelze z dostupných pramenů odhadnout. Faktem však zůstává, že Dyk se do nové pozice vhrnul s energií jemu vlastní a plnil novou funkci v souladu se svým přesvědčením.

Ani Dyk se jako místopředseda výboru nevyhnul stíhání imunitním výborem. 20. června 1922 byl přiložen k projednání tisk, ve kterém Okresní soud v Praze žádal na návrh redaktora Josefa Kozáka o vydání poslance Dyka pro urážku na cti. Věc byla následující den projednána na schůzi výboru a poslanec Dyk byl na vlastní žádost vydán. Sám uznal, že tento přečin nesouvisí s jeho výkonem mandátu a chtěl se soudně bránit jako občan. Dodržel tak hranice, které si výbor s jeho přispěním vytyčil.

Dyk se v průběhu funkčního období představil jako zpravodaj dvou dalších výborů. Ve dvou případech šlo o branný výbor, kde byl například zpravodajem repatriačního zákona.

---

<sup>108</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 274 (17. 7. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12.2021].

<sup>109</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 307 (27. 11. 1924) a 311 (10.12. 1924). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

V jednom o výbor zahraniční, kdy poněkud nečekaně, vzhledem ke svému zaměření, stanul před sněmovnou jako zprostředkovatel stanoviska výboru, který se vyjadřoval k návrhu obchodní smlouvy mezi Československem a Islandem.

### **1.7 Český nacionalismus na zasedání sněmovny v podání Viktora Dyka**

Parlamentní volby v roce 1920 přinesly novinku v podobě zastoupení německé menšiny. Přístup jejích stran k československému státu se lišil případ od případu. Například Německá sociálně demokratická strana dělnická a její zástupci byli spolupráci s českými politiky nakloněni. Naopak již několikrát zmíněný poslanec Schollich zastupoval Německou nacionální stranu, která se proti ČSR silně vymezovala a spolupráci odmítala. Viktor Dyk mezi tím, podobně jako většina národních demokratů, nečinil rozdíl. Jeho základním kritériem byl národ, od něž odvozoval své názory a postoje. Navíc zaujímal silné antilevicové postoje a ochotu ke spolupráci vyjadřovala právě sociální demokracie. Tím pádem měl Dyk o další důvod více německé menšině nedůvěřovat a kritizovat ji. Přítomnost německých poslanců ovlivnila zasedání sněmovny. Národnostní rozepře se rozvíjely, jelikož obě strany česko-německého sporu byly v zákonodárných orgánech zastoupeny. Svůj podíl na tom měla i vládní politika. Přestože v ní národní demokraté byli zastoupeni, tak právě oni často kritizovali vládu za její, z jejich pohledu, servilnost a ústupky německé menšině. Dobře to ilustrují slova Viktora Dyka, která pronesl na jednom ze zasedání tato slova: „*Němci, ačkoli nikdy nepodporovali vládu, byli vždy takovým faktorem, před kterým vláda a koalice, které tu či onde byly u vlády, pro naznačenou ideu couvala a dávala jim výhody větší, než kdyby ve vládě účastni skutečně byli. Tak se dělo v Národním shromáždění revolučním, kde, ačkoli Němci fyzicky nebyli přítomni, přece byli přítomni duchem.*“<sup>110</sup> Dyk v osobách německých politiků získal soky, k nimž mohl směřovat svoji kritiku a zároveň přímo reagovat na jejich slova.

Poprvé se tak stalo již na 5. schůzi, kdy se projednávalo vládní prohlášení vlády Vlastimila Tusara. Dyk reagoval na výtky německých poslanců, kteří vládě vyčítali absenci zastoupení národnostních menšin. Jeho slova odmítl poslanec Juriga, který si za to vysloužil potlesk maďarských a německých politiků. Nejednalo se o spor, který by byl postavený jen na boji menšin a české většiny. Do tohoto sporu Dyk řadil slovy: „*Těžiště problému československého státu není v národnostních menšinách, těžiště jeho je v nás.*“

---

<sup>110</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 176 (5. 12. 1922). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

*Nebylo a priori pochyby, že není dnes možná spolupráce s Němci. Běda však, dospěli-li bychom tam, že by bylo možno pochybovat o možné spolupráci ať Čecha s Čechy, ať Slováků s Čechy.*“<sup>111</sup> Dal prostor svému pojetí národa a začal tím svůj apel na nutnou spolupráci na základu československém. Aby jeho projev nebyl zaujatý jen proti menšinám, zmínil i zástupce komunistického křídla: „*Chci mluvit pouze do českých řad, a mluvím-li do nich, lituji, že patrně je strana, u níž má slova úplně vyslechnuta nebudou - jsou to komunisté. Tato zvláštní politická sekta žije v určité chiliastické víře, anebo se tváří tak, jako by v ní žila.*“<sup>112</sup> Právě oni patřili pro svoji antisystémovou politiku po dobu První republiky do opozičního tábora a svým internacionalismem odporovali Dykovu pojetí národa. Zbytek řeči se nesl v duchu kritiky Němců, se kterými spolupráce zkrátka není možná, a je třeba proti tomu bojovat spoluprací Čechů a Slováků. V závěru řeči si Dyk posteskl, že v momentě, kdy se Těšínsko nachází v nelehké situaci a celá Evropa sleduje Československo, se na půdě sněmovny musí řešit národnostní problémy. Aby nikomu neunikl jeho apel na spolupráci, uzavřel Dyk projev slovy: „*Konstatuji, že jsme a zůstaneme, že každý z nás - a je to smutné, jestliže my snad bychom se tím chtěli honosit - každý z nás je dosti stranicky silný, aby udělal díru do lodi, na které plujeme. Pouze společnou prací všech může se tato loď dostat do přístavu.*“<sup>113</sup>

Další možnost kritiky německých zástupců dostal Dyk na schůzi č. 11, kde se projednávala smlouva mezi Československem a Rakouskem, jejíž hlavní myšlenkou byla opatření na ochranu národnostních menšin. Začal krátkou stížností, že zahraniční výbor, jehož byl Dyk v té době členem, byl z této věci vynechán. Návrh totiž prezentoval Stálý výbor Národního shromáždění. Dyk svou řeč postavil na kontrastu podmínek německé menšiny v ČSR a menšiny české v Rakousku. Kritizoval fakt, že zatímco v ČSR se Němcům dělají ústupky, v Rakousku návrh smlouvy neobsahuje dostatečnou ochrannou například krajanských škol. Nechápal, proč tedy československý stát tolik ustupuje, když jiné státy tak v případě české menšiny nečiní. V reakci slova německého sociálního demokrata Ludwiga Czecha se posměšně vyjádřil na adresu německého školství v ČSR. „*Pan posl. dr. Czech mluvil o útlaku německého školství u nás. My si nic jiného*

---

<sup>111</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 5 (10. 6. 1920). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

<sup>112</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 5 (10. 6. 1920). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

<sup>113</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 5 (10. 6. 1920). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

*nepřejeme pro naše krajany v Rakousku, než aby byli utlačováni podobným způsobem, jak jsou utlačováni Němci v republice Československé - pak by jim bylo dobře. Opětně bylo Němcům prokázáno, že jejich stesky nejsou odůvodněné, že my nemáme tolik středních škol a ústavů, kolik jich mají oni, že náklad na německé školy, žáky a studenty jest větší než náklad na žáky a studenty české. Přes to přicházejí ještě s rekriminacemi. Opakuji: My si musíme přát, aby Čechům vídeňským dařilo se tak, jako těmto věčným bolestínům u nás.*<sup>114</sup>

Výsměch směřovaný k poslancům německé menšiny, zpochybňování jejich požadavků a neústupné stanovisko projevil na schůzi č. 23 23. listopadu. Přihlásil do rozpravy k návrhu rozpočtu, ale věnoval se mu jen pár slovy. Krátce před tím sociální demokrat Aster představil stanovisko vyšetřovacího výboru, jehož byl Dyk také členem, ohledně událostí na Teplicku. Jednalo se o rozruch kolem odstranění sochy císaře Josefa II., kterou němečtí zástupci politické správy hájili proti příslušníkům armády. Němečtí nacionalisté zorganizovali protičeské demonstrace. Poslanec Aster zastával názor, že se jedná o nemilou věc a poukázal na chování vojáků, kteří nerespektovali podle jeho mínění rozkazy. Dyk na rozdíl od poslance Astera nezastával názor, že na vině jsou, byť jen částečně, Češi. Kritizoval situaci v Teplicích, považoval na nedůstojné, že názvy ulic jsou stále v německém jazyce a podpořil odstranění památek podporujících minulý režim rakousko-uherského státu a Habsburky. Představil vlastní rezoluci, kterou vyšetřovací výbor odmítl, a přiklonil se k Asterově. Souhlasil však s kolegou Asterem v jedné věci: „Úplně souhlasím se zprávou zpravodaje v tom směru, že je zcela lhostejno, jestliže snad náhodou Josef II. byl lepší jiných Habsburků. Naše státní stanovisko nemůže dělat osobních výjimek a pro nás Čechy nejlepší Habsburk byl nejnebezpečnějším Habsburkem.“<sup>115</sup> Následně stanovisko přensel na celé pohraničí a kritizoval poměry na tamním německých školách: „Ve veřejných školách Československé republiky najdou se obrazy bývalého panovníka, o němž nemáme jistoty, že by nechtěl býti opětně panovníkem přítomným. Na obraz se dívají žáci, mají jej na očích, učitel učí ve stínu tohoto obrazu, a najdou se i čeští lidé, kteří se neostýchají řešiti důležitější otázku, kde je vlastně nějaké nařízení, podle kterého obraz bývalého panovníka by tam nepatřil. Vážené shromáždění!

---

<sup>114</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 11 (8. 7. 1920). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12.2021].

<sup>115</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 23 (23. 11. 1920). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].



*Jestliže něco ukazuje jasně chorobnost naší situace, je to tento dokument. V každém jiném státě, v každé veřejné škole taková věc by se pokládala za nepřipustnou...<sup>116</sup> „Pouze v Československé republice hledáme nařízení, shledáváme paragrafy, máme-li v nich nějakou legální oporu, pouze my se bojíme chrániti zájmy republiky a dokonce jdeme tak daleko, že jestliže se ozve právní cit v masách našeho lidu, jestliže hájí zájmy této republiky, vystoupíme "všemi prostředky" proti tomu poškozování republiky.“<sup>117</sup> Dyk dále popisoval a kritizoval konkrétní případy, kdy je ubližováno Čechům. „Já zde říkám a považuji za svou čestnou povinnost to říci, že nedá se srovnávati "štvání" na straně české se štváním na straně německé a nedá se srovnati nacionalismus český s německým, poněvadž nacionalismus český nikdy nechtěl znásilňovati.“<sup>118</sup> Je až s podivem, jak jindy klidně a racionálně uvažující Dyk nyní reagoval odmítavě na vše německé a vůbec si nepřipouštěl, že by problém mohl být oboustranný. Již z těchto tří řečí je jasně patrný nesmlouvavý a nekompromisní odpor. Důraz jeho projevu dodal výpadek elektřiny trvající 15 minut. Po něm se Dyk vrátil ke svému projevu, odmítl jakoukoliv spolupráci s Němci a za bouřlivého potlesku straníků opustil řečnický pult.*

Fakt, že tento odpor sdílel i zbytek národně demokratického klubu, potvrzuje jejich interpelace ze 3. prosince 1920, jež byla směřována k ministru zahraničí Benešovi. Poslanci protestovali proti chování německého ministra Simonse, který na jednání o hospodářské úmluvě mezi Německem a Československem zmínil, že německá menšina v ČSR je utlačována, dějí se jí různá příkoří, přestože existuje domluva s vládou ČSR, že proti tomu zasáhne. Interpelace se probírala na 71. a 72. zasedání sněmovny. Ke slovu dostal i Viktor Dyk: „*Vážené shromáždění! Někteří lidé a některé národy mají vlastnost dosti nepřijemnou, vytrvale udíletí lekce tam, kde by se měli sami učit.*“<sup>119</sup> Kritizoval německého ministra, který by se měl více hledět svého. Národní demokraté považovali jeho kritiku za nemístnou a doufali, že stejně ji chápe i ministr Beneš. Dyk se tázal, co tak zlého se Němcům děje. Zopakoval jejich výboje proti Čechům, možnosti politického

---

<sup>116</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 23 (23. 11. 1920). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

<sup>117</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 23 (23. 11. 1920). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

<sup>118</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 23 (23. 11. 1920). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

<sup>119</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 72 (14. 7. 1921). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

zastoupení apod. Další část projevu věnoval rozboru knihy *Němečtí politikové českému lidu*. Dykovy názory nejlépe vystihuje několik citací z jeho řeči: „*A hned úvodní článek, který je v této knize, nese titul, který jest velmi charakteristický zase pro způsob smýšlení německého. Pan posl. Křepek volá: Napravte! Po všech těch věcech, které se udály roku 1914 až dotud, po těch všech ohromných světových kalamitách jsme to patrně my, nebožtí Češi, kteří jsme způsobili všechny tyto strašné hrůzy, na nás jest, abychom způsobili nápravu zel, které nebylo ani ve fyzické možnosti naší působiti. My jsme patrně ti velicí hříšníci světové války. Pan posl. Křepek šel tak daleko, že nás obvinil ve svém článku, že česká politika způsobila veškerá ta zla. Byli jsme dnes vyličení, jako bychom nebyli nic jiného, nežli to, co byli Němci ve skutečnosti - národ barbary a práv druhého nešetřící.*“  
Nebo: „*Na stránce 47 zmíněné knihy p. dr. Kafka žádá neutralisování Československého státu za garancie Ligy národů. A já upřímně dojat touto srdečnou výzvou pana dr. Bruno Kafky jsem litoval, že nemohu ještě více býti pohnut, poněvadž se mně vnucuje neblahá historická vzpomínka na jeden národ, který mezinárodními smlouvami byl prohlášen za neutrální, za národ, jehož hranice v roce 1914 přes to byly porušeny, národ, který prožil úžasné tragedie, které nebyly a dosud také nejsou potrestány tak, jak by měly býti, a obávám se, nikdy snad již ani potrestány nebudou.*“<sup>120</sup> Zde Dyk narážel na Němci porušenou neutralitu Belgie. Důraz na neústupnost Němcům najdeme i zde: „*Žádá se od nás prostě, aby většina československá jaksi přizpůsobila se menšině německé, abychom se my podřídili 3 milionům Němců, a poněvadž jest tu též určitá menšina jinonárodní, abychom se vzdali idee státu národního.*“<sup>121</sup> Spolupráce s Němci není dle jeho názoru možná.<sup>122</sup>

Bylo by možné uvést řadu dalších příkladů interpelací politiků z řad německé menšiny, kteří vytvářeli Dykovi a národním demokratům prostor pro jejich útoky. Například interpelace politiků z širšího německého politického spektra (tisky s čísly 3563, 3564, 3565, 3566 a 3651) se týkaly stížností na rušení škol s německým vyučovacím jazykem. Při projednávání na plénu se do poslanců německé Dyk obul kvůli jejich věčným stížnostem na situaci, která z jeho pohledu není vůbec špatná. Srovnával například situaci

---

<sup>120</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 72 (14. 7. 1921). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

<sup>121</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 72 (14. 7. 1921). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

<sup>122</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 72 (14. 7. 1921). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

Němců v Maďarsku a Československu. Svůj výstup však postavil na příkladech z východní části republiky, takže se odchýlil od tématu a místo vyjádření se k problémům českých Němců dal najevo svůj nacionalismus. Dyk se často dostával do sporu s poslancem za Německou svobodomyšlnou stranu Bruno Kafkou. Při projednávání zákona o svátcích a památných dnech republiky například seznámil plénum s postojem Kafky k osobě Jana Husa, kterého si sice německý poslanec vážil pro morální vlastnosti, ale taktéž v něm viděl reprezentanta protiněmeckých názorů. Dyk spor vyvolal tím, že dané téma otevřel. Husova osobnost byla předmětem diskuze, neboť vládní lidovci měli k uznání dne jeho upálení jako památného dne odpor, ale přesto, jak Dyk sám řekl, byli schopni vytvořit kompromis. Je to dokladem toho, že Dyk nejenže reagoval na výtky a názory německých poslanců, ale sám spory otvíral. Po jejich otevření se vžil do role obhájce českého národa a byl schopný dlouho řečnit na toto téma. To se stalo rovněž při projednávání zákona o výhodách během výkonu branné povinnosti. Opět mu byl oponentem Bruno Kafka. V diskuzi 16. listopadu 1922 k tomuto zákonu vystoupil a rozebral do detailů složení tehdejší opozice. Stanovil u ní tři složky: německé zástupce, komunisty a zástupce lidové strany. Dyk reagoval na Kafkova slova o všenárodní koalici, která se tak sice nazývá, ale ve skutečnosti nepokrývá všechny zástupce a části státu. Poslanec Dyk se vžil do role vládního poslance a kritizoval každou část opozice za její postoje, názory a chování. Při té příležitosti vyčítal Němcům již několikrát vyčtené věci.<sup>123</sup>

Závěrem lze konstatovat, že změny ve složení poslanecké sněmovny po volbách v roce 1920 se projeví i na Dykově chování. V osobách německých poslanců získal soupeře, kteří šli přímo proti jeho přesvědčení a myšlenkám. Nejen Dyk, ale celá národní demokracie využívali každé příležitosti, kdy mohli deklarovat své pojetí národa a vymezit se vůči německé menšině. Toto vymezování probíhalo částečně i proti dalším menšinám, ale nebylo tak častým. Naopak Dyk výrazně podporoval spolupráci se Slováky, kterou považoval za klíčovou. V této spolupráci viděl jedinou možnou cestou. Nebyli to však jen Němci, kteří mu dávali možnosti ostré reakce. V některých případech je vyvolávali sami národnědemokratičtí poslanci. Jedním takovým incidentem je Dykova reakce během jednání o zákonu o branné povinnosti. Dyk projevoval neústupnost v jakékoliv věci týkající se německé menšiny. Dyk ovšem odmítal jakoukoliv spolupráci i s poslanci

---

<sup>123</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, schůze č. 176 (5. 12. 1922). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 31. 12. 2021].

německé menšiny, kteří nevymezovali vůči československému státu negativně, například Ludwigem Czechem nebo Brunem Kafkou. Na rozdíl od vystoupení v imunitním výboru neprojevoval ve svých projevech tolik racionality.

Dykova strana byla od 26. září 1921 i stranou vládní. Tímto momentem se změnilo i jeho vystupování ve sněmovně, neboť se častěji stavěl do role obhájce vlády jako v případě popisu opozice a jejího složení. Kromě řečí k bodům, do nichž se promítly česko-německé vztahy, vystoupil Dyk ještě několikrát. V případě debaty po zprávě ministerského předsedy Černého o událostech v Krompaších, kde došlo k dělnickým nepokojům, dal například najevo svůj odpor k revolučnímu pojetí změn a k levici vůbec. Původní spisovatelskou profesi zase připomněl při projednávání zákona o nakladatelstvích, kdy chválil vládu za to, že reflektovala připomínky spisovatelů a chránila autory v případě styku s vydavateli. Viktor Dyk se neomezoval pouze na vystoupení s nacionalistickým podtextem, prezentoval rovněž další témata, ale v nesrovnatelně menší míře.

Během tohoto volebního období byl autorem jediné interpelace, která se týkala opravy budov českého gymnázia v Duchcově. Většina jeho činnosti souvisela s imunitním výborem, jehož byl místopředsedou a častým zpravodajem. K této práci přistupoval zodpovědně a několikrát hájil praxi výboru proti nařčením z politizace a neobjektivnosti. Dyk se v každé situaci, ve které se ocitl, projevoval jako zdatný řečník a plně využíval své vyjadřovací schopnosti a jazykové prostředky, které získal novinářskou a spisovatelskou praxí.

## 2. Viktor Dyk v nové roli senátora

*„Několik dobrých lidí gratulovalo mi k volbě do senátu. Odpouštím jim, neboť – předpokládám to aspoň – nevědí, co činí. Ale nečiní dobře. K senátorství nelze gratulovat... Četl jsem polemiku, polemiku asi o dvaceti řádcích, v níž jsem byl dvaadvacetkrát titulován senátorem. A každý senátor dopadl jako hruda na rakev: chmurně, zlověstně. A ježto v polemice nebylo jinak vážného ani slůvka, bylo mi zřejmo, že byla psána pro chmurné defilé dvaadvaceti senátorů – Dyků. Ne. K senátorství nelze gratulovat. Nejrozumnější ještě je oběsit se, jakmile se stanete senátorem. Ale ani to není dost rozumné vzhledem k tomu, že se za vás povolá náhradník a chmurná senátorská tragédie hraje se dál.“<sup>124</sup> To je jen úryvek z glosy, kterou bychom našli pod názvem „Melancholie“ v Národních listech 13. prosince 1925, tedy necelý měsíc po volbách do Parlamentu ČSR v listopadu téhož roku. Z několika řádků lze snadno usuzovat, jaký byl postoj Viktora Dyka k nové funkci. Nejen však k funkci samotné, ale i k horní komoře parlamentu. Nabízí se srovnání s jinou glosou nazvanou „Na rozloučenou“, kterou Dyk publikoval taktéž v Národních listech týden před volbami: „Kandidován stranou do senátu v župě pražské, pokládám za svou milou povinnost poděkovati těm, kteří mne při prvých sněmovních volbách důvěrou počtili.“<sup>125</sup> Dyk pokračuje popisem volební kampaně do sněmovny v roce 1920 a vzpomíná na pomoc voličů. Na závěr vyjádřil podporu F. Ježkovi, který bude kandidovat v „jeho“ volebním obvodu. Komentář uzavřel slovy: „Loučím se s vámi bez odcizení. Zůstaneme si, doufám, věrni, jako zůstaneme věrni starým svým ideálům... Druh druhá najde ve chvílích těžkých opět po boku. Do boje a k vítězství! Ať žije republika!“<sup>126</sup> Text na rozloučenou obsahuje slova na podporu republiky, parlamentarismu, důkazy o oddanosti straně. Text, který byl publikován čtyři dny před vykonáním senátorského slibu, lze jen těžko označit za pozitivní. Dyk vůbec neskrýval svou nechuť k nové funkci. Dokonce její výkon označil za horší než smrt oběšením. Pokud vezmeme v úvahu jeho projev při projednávání ústavy v únoru 1920, kdy vznik senátu podpořil, je jeho komentář překvapujícím.<sup>127</sup>*

---

<sup>124</sup> Viktor Dyk, *O národní stát 1925–1928*, Praha 1937, s. 57.

<sup>125</sup> *Tamtéž*, s. 18.

<sup>126</sup> *Tamtéž*, s. 19.

<sup>127</sup> V pozadí celého problému byly zřejmě vnitrostranické neshody. Jak ve své diplomové práci z roku 2009 uvedla Eva Pecháčková, v roce 1925 nebylo v ČsND úplně jasné, zdali bude Dyk vůbec kandidovat. Dle zjištění z Archivu kanceláře prezidenta předal Přemysl Šámal, prezidentův kancléř, prezidentu Masarykovi zprávu od jiného člena ČsND Františka Sise, ve které se mluví o tom, že strana rozhodla, že F. Mareš a B. Franta (oba senátoři 1920–1925) nebudou za stranu vůbec kandidovat. Na seznamu se mělo objevit i jméno Viktora Dyka. Vnitrostranické rozmišky nakonec Dyka zřejmě odsunuly do volebního obvodu senátu.

Stejně jako se změnila Dykova pozice, tak se změnil i československý parlament. Vítězem voleb se stali Švehlovi agrárníci. Volby prokázaly úpadek socialistických stran vyjma KSČ, která se umístila druhá a tvořila výraznou politickou sílu. Co se týče stran německé menšiny, je jasně patrný nárůst podpory aktivistických stran, které chtěly spolupracovat se stranami českými a podílet se na chodu státu. Nacionalistické strany zaznamenaly citelný úbytek voličů. Ztratila rovněž Československá národní demokracie, přišla o zhruba 100 000 voličů a v celkovém pořadí obsadila až desáté místo. Volby 1925 ukázaly dlouhotrvající úpadek této strany.

První vláda Antonína Švehly byla nahrazena jeho v pořadí druhou, proběhly však pouze drobné změny. Větší problémy přišly až v prosinci 1925, kdy začaly rozkoly mezi socialistickými stranami a agrárníky. Následující rozmlúsky byly příčinou vzniku úřednického kabinetu Jana Černého, který skončil v říjnu 1926 a byl nahrazen třetí Švehlovou vládou označovanou jako panskou. Na vládě se podílely rovněž dvě strany německé menšiny a specifickým rysem byla absence socialistických stran. V roce 1929 nahradil Švehlu v premiérském křesle František Udržal a jeho vláda pokračovala ve stopách té předchozí. Byla ukončena až předčasnými volbami na podzim téhož roku. Toto turbulentní období však bylo z pohledu národních demokratů pozitivní. Po většinu doby totiž jejich zástupci zasedali v ministerských lavicích. ČsND měla zástupce ve všech vládách Antonína Švehly i ve vládě jeho nástupce Františka Udržala. Krátká pauza mezi lety 1926 až 1928 (úřednická vláda Jana Černého a první polovina druhé Švehlovy vlády) byly jediným obdobím, kdy nebyla tato strana ve vládě. Pozoruhodným faktem je, že ČsND se účastnila i vlády za přítomnosti německých ministrů. To je ve srovnání s předchozími obdobími a rétorikou jejich představitelů (například Karel Kramář prohlásil, že raději půjdou do revoluce než s Němci do vlády) překvapivé. Je to jen jeden z mnoha dopadů vnitřních sporů ve straně. Průmyslové křídlo strany pod vedením L. Nováka a F. Hodáče totiž postupně přebíralo důležité stranické pozice a vstup do vlády a získání ministerstva průmyslu a obchodu byl především jejich práce. Těchto sporů se účastnil i Viktor Dyk, neboť stál pevně po boku skupiny kolem Karla Kramáře. Tento stručný přehled o vývoji politické situace je třeba mít na paměti při bližším pohledu na Dykovu činnost v senátu. Po většinu času byl totiž představitelem vládní strany, stejně

---

Přítom on sám chtěl kandidovat do sněmovny a obhajovat pozici poslance. Dyk Senát vnímal jako místo, kde nebude schopen tolik prosazovat své ideály.

jako ke konci minulého volebního období. Jeho chování bylo logicky ovlivněno tím, kdo další se na vládě podílel.<sup>128</sup>

Avšak zpět k Viktoru Dykovi – kandidátovi. I přes vnitrostranické problémy nakonec kandidoval a byl zvolen senátorem za pražský obvod. Viktor Dyk byl kromě poslanecké lavice nucen i opustit svou pozici ve výboru imunitním, které se plně věnoval. I senát tímto výborem disponoval, avšak za národní demokraty v něm usedli senátoři Baxa a Fáček. Namísto toho se tedy Dyk stal nejprve členem branného výboru (v průběhu volebního období dokonce předsedou) a výboru inkompatibilitního. Jelikož Dyk v minulém funkčním období poslanecké sněmovny ve výboru branném zasedal, tak pro něj tato tematika nebyla ničím cizím. Dykova volba proběhla hned v prvním kole ustanovování výboru 18. února 1926 na 6. schůzi. Ani druhý výbor pro něj nebyl neznámou, jelikož funkcí inkompatibilitního výboru bylo posuzovat případně střety zájmů jednotlivých funkcí. S tím se Dyk potkal částečně ve výboru imunitním. Do tohoto výboru byl zvolen až ke konci funkčního období na 139. schůzi konané 11. července 1928.<sup>129</sup>

## 2.1 Viktor Dyk na plénu senátu

Dykova činnost na plénu Senátu začala až v roce 1926 na 11. schůzi. A rozhodně nešlo o bezvýznamnou diskuzi. Dyk vystoupil ohledně naléhavé interpelace z pera senátora Hellera (DSAP) a dalších, která mířila na ministra vnitra a týkala se událostí v Karlových Varech, kde, zjednodušeně řečeno, došlo ke střetům mezi německými demonstranty a policejní složkami ČSR. Diskuze se již tradičně proměnila v řešení národnostních sporů, otázek jazykových a politické správy pohraničních oblastí. „*Vážený senáte! Vyslovuji především radost nad tím, že senát vydal známku života. Není to plný život, ale je to alespoň jeho počátek. Činím tak tím spíše, poněvadž moje mínění je, že trvalé mlčení senátu učinilo by jej zbytečným, a že by neměl smysl senát, který by, jako dobře cvičený pes, jen aportoval.*“<sup>130</sup> Tak začal Dyk svůj projev. Nešel přímo k věci, ale posteskl si nad tím, že až do této chvíle senát neprojevoval žádnou aktivitu. V kontextu s Dykovým postojem k senátu, který publikoval v Národních listech, jde jen o další střípek toho, jak

---

<sup>128</sup> Zdeněk Kárník, *České země v éře první republiky (1918–1938) I.*, Praha 2003, s. 376–382.

<sup>129</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Jmenný rejstřík, Národní shromáždění československé 1925–1929, Senát. Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 9. 2. 2022].

<sup>130</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1925–1929, Senát, schůze č. 11 (11. 3. 1926). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 9. 2. 2022].

nový senátor celou instituci vnímal. Okamžitě se však vrátil k meritu věci a vzpomněl na rok 1920 a jazykový zákon. I přes snahy národních demokratů neprošel návrh, aby každý úředník musel znát československý jazyk. Incident v Karlových Varech tak využíval pouze jako možnost komentovat jazykovou situaci v pohraničí. Během projevu se dostal do diskuze se senátorem Hilgenreinerem (DCSVP), který namítal, že Němci jen žádají rovnoprávnost. „*Prosím, ta rovnoprávnost vypadá potom tak, že sice je povinen český úředník ovládati němčinu, ale je to zároveň rouhání proti německému pámbičku, jestliže se žádá také od Němce, aby rozuměl češtině a po případě ji ovládal. To není, rovnoprávnost, to je zvrácení rovnoprávnosti.*“<sup>131</sup> Dyk připomněl historický vývoj, komentoval situaci v pohraničí. V závěru řeči, kdy se dostal i ke kulturním záležitostem prohlásil, že: „*Větev německého dubu, jež si říká "sudetská", je suchou ratolestí.*“<sup>132</sup> To samozřejmě vyvolalo silný ohlas ze strany německých zákonodárců. V pokračující diskuzi si za to vysloužil kritiku senátora Luksche (BdL), který upozornil, že Dyk umí jen rozdělovat a čpět síru mezi vládu a opozici. Senátor Bohr (DCSVP) zase Dykovi připomněl, že podceňování jedné strany často znamená přecenění vlastních sil. Dyk svým projevem diskuzi ještě více odtrhl od tématu a proměnil ji v hádku německých a českých senátorů.<sup>133</sup>

Další vystoupení senátora Dyka se týkalo imunitní žádosti senátora za KSČ Tomáše Koutného. Projednávání této věci se neslo v duchu debat o tom, koho parlament vydává a koho nikoliv. Senátor Niessner (DSAP) se totiž ve své řeči, kdy bránil senátora Koutného, vymezil vůči národním demokratům, kdy citoval Kramářův výrok „*Když to nejde s parlamentem, tak to půjde bez parlamentu.*“ To zřejmě vyprovokovalo Viktora Dyka k přihlášení do rozpravy. Ve chvíli, kdy byl ohlášen Dykův výstup, zazněl sálem výkřik v němčině: „*Pryč s fašisty! At' žije d'Annuncio!*“<sup>134</sup> To je vůbec poprvé, co byl v zákonodárném sboru označen za fašistu. Navíc to byl výkřik, nebylo to ani řečeno v rozpravě. Dyk následně začal vysvětlovat, že není fašistou, jmenoval důvody a

---

<sup>131</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1925–1929, Senát, schůze č. 11 (11. 3. 1926). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 9. 2. 2022].

<sup>132</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1925–1929, Senát, schůze č. 11 (11. 3. 1926). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 9. 2. 2022].

<sup>133</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1925–1929, Senát, schůze č. 11 (11. 3. 1926). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 9. 2. 2022].

<sup>134</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1925–1929, Senát, schůze č. 23 (1. 6. 1926). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 9. 2. 2022].



upozornil, že on je senátor národní demokracie, která zde byla uražena a proto vystupuje. Cítil potřebu bránit svého předsedu Kramáře. Dyk se nevěnoval projednávané žádosti, ale pouze se bránil a opětovně útočil na německé senátory, kteří svou obranou Koutného více slouží fašismu než Dyk. Řeč byla obhajobou politiky Viktora Dyka a celé ČsND. Jakmile domluvil, reagoval na něj senátor Niessner. „*Pan kolega Dyk začal zde svou řeč tím, že řekl, že není žádným fašistou. Nemám žádné příčiny, abych o těchto slovech pochyboval. Nemusí být přece zapsaným členem fašistické strany. Ještě ne. Ale kdyby, jak ohlásil, hnutí dělalo tak ohromné pokroky, pak ho budeme moci brzy uvítati jako upřímného fašistu.*“<sup>135</sup> A bylo to právě toto jasné bodnutí, které Dyka donutilo k výkřiku z lavice: „*Bude-li potřeba, ano!*“<sup>136</sup> To výrazně změnilo vyznění celého předchozího projevu. Na jednu stranu se Dyk spojování svého jména s fašismem, na druhé straně se krátce na to nerozpakoval prohlásit, že pokud bude třeba, stane se fašistou. Senátor Niessner toho využil a pustil se do Dyka, že vystoupí vždy, když jen slovo fašismus zazní. Nemusí být ani jmenován, ale: „*...přece jsem nucen označiti za nápadné to, že když se zde učiní vůbec zmínka o fašismu, vystoupí zde pan sen. Dyk, jako když ho vystřelí z pistole a začíná fašismus hájiti. To prozrazuje přece aspoň silnou náklonnost.*“<sup>137</sup> Dyk již nereagoval a v diskusi nevystoupil. Přesto jde o zlomový bod. Do této doby byl svými kritiky označován za nacionalistu a šovinistu. Vývoj českého fašistického hnutí a sblížení národní demokracie s tímto hnutím, ovlivnil rovněž Dyka. Od této chvíle se jeho jméno ve spojení s fašismem ve stenoprotokolech místy objevuje.

Viktor Dyk často vystupoval v důležitých momentech československé politiky, respektive při jejich projednávání v parlamentu. To potvrzuje jeho vystoupení na 35. schůzi senátu, kdy se projednával návrh o zvýšení platů duchovenstva. To byl jeden z kroků, který společně s úpravou cel potvrdil novou panskou koalici. Spojenectví agrárníků a katolických stran (českých, slovenských i německých) bylo postaveno právě na těchto ústupcích.<sup>138</sup> V senátu probíhala diskuze, při níž představitelé socialistických stran, které se nepodílely na vládě, kritizovali záměr navýšení platů. Senátor Koutný

---

<sup>135</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1925–1929, Senát, schůze č. 23 (1. 6. 1926). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 9. 2. 2022].

<sup>136</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1925–1929, Senát, schůze č. 23 (1. 6. 1926). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 9. 2. 2022].

<sup>137</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1925–1929, Senát, schůze č. 23 (1. 6. 1926). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 9. 2. 2022].

<sup>138</sup> Václav Kural, *Konflikt místo společenství: Češi a Němci v československém státě (1918–1938)*, Praha 1993, s. 64.

poukazoval na to, že vládní koalice peníze posílá všude, jen ne dělníkům. Spor se tedy vedl o vládní sociální politiku. Dyk se přihlásil do rozpravy. Vyvracel názory komunistických senátorů, živě artikuloval a ukazoval na senátory prstem. Vyčítal jim, že jejich socialismus je pouze dělnický a nedbají o celý národ. Dykovy gesta a pojmenování si vysloužila odezvu u přítomných zákonodárců. Předsedající musel často plénum uklidňovat, Dyk byl přerušován a reagoval již více a více na jednotlivé komentáře. Situace nakonec dospěla tak daleko, že se přestal vyjadřovat k projednávanému zákonu a reagoval pouze na komentáře ohledně jazykových nařízení, postojů národní demokracie apod. Ze stenoprotokolů vyplývá, že Dyk se pustil do socialistických stran a jejich zástupci mu to vraceli. Diskuse vygradovala poté, co Dyk reagoval na výkřiky senátorů slovy: „*Já neurážím žádnou stranu, ale je bohužel strana, která uráží sebe sama, je to strana, která zavedla do politického života takové mravy, že u ní politickým argumentem je lékařské vysvědčení o paralyse vedoucího politika.*“<sup>139</sup> Mířil tím na národní socialisty a jejich předsedu Václava Klofáče. A právě tato věta rozpoutala v sále chaos. Předsedající Donát volal Dyka k pořádku. Národní socialisté začali vykřikovat slova jako hanba, skandál, zazněla i výzva, aby byl Dyk od pultíku sundán.<sup>140</sup> To mělo za následek, že Dyk přestal mluvit a rozhořela se hádka mezi národními socialisty a předsedajícím, kteří mu vyčítali, že Dyk nebyl volán k pořádku. Předsedající se bránil, že již tak učinil. Dyk nemohl v projevu pokračovat. Schůze byla poté přerušena na zhruba osm minut. Dyk vystoupil jako senátor vládní strany, který hájil postup vlády. V jeho řeči však lze stěží najít fakta týkající se projednávaného zákona. Dyk pouze využil možnosti, aby dal najevo svůj odpor k levici a pustil se do přítomných zástupců sociální demokracie a národních socialistů. Zmínka o Václavu Klofáčovi byla nemístná a vedla k chaosu. Chybí vazba na projednávaný bod a konstruktivní kritika. Je tu jen a pouze jasně patrný ideový postoj senátora Dyka.

Dalším klíčovým momentem se ukázalo projednávání vládního prohlášení třetí vlády Antonína Švehly. Probíhalo na 44. schůzi 2. října a pro pochopení Dykova postoje je podstatný fakt, že v době žádosti o důvěru v ní nebyli zástupci národní demokracie. Dyk

---

<sup>139</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1925–1929, Senát, schůze č. 35 (25. 6. 1926). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 9. 2. 2022].

<sup>140</sup> Pro dokreslení situace poslouží doslovná citace stenoprotokolu: „*Vy mluvit nebudete!* - Sen. Klečák: *Tak může mluvit jenom holomek a ne senátor!* - Sen. dr Klouda: *Hanba! Styďte se!* - *Výkřiky sen. Pichla.* - *Vřava.* - *Výkřiky: To je fašisticko-německá koalice!* - *Hanba Vám, vy provokatéře!* - *Někteří senátoři československé strany socialistické seskupují se kolem řečnické tribuny.*“ Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1925–1929, Senát, schůze č. 35 (25. 6. 1926). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 9. 2. 2022].

tedy mohl vystupovat jako senátor nevládní strany, která se cítila být vynechána. Místo nich se nyní koalice opírala o hlasy německých aktivistických stran, což bylo pro národní demokraty zcela nepřijatelné.<sup>141</sup> Dyk se přihlásil do rozpravy a začal kritizovat předchozí vládu. „*Naproti tomu veškerý policejní dohled se soustředil na fašistického bubáka a šlo se při policejních opatřeních, na př. pokud se týká schůzí důvěrných, dále než šlo dříve samo Rakousko.*<sup>142</sup>“ Dyk dále provedl důkladný rozbor dozoru nad pravicovými stranami a absencí dohledu nad levicovými: „*A přece prý platí demokratické bratrství, přece prý nutno míti cit a porozumění pro. nespokojenost mas. Ovšem mas komunistických a nikoli mas nacionálních, nechtějících v podstatě nic jiného, než pořádek a řád ve státě.*“<sup>143</sup> Dykovi vadil nedostatečný dohled nad komunistickými projevy a demonstracemi. Kabinet Jana Černého se podle jeho mínění soustředil hlavně na „domnělé“ fašisty. Vnímal velký dohled nad jeho vlastní stranou: „*Srovnáme-li tuto shovívavost proti živlům rozkladným, k přímým výzvám k činům nebezpečným pro stát a shovívavost k činům očividně nezákonným s praxí, která se vůči nám jako straně, která dala vždy státu, což jeho jest, provozovala, musíme zde konstatovati veliký nepoměr. A já zde jako doklad tohoto nepoměru jevícího se v praxi censurní uvedu na př. klasický doklad konfiskace "Národních Listů" v den po interviu prezidentově pro obranu stanoviska, které pan prezident straně vytýkal. A nebyl to případ ojedinělý, stalo se tak u mnohých jiných národnědemokratických listů. Dovoľte, abych demonstroval celou tuto censurní praxi na konkrétním případě. Ocituji brožuru Karla Horkého: Masaryk redivivus? A to, aby se mně nevytýkalo, že vyrval jsem z kontextu určitý pasus, přečtu i předcházející nekonfiskovaný pasus.*“<sup>144</sup> Začal citovat, přesnou citaci však nelze dohledat, neboť tato část stenoprotokolů byla odstraněna a nahrazena informací, že se tak stalo na povel předsednictva Národního shromáždění. Dyk stále citoval, byl za to volán k pořádku, ozývaly se výkřiky. Ve zbytku řeči je těžké se orientovat, protože se Dyk vůbec nedržel věci. Skákal z jednoho tématu do druhého. Chvilí kritizoval Němce, následně se vyjadřoval k výkladu ministra financí Karla Engliše o rozpočtu na rok 1927. Konečně se

---

<sup>141</sup> Zdeněk Kárník, *České země v éře první republiky (1918–1938) I.*, Praha 2003, s. 376–382.

<sup>142</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1925–1929, Senát, schůze č. 44 (1. 10. 1926). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 9. 2. 2022].

<sup>143</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1925–1929, Senát, schůze č. 44 (1. 10. 1926). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 12. 2. 2022].

<sup>144</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1925–1929, Senát, schůze č. 44 (1. 10. 1926). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 12. 2. 2022].

k jádru věci vrátil v závěru, kdy řekl: „*Strana naše nemá účasti ve vládě. Hlasuje-li přes to pro schválení vládního prohlášení, neprojevuje tím souhlasu s celým jeho textem. Nejsme proti příměří, ale odmítáme kapitulaci a nechceme, aby kapitulace jiných mohla býti omlouvána naší apriorní negací. Jestliže přes obavy a námitky, kterými se netajíme, jsme se odhodlali hlasovati pro schválení vládního prohlášení, jestliže politicky jsme nuceni počítati s něčím, co vzniklo bez naší vůle a co proti naší vůli je skutečností, neměníme ničeho na svých cílech, na svém programu, stejně jako Němci vstupující do vlády na svých cílech ničeho nemění.*“<sup>145</sup> Je to viditelná změna názoru, Dyk veřejně proklamoval, že národní demokraté vládu podpoří a to i přes účast německých stran. Dal však najevo, že pokud tak učiní, bude to kompromis vyvolaný stávající situací. Národní demokraté si v Dykově zastoupení vytvářeli prostor do budoucna. V roce 1928 do vlády skutečně vstoupili a podíleli se aktivně na její činnosti po boku ministrů německých stran. Je to jeden z klíčových momentů, které dokreslují proměnu Viktora Dyka a jeho vnímání problémů československé politiky.

V průběhu roku 1926 se konalo ještě několik schůzí Senátu, na nichž senátor Dyk vystupoval. Jeho vystoupení se týkala návrhu úprav autorských práv umělců nebo rozpočtu vojenské správy. První případ se Dyka týkal jakožto umělce, druhý spadal do gesce jeho branného výboru.<sup>146</sup>

Dyk byl jeho aktivním členem, místopředsedou a posléze předsedou (nahradil člena sociální demokracie senátora Filipínského), jak dokládá projednávání tisků, které se týkají úprav vojenských záležitostí, například vojenského práva, délky prezenční služby nebo volebního práva příslušníků armády. Dyk se zabýval rolí armády. Vnímал její pozitivní roli a vadila mu její kritika od zákonodárců z levicového spektra, zejména komunistů, kteří by rádi armádu oslabili. Komunismus pro něj představoval největší nebezpečí. „*Zmínil bych se ještě o jednom takovém ohnisku, které se mi zdá v daném okamžiku nejnebezpečnějším. Pozorujete, že je zde určité světové hnutí, s jehož representanty máme také Češi zasedati v této síni, a že toto světové hnutí skutečně vystupuje s dvojí tváří. Na jedné straně, pokud mluví s této tribuny, ujišťuje nás, že všechna vydání na brannou moc jsou zbytečná, vyslovuje odpor proti vojenství, vyslovuje odpor proti všem položkám, které my uznáváme za nutné, byť bychom si byli vědomi jejich*

---

<sup>145</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1925–1929, Senát, schůze č. 44 (1. 10. 1926). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 12. 2. 2022].

<sup>146</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Jmenný rejstřík, Národní shromáždění československé 1925–1929, Senát. Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 12. 2. 2022].

*tíživosti. Avšak toto hnutí, které zde vykládá o svém domnělém pacifismu je v podstatě vším jiným než pacifistickým, A jestliže pozorujete internacionální dosah jeho snažení, vidíte, že tito lidé, kteří by nám rádi kázali o půvabech míru, nepocítují nic jiného než radost z války, radost z každé deruty staré evropské civilizace, radost z bouřící se Asie, radost z úspěchů Afriky, zkrátka radost ze všeho zla... (Hlas: Fašisté!) Já mluvím o komunismu, o III. Internationale. (Je v něm také nebezpečí!) Ano, je nebezpečí v každé extrémní, egoistické snaze, která bez zřetele k povšechným podmínkám klade svůj jednostranný prospěch nad zájmy celku, a s tohoto stanoviska pokládám fašismus jako mezinárodního činitele za činitele nebezpečného, pokud by ztratil míru a porozumění pro tento celek a chtěl by dosáhnouti více, než nač má právo.*<sup>147</sup> Kvůli výtce z pléna se musel zmínit také o nebezpečí fašismu. Zdůraznil, že toto nebezpečí vnímá, ale komunismus je podle jeho názoru nebezpečnější. Klidně a věcně reagoval poznámky o důležitosti armády například v Sovětském svazu. Táže se, zda tato důležitost slouží masovému zabíjení a zločinnému režimu.

Jedna z předloh projednávaných branným výborem je pro něj důležitější než jiné. Tím je předloha o úpravě volebního práva. Pokud by prošla, vojáci a četníci by ztratili volební právo. Dyk s tím nemá problém, neříká to však jasně. Zamýšlí se nad tím, jaké dopady bude zákon bude mít. Obává se degradace tak nutných povolání. Detailně promýšlí a rozebírá, ale nevyjadřuje svůj postoj. Ten vyplyne až později v závěru jeho řeči, která je naprosto odlišná od předcházejících. Avšak kvůli posunu Viktora Dyka v hierarchii výboru a jasně patrnému odporu k názorům socialistů na armádu se přece jen jeho jméno objevilo ve spojení s urážkami a osobními komentáři. Stalo se tak při vystoupení senátora za sociální demokracii Antonína Nováka. Ten nejdřív vysvětlil, proč nemůže hlasovat pro přijetí předloh. *„Dříve než předlohy byly projednány v branném výboru, na návrh vládní majority, byl dosavadní předseda branného výboru kolega Filipínský suspendován z důvodu, jak to vysvětlil opětně kol. Prošek, že se musí vládní majorita zajistiti, že nemáme § 14 jako měli v Rakousku, bylo suspendováno celé předsednictvo a na jeho místo zvoleno předsednictvo nové z řad vládní koalice.“* ... *„Pánové, náš kladný poměr ke státu, náš kladný poměr k armádě jistě bezpočtukrát dokázal a prokázal, že máme plné pochopení pro stát a v případě potřeby plné pochopení pro armádu, ovšem ne tak podle vkusu, jak si to někteří pánové dnes představují. Nestačí, pánové, pan kol. Dyk, nadšený ctitel*

---

<sup>147</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1925–1929, Senát, schůze č. 74 (7. 4. 1927). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 12. 2. 2022].

*italského fašismu a diktátora Mussoliniho, ten stačí, prosím. Vládní majorita má slovo.*<sup>148</sup>

Až na střet se senátorem Hellerem (DSAP) neměl Dyk žádné potyčky s německými senátory. Na rozdíl od volebních období ve poslanecké sněmovně, se jeho hlavními protivníky stali socialisté. Tak jako on jim vyčítal přílišný zájem o dělníky a opomíjení dalších vrstev obyvatel, oni mu vyčítali vazby národních demokratů a jeho samého k fašistickým hnutím. Dyk jako senátor se lišil od poslance Dyka. Prošel jistým vývojem. Měl za sebou nejen střet na plénu i mimo něj. Stejně tak i národní demokracie se posunula a stala se součástí vlády po boku německých ministrů. Ten hlavní soupeř tímto krokem zmizel. S ohledem na vývoj v Evropě je logické, že více střetů bude v rovině politicko-ideologické o pojetí společnosti a národa. Dykův hlavním rozporem už nebylo, zda Češi, nebo Němci, ale zda socialisté, nebo nacionalisté (v podání druhé strany fašisté). A rozpor socialisté kontra nacionalisté se nese celý volebním obdobím senátu. Je to patrné na průběhu schůze č. 135, na níž se projednávají změny politické správy. Do toho spadaly Dykem několikrát řešené župy. Měly být zrušeny a nahrazeny zemským zřízením. Z hlediska samosprávy by to byla klíčová změna. Dykovo vystoupení se však netýkalo samotných žup. Využil prostor k antisocialistickým projevům. Po komentáři k novele přešel k tématu odročených voleb: *„Bylo zde mluveno také o těch motivech, které vedly k odročení voleb. A bylo řečeno, že je to strach před volbami, které zapudí většinu. Bylo vypočítáváno, že výsledek posledních voleb v posledních měsících je toho rázu, že dnešní parlamentní většina vlastně se jeví parlamentní menšinou a naopak.*<sup>149</sup> Dyk mířil na národní socialisty a sociální demokraty. *„Na jedno bych upozornil. Jestliže počítá se s tou většinou, počítá se s jedním činitelem, se kterým je velmi povážlivé počítati. Oni počítají s komunisty. Tato většina byla by přece jen docela jiné povahy, když shledáme, že by v ní byla jen součástíkou, a příznejme značnou součástíkou, právě strana, kterou by jen největší ilusionista mohl prohlásiti za stranu státní.*<sup>150</sup> ... *„Je věci socialistických stran, které tvrdí - a my jim to chceme věřit - že je odlišuje od komunistů názor na tento stát a lojalita, kterou k tomuto státu chovají, chtějí-li trvale udržovati*

---

<sup>148</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1925–1929, Senát, schůze č. 74 (7. 4. 1927). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 12. 2. 2022].

<sup>149</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1925–1929, Senát, schůze č. 135 (21. 6. 1928). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 12. 2. 2022].

<sup>150</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1925–1929, Senát, schůze č. 135 (21. 6. 1928). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 12. 2. 2022].

*určitou fikci jednotné socialistické fronty a chtějí-li mluvit o socialistické většině. Konstatuji jen, že komunismus není ani demokratický jsa pro diktaturu a že ta diktatura, kdyby jí docílil.*“<sup>151</sup>

Ve zbytku volebního období vystoupil senátor Dyk ještě několikrát. Jednou šlo o otázku zestátnění Národního divadla v Praze, když vystoupil s projevem o významu divadla a budování kultury. Jindy zase při projednávání zprávy ministerského předsedy Udržala o německé špionáži tlačil na řešení celé kauzy. Ve třetím případě šlo o projednávání návrhu o osvobození peněžitých věnování a darů od cla, daní apod. při příležitosti Svatováclavského tisíciletí. Jeho projev je zajímavý především kvůli exkurzu do historie, při němž Dyk reagoval na slova národně socialistického senátora Modráčka, který se ve svém projevu pozastavil nad nutností slavit svátek sv. Václava a hodnotil historickou roli knížete Václava. Dyk vystoupil proti tomuto tvrzení a podal na českého knížete odlišný pohled, který naopak oceňoval jeho historickou roli. Tím se jeho činnost na plénu senátu uzavřela.<sup>152</sup>

Se zvolením do druhé komory parlamentu se zákonodárce Dyk změnil, ať už se jednalo o témata, ke kterým mluvil, nebo způsob, jakým se vyjadřoval. To vše je však nutno chápat v kontextu dobového politického vývoje. Dyk se vlivem účasti národních demokratů ve vládě po boku německých aktivistických stran odklonil od českého nacionalismu a více se přimknul ke kritice opozičních levicových stran. Za zmínku stojí fakt, že senát musel jednou projednávat žádost o Dykovo vydání poté, co na něj skupina novinářů spřízněná s KSČ (Ivan Olbracht, Josef Hora a další) podala trestní oznámení za pomluvu. Dyk vydán nebyl, což v sále vyvolalo pozdvižení u všech socialistických a komunistických senátorů. Opustil tak základní ideové ukotvení ve prospěch pragmatičnosti, což je třeba hodnotit jako pozoruhodnou změnu. Oportunismus a pragmatičnost se mu dříve doslova hnusily. Nyní však nastal rozdíl. Jeho aktivita byla v porovnání s obdobím v letech 1920–1925 třetinová. Senátor Dyk se lišil od bojovného poslance, kterým byl v předchozím volebním období. Tento obrat trval i v posledních letech jeho života.

---

<sup>151</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1925–1929, Senát, schůze č. 135 (21. 6. 1928). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 12.2. 2022].

<sup>152</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1925–1929, Senát. Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 12.2. 2022].

## 2.2 Viktor Dyk a poslední roky v senátu

Rok 1929 sebou přinesl předčasné volby. Ty měly hned několik příčin. Vše začalo neúspěchem vládních stran v zemských volbách 1928, které naopak přinesly posílení opozičních stran. Jedinou stranou, která udržela své pozice, byli agráři. I přesto to byla pro vládní většinu první velká rána. Další otřes přinesla aféra Vojtěcha Tukey z vládní HSLS, který byl soudně stíhán za špionáž ve prospěch Maďarska. S ohledem na dobrý výsledek zemských voleb a pokračující hospodářské konjunktury to byli právě agráři pod vedením Františka Udržala, kteří uvažovali o vypsání předčasných voleb. To se však nelíbilo českým lidovcům, kteří naopak v zemských volbách ztratili a obávali se tak dalšího výsledku. Jejich váhání bylo přerušeno rostoucím sebevědomím, které vzrostlo kolem oslav svatého Václava v roce 1929. Posilování socialistických stran, otřesy v řadách stran koaličních a celkově další vývoj nakonec zapříčinil, že ministerský předseda Udržal se s prezidentem Masarykem musel domluvit na termínu voleb 27. října 1929. Z těch, pokud bereme v potaz změnu poměru sil, nárůst počtu poslanců a voličských hlasů, vyšli jako vítězové především socialisté z řad české i německé sociální demokracie, a dokonce i národní socialisté. Agráři nakonec zvítězili jen díky podpoře na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Bylo tedy nutné je zapojit do vlády a na této kostře nakonec vznikl druhý kabinet pod vedením Františka Udržala. Nyní tedy i za účasti socialistických stran. Panská koalice skončila a byla nahrazena širokou koalicí pravostředovou i levostředovou zároveň.

Volby samotné nebyly katastrofou ani pro národní demokraty. Ti díky spojení s Autonomním zemědělským svazem pokryli své české ztráty zisky na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Zůstali tak na stejném počtu poslanců jako v roce 1925 (celkem 13 zákonodárců v dolní komoře parlamentu). Navíc zasedli i v nové vládě, kde pozici ministra průmyslu obsadil Josef Matoušek. Úspěšné byly i volby pro Viktora Dyka, který v pražském obvodu znovu získal senátorské křeslo. 12. prosince vykonal slib a započal druhé volební období v této komoře.<sup>153</sup>

Na 6. schůzi 19. prosince byl zvolen do dvou výborů. Podržel si místo ve výboru branném, kde působil již v minulém období, nyní se vrátil na pozici místopředsedy. Ve stejný den stal členem kulturního výboru, kde nakonec zastával pozici předsedy. V roce 1931 byl 24. dubna navíc v rámci doplňování výborů zvolen do stálého výboru. Tam však pobyl jen několik dní, neboť 14. května 1931 ho zastihla smrt v podobně srdeční mrtvice při

---

<sup>153</sup> Zdeněk Kárník, *České země v éře první republiky (1918–1938) I.*, Praha 2003, s. 549–562.



koupání v Jaderském moři, kde pobýval na dovolené. Po celou dobu tohoto funkčního období byl tedy Dyk senátorem za vládní stranu. Navíc povýšil i v hierarchii stranické, neboť si ho kolegové z klubu zvolili za svého předsedu.<sup>154</sup>

### 2.3 Viktor Dyk kontra Edvard Beneš na plénech senátu

Komplikovaná situace po parlamentních volbách se projevila v obou komorách parlamentu. Senát 18. prosince 1929 projednával programové prohlášení vlády. Byl to právě Viktor Dyk, který jej za národní demokraty komentoval. Rozpravu krátce přerušily volby do některých senátních výborů. Po přestávce se však Dyk dostal ke slovu. Měl v projevu několik priorit a témat, kterým se věnoval i v dalších vystoupeních na plénu. Úvodem mluvil zejména o důvěře v novou vládu, jejíž součástí byli rovněž národní demokraté. Vládní kabinet se však na rozdíl od předcházejícího skládal ze stran z širokého spektra a nechyběli ani dříve kritizovaní socialisté. Dalo se očekávat, že Dyk s tím nebude srozuměn. Po nastolení pragmatického vztahu k Němcům však stejný postup uplatnil i v tomto případě. „*Strana, za níž mám tu čest chopiti se slova, nemohla uplatniti svých názorů při tvoření většiny a vlády. Považuji však za svou povinnost zdůrazniti, že hájila a hájí zásady, že žádná strana, která chce spolupracovati pro stát, nemá býti z účasti ve většině a ve vládě vylučována, aniž by byl k tomu vážný důvod.*“<sup>155</sup> Tím se Dyk vracel ke své zásadní tezi, že záleží na tom, zda strana podporuje československý stát, či ne. Národní demokraté chtěli třídy a skupiny společnosti spojovat pod vlajkou národa. To spojení nyní nastalo. V těžké chvíli bylo třeba široké koalice. Dyk to chápal, nevymezoval se proti tomu, zkrátka to přijal. Na předchozí věty ještě navázal: „*Nemůžeme za takový vážný důvod uznati t. zv. politiku rovnováhy mezi socialistickými a nesocialistickými stranami dnešní vlády. Ve skutečnosti je postavení socialistického bloku dosti silné už tím, že může kdykoliv učiniti dnešní většinu menšinou.*“<sup>156</sup> Jeho slova lze chápat jako varování. Socialisté představovali ve vládě nejpočetnější blok. Vládě za sebe a národní demokracii dále vyslovil důvěru.

---

<sup>154</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Jmenný rejstřík, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát. Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 10. 2. 2022].

<sup>155</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 4 (18. 12. 1929). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

<sup>156</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 4 (18. 12. 1929). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

Projev však nebyl výhradně smířlivý. Předmětem kritiky se stala absence senátních politiků ve vládě, přestože jsou vhodnými kandidáty. „*Opět senát vyloučen z vlády republiky Československé. Via facti tvoří se tu tradice naprosto neústavní a nezdravá. Je-li senát zbytečný, je potřeba ho odstraniti, není-li senát zbytečný, je potřeba ho respektovat.*“<sup>157</sup> Možná právě zde najdeme kořeny oné myšlenky z novinového komentáře nově zvoleného senátora, že smrt oběšením je lepší, než být senátorem. Dyk neodmítl existenci senátu. Vadil mu fakt, že vláda ho nevnímá jako rovnocenného partnera. Senát měl na rozdíl od sněmovny volební období osmileté, ale za první republiky bylo praxí, že jeho volební období skončilo ve stejnou chvíli jako sněmovny a volby probíhaly současně. Dyk se při projednávání ústavy pro existenci senátu vyslovil, ale zároveň žádal, aby k němu bylo přistupováno s úctou a byl brán v potaz.

Kromě komentářů k jednotlivým bodům a gescím vládního prohlášení se Dyk zmínil i o probíhající konferenci v Haagu. Ta řešila otázku válečných reparací a jejich úpravu, kterou považoval Dyk za podstatnou. V této fázi byl již spor mezi Dykem a ministrem zahraničím Benešem plně rozvinut. Dřívější antipatie nyní přerostly v otevřený odpor Dyka k Benešově osobě. Ten byl členem vlády. Právě proto to byl on, kdo zastupoval Československo na konferenci, která řešila válečné reparace a vyrovnání mezi jednotlivými státy (včetně poplatku za osvobození, který se týkal i ČSR). Dyk zdůrazňoval, že: „*Pro nás Čechoslováky závaznost mírových smluv a mírových břemen nemůže býti větší, než pro státy poražené. A hůře než s těmito nemá námi býti naloženo.*“<sup>158</sup> Zde se poprvé dotkl tzv. osvobozovacího poplatku, v jehož rámci mělo Československo uhradit dohodovým mocnostem část finančních prostředků vynaložených na vítězství v první světové válce. S tím Dyk a celá národní demokracie nesouhlasili. Svůj vztah k Benešovi Dyk rozvinul v dalších větách: „*Kdybychom skutečně, jak se tvrdí, chtěli jen a jen uplatniti svůj odpor vůči ministru zahraničí, mohla by být pro nás lákavá příležitost nastavit mu nohu. Ale nechceme nastavovati dr. Benešovi nohu s tím vědomím, že by o ní mohla klopýtnouti republika.*“<sup>159</sup> Plno respektu k republice, ústupky pro záchranu její existenci a zmírnění tehdejší nastupující

---

<sup>157</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 4 (18. 12. 1929). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

<sup>158</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 4 (18. 12. 1929). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

<sup>159</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 4 (18. 12. 1929). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

hospodářské krize jsou charakteristické pro tento Dykův projev. Jestliže na začátku své politické kariéry byl minimálně pragmatický, postupem času během pobytu ve vrcholné politice svůj postoj změnil.

Konference v Haagu přišla na program schůze senátu znovu 6. února 1930. Ministr Beneš k tomu, aby veřejnost komplexně informoval a argumentoval jednotlivé výstupy, vydal krátkou publikaci ve formě sešitu. Jmenoval se *Pravda o Haagu: Reparační otázky likvidace světové války*.<sup>160</sup> Na programu jednání horní komory byla diskuse právě o tomto exposé. Edvard Beneš v něm podrobně rozebíral průběh jednání konference. Zdůvodňoval některé ústupky, vysvětloval projednávané procesy a označil konferenci za úspěšnou. Někteří politici spatřovali politický problém zejména v otázce liberačního (osvobozovacího) dluhu/poplatku ČSR pro dohodové státy. Z původních 29 mld. byla částka snížena na 1190 mil. Kč, což dle exposé tvořilo zhruba 4 % původní sumy. Beneš se snažil to podávat jako úspěch. Dyk byl jiného názoru: „*Přistoupil-li pan ministr zahraničí ke svému exposé s pohnutím, přistupuji k němu s rozpaky. Je snad nezdvořilé, nebýti stoprocentně spokojen, mluví-li pan ministr o své stoprocentně vykonané povinnosti a o rozhodných úspěších*.“<sup>161</sup> Senátoru Dykovi vadil Benešův přístup více než finální výsledek. Zastával názoru, že dostatečně nejednal. „*Je jiná věc doznati, že bylo nutno pod tlakem okolností přijmouti něco, co nám ve všem nevyhovuje, a je věc jiná prohlašovat za dokonalý úspěch, co není dokonalým úspěchem, a vázati si tak zbytečně ruce do budoucna*.“<sup>162</sup> Upozorňoval, že nejen Dohoda, ale i legionáři přispěli k osvobození. Tuto skutečnost dle něj Beneš dostatečně nerefletoval. Dále mu vyčítal detaily vyrovnání mezi ČSR a Maďarskem, které rovněž kritizoval. Spor mezi Dykem a Benešem existoval vždy, ale krajnosti ho dovedl až spis Viktora Dyka *Ad usum pana presidenta republiky*<sup>163</sup>, v němž popisoval, jak vznikala zahraniční odboj a první střety mezi oběma muži.

Dyk kritikou nešetřil navzdory tomu byl senátorem za vládní stranu a Beneš členem vlády. Beneš zvolna a racionálně reagoval na kritiku senátorů včetně Dyka. Téma Haagu však tímto jednáním neskončilo.

---

<sup>160</sup> Edvard Beneš, *Pravda o Haagu: Reparační otázky likvidace světové války*, Praha 1930.

<sup>161</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 13 (6. 2. 1930). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

<sup>162</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 13 (6. 2. 1930). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

<sup>163</sup> Viktor Dyk, *Ad usum pana presidenta republiky*, Praha 1929.

Navázalo na něj schvalování vyjednaných smluv a dohod. 27 května na 41. schůzi Senátu probíhala diskuze k těmto návrhům. Viktor Dyk nezůstal stranou. Jeho projev však příliš neřešil obsah dohod, ale spíše kroky a myšlenky, které ministr Beneš vyřkl na předchozím jednání. Celý projev může dobře posloužit jako příklad Dykovy představy o zahraniční politice. „*Zdůrazňuji také, že po tak ohromné krizi, jakou byla poslední válka, kdy poměry den ze dne v Evropě se měnily, i zahraniční politika musila odpovídati tomuto vývoji, musila jít krok za krokem organicky vpřed, musila pracovat i při své spojenecké linii pro usmíření s bývalými odpůrci rozhodně, přátelsky, důsledně a s dobrou vůlí a nesměla v ničem prejudikovat tomuto budoucímu vývoji.*“<sup>164</sup> Beneš do svého stanoviska vložil hodnocení minulosti i aktuální situace. Cestu spatřoval ve smíření a spolupráci. V tom se však oba politici neshodovali. „*Sám ministr touto stylisací doznal nezdar svého postupu. Přiznejme, že to byl pokus s nedostatečnými prostředky: metody, jimiž chtělo se na Maďarsko působit, neukázaly se působivými. Bylo by těžko tvrdit, že jsme usmířili bývalé odpůrce. A první a základní chyba naší politiky byla už v tom doznání, že bylo potřeba je usmířovat.*“<sup>165</sup> Obratem však dodal, že spolupráce bude nutná. Nelze jí však jít naproti přílišným přizpůsobováním. A právě tak smlouvy vnímal. „*Nepokládám ani za tak nebezpečné samotné úmluvy, jako mezinárodně vzniklé mínění, že dost žárlivě nestřežíme svou suverenitu, že ponecháváme jiným státům, velkým státům možnost, aby se vměšovaly do našich vnitřních záležitostí a našeho zákonodárství.*“<sup>166</sup>

Dále se Dyk soustředil na dvě pro něj dlouhodobě prioritní témata. Prvním byla otázka Ruska a SSSR. Smlouvy vyvolávaly podle Dyka dojem, že válka skončila, což odmítal s odkazem problém Ruska, který vznikl právě během válečného střetu a stále existuje. Bez jeho řešení nelze mluvit o skončení války. Dal najevo své panslovanství, když řekl, že: „*Světová válka není ještě plně likvidována, a je naší povinností, abychom jako Slované nezapomínali na největší slovanský stát.*“<sup>167</sup> Zde je patrný vliv Karla Kramáře a oficiální

---

<sup>164</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 41 (27. 12. 1930). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

<sup>165</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 41 (27. 5. 1930). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

<sup>166</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 41 (27. 5. 1930). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

<sup>167</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 41 (27. 5. 1930). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

politiky národní demokracie. Vývoj v Rusku byl totiž v té době pevnou součástí jejich programu.

Druhým tématem byla Panevropa. „*Že vědomí státnosti není u nás dosud silné, o tom svědčí malý odpor, s kterým se u nás setkávají snahy, nesrovnatelné s duchem národní naší revoluce, snahy, svobodu naši sotva dobytou, znehodnotit a oklestit, snahy po různých Panevropách a po různých podunajských federacích, jež se nám snaží nadiktovat někteří západní tradicionalisté.*“<sup>168</sup> Přímo navazuje na vyjádření ministra zahraničí a podtrhuje své předchozí názory. Československo je pro něj samostatný stát, schopný postarat se sám o sebe. Bude spolupracovat, pokud to bude třeba. Ale větší míra integrace, celní unie a společenství nejsou podle Dyka na místě. I sem vtáhne téma Ruska, když říká, že bez něj Panevropa nemůže existovat. Má za to, že na to se stále zapomíná. Nebezpečí spatřoval v Maďarsku, které má s ČSR nevyřešené otázky a jeho chování na mezinárodním poli není pro Dyka bezchybné. Byli to právě Maďaři, kteří na konferenci v Haagu žádali ústupky, které nakonec nedostali. Mezi oběma státy bylo potřebné provést majetkové a pozemkové vyrovnání, což Dyk neviděl rád. Dyk byl izolacionista. Jeho směřování k silnému státu a inklinace k fašismu je z jeho názorů patrná. Držel se tezí národní demokracie.

Mimo zahraniční politiku Dyk kritizoval ministra Beneše, že dostatečně nekomunikuje s parlamentem. Smlouvy již podepsal prezident, ale měl tak učinit až schválení v obou komorách. V tomto postupu Dyk viděl obcházení pravidel a ústavy. Beneš mu vše následně vysvětloval a reagoval na každý bod jeho projevu ve chvíli, kdy mu je umožněno vystoupit. Bránil myšlenky integrace a spolupráce. Vnímá Dykovu kritiku, kterou ale místy víc prostupovala osobní animozita než konstruktivní pohled. Konference v Haagu dále prohloubila konflikt mezi oběma muži.<sup>169</sup>

Další střet mezi nimi nastal 7. listopadu 1930. Senát projednával vládní návrh zákona o povinném semílání domácí pšenice a žita a uvádění pšeničné a žitné mouky do oběhu. Dyk v rozpravě vystoupil, krátce okomentoval původní bod, ale jakmile splnil tuto povinnost, začal kritizovat ministra Beneše ve věci komunikace a vyjádření k projevu německého ministra zahraničí Curtiusa ohledně nespécifikovaných pražských událostí.

---

<sup>168</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 41 (27. 5. 1930). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

<sup>169</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 41 (27. 5. 1930). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

„Prosím dále, aby po zkušenosti této dr. Beneš uvážil, je-li vhodné, aby náš ministr přehnaným odsouzením událostí domácích dal materiál k nevhodnému odsudku Prahy ministru cizí říše; na jejíž půdě dochází k událostem mnohem horšího druhu, aniž by kdo jich omlouval vůči cizině nebo lámal nad nimi hůl.“<sup>170</sup> Dykovi vadilo, že Beneš dostatečně nebránil svůj stát. V té době se Beneš snažil vytvořit užší vztahy s Výmarskou republikou a volil zřejmě diplomatictější tón. To však Dyk nechápal. Nezajímalo ho žádné vyjádření německého ministra o československém státě. To zvýraznil slovy: „Prosím německého kuchaře, aby se staral o svou kuchyni a ne o to, co by urřídil nám.“<sup>171</sup> Dyk se domníval, že Beneš není dostatečně loajální vlastnímu státu a národu. Kritizoval ho, že neví, co činí, když takto nahrává jiným státům a kritikům.

## 2.4 Další Dykova aktivita, poslední vystoupení a rozloučení

Neshody s Benešem a odlišné názory na zahraniční politiku nebyly jedinými oblastmi Dykovy činnosti po parlamentních volbách v roce 1929. Pokud budeme postupovat chronologicky, prvním vystoupením bylo souhlasné vyjádření na schůzi č. 8, na níž se projednával návrh o prodloužení lhůty k projednávání zaopatřovacích nároků bývalých vojenských gázistů. Problematika náležela do gesce branného výboru, kterého byl Dyk místopředsedou.

Z hlediska ideového ukotvení je zajímavější následující vystoupení na 14. schůzi. Jedním z bodů programu bylo projednání návrhu dohody s Německem ohledně některých tarifikačních otázek. K tomuto bodu vystoupil senátor K. Hilgenreiner (DCSVP), krátce ho komentoval a následně otevřel otázku univerzitního zákona z roku 1920. V prvním volebním období se k tomuto zákona vyjadřoval rovněž Dyk, ovšem v roli poslance, a byla to tehdy široká debata. I tentokrát považoval za potřebné na slovo kolegy senátora reagovat. Jestliže senátor Hilgenreiner kritizoval jednání Čechů s Německou univerzitou v Praze, události s tím spojené a ustanovení Univerzity Karlovy nástupnickým subjektem Karlo-Ferdinandovy univerzity, Dyk jej obhajoval. „*Mělo-li Revoluční Národní shromáždění právo odstraniti z názvu Karlo-Ferdinandovy university onoho Ferdinanda - vítěze bělohorského, mělo také nesporně právo, aby řeklo své mínění o tom. byla-li*

---

<sup>170</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 60 (7. 11. 1930). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

<sup>171</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 60 (7. 11. 1930). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

*skutečně tato Karlo-Ferdinandova universita dědičkou university Karlovy.*“ Historický exkurz tím neskončil, protože Dyk pokračoval do 17. století: „*Konstatuji zde, že stav před Bílou Horou byl ten, že byla universita Karlova čistě česká... (Sen. dr Hilgenreiner: Ale, ale!) Prosím, r. 1620 a po 2 století před tím, byla čistě česká.*“<sup>172</sup> Vysvětloval, že to, co jiné považují za provokaci, Češi považují za své právo. Po dlouhé době je to první střet s německým zákonodárcem přímo na plénu. Výměna jejich argumentů však neměla další ohlas.

Na schůzi č. 71 se Dyk opět lehce střetl s kolegou Hilgenreinerem. Senát projednával rozpočet na rok 1931. Senátor Hilgenreiner vystoupil na plénu již o den dříve a kritizoval nedostatek německé školské autonomie, poměry v administrativě a pojmenovával další problémy soužití. Přestože to nebylo hlavním tématem Dykovy řeči, dovolil si reagovat: „*Dr. Hilgenreiner tázal se včera, chceme-li s těmito menšinami nakládati jako se psy, kterým, se házejí drobty. Tento poněkud silný obrat nutí mne k poznámce, že psům nedaří se vždy stejně a že jsou také psi privilegovaní, jimž i mnozí lidé závidí.*“<sup>173</sup> Svě tvrzení dále rozváděl a komentoval střet senátora Hilgenreinera z opozičního tábora a senátora Niessnera z německé sociální demokracie z vládního tábora. To bylo k německo-českým vztahům vše. Jinak se Dyk věnoval zejména tématu rozpočtu, částečně potom i procesním věcem jednání. Je zajímavé, že se opět postavil za senát. Jeho řeč začalo výtkou vládě: „*Vážený senáte, bohužel, nepřítomná vládo!*“<sup>174</sup> Stejně jako v případě jednání o programovém prohlášení, tak i nyní vládě vyčetl nezáměr o dění v horní komoře. Následně rozebíral téma, komentoval jednotlivé body, stihl i zmíněnou reakci na německého senátora, ale na konci se opět vrátil k parlamentnímu systému: „*Mluvílo se o znehodnocování senátu. Bylo vysloveno přání, aby byl rovnocenným s poslaneckou sněmovnou. Pro mně by to byl ideál dosti skrovný. Nedožadujme se rovnocennosti, soutěžme!*“<sup>175</sup> Tím posunul svou kritiku na další stupeň. Vyzýval kolegy a kolegyně, aby nechtěli být na jedné úrovni s poslanci a poslankyněmi. Chtěl je zastínit: „*Mějme však za*

---

<sup>172</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 14 (19. 3. 1930). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

<sup>173</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 71 (16. 12. 1930). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

<sup>174</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 71 (16. 12. 1930). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

<sup>175</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 71 (16. 12. 1930). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

*povinnost senátu, aby svou zdatností a státností snažil se překonati sněmovnu poslaneckou.*<sup>176</sup>

Kromě apelování na chování vlády vůči senátu a snahu o motivaci přítomných, stihl ještě kritizovat nedostatečná opatření k ochraně trhu práce. Podle jeho mínění měl být přijatý zákon, jímž by byl chráněn před zahraničními pracovníky. To mělo pomoci snížit nezaměstnanost, kterou přinesla hospodářská krize. Společně s kolegy zformuloval své stanovisko do interpelace, která byla zaslána ministru sociální péče Ludwigu Czechovi (DSAP).<sup>177</sup> Ministr neodpověděl, ale zákon vešel v platnost. K dopadům hospodářské krize nevystoupil jen na tomto jednání. Na schůzi č. 75 podpořil přijetí úvěru ve výši 150 mil. korun. Ani senátora Dyka nemohla minout hospodářská krize a její důsledky.<sup>178</sup>

Jednou z posledních aktivit Viktora Dyka na plénu senátu bylo vystoupení za národně demokratický senátorský klub, jemuž byl předsedou. Dyk vystoupil s věcnou poznámkou k událostem, které jsou označovány jako duchcovská stávka. Konala se 4. února 1931 a dělníky při ní vedl senátor ze KSČ Petr Stránský. Dav protestujících byl v závěru demonstrace zastaven četníky a při potyčce zemřelo několik lidí. Dyk tlumočil názor klubu a během svého projevu se dostal do výměny názorů se senátorem Mikulíčkem (KSČ): *„Litujíce obětí padlých v Mostě, přejeme si, aby počet jejich nerostl. (Sen. Mikulíček: Po kolikáté již litujete?) Kol. Mikulíčku, vy obětí nelitujete nikdy. (Sen. Mikulíček: Jaký hrdina za hradbou četníků!) Ten hrdina nebyl Stránský. - A jistě by k tomu došlo, kdyby ti, kdo mají chrániti zákon a řád, byli zbaveni možnosti činiti tak působivě. Samozřejmým předpokladem užití zbraně jeví se nám ovšem nezbytí. Opatření, které by bralo možnost i v případě nezbytí ochrániti autoritu, ničilo by ne pouze autoritu výkonných orgánů, nýbrž dotklo by se i prestiže státu ve chvíli, kdy potřebuje krajní měrou ze všech důvodů i z důvodů sociálních důvěry. (Výkřiky sen. Mikulíčka.) Mníme, že poslanec ani senátor nemůže míti privilegii větších, nežli která jsou spojena s výkonem mandátu; a to, co se stalo v Mostě, s výkonem poslaneckého nebo senátorského mandátu nesouviselo.*<sup>179</sup> Jestliže byl Dyk schopen pragmaticky trpět a spolupracovat s národními

---

<sup>176</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 71 (16. 12. 1930). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

<sup>177</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Tisky, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, tisk č. 369/4. Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

<sup>178</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 75 (19. 12. 1930). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

<sup>179</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 80 (10. 2. 1933). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].



socialisty a sociálními demokraty, pro KSČ to neplatilo. Animosity byly oboustranné. Právě komunističtí senátoři na Dyka často pokřikovali a nazývali ho fašistou.

Posledním Dykovým vystoupením v senátu bylo prohlášení klubu na schůzi č. 82 5. března 1931. Schůze projednávala návrh zákona o úpravě trestního soudnictví nad mládeží. V průběhu rozpravy se diskuze rozšířila na celý soudní systém. Řešila se důvěra společnosti v justici, kterou některé případy otřáslly. A právě ke vztahu občanů k institucím směřovalo Dykovo prohlášení: *„Vážený senáte! Mám za svou povinnost jménem svého klubu prohlásiti, že poslední případ před volebním soudem projednávaný, zneklidnil velkou část naší veřejnosti a vyvolal přání, aby v zájmu právní jistoty buďto volební soud byl odpolitován, nebo aby jeho rozhodnutí nebyla konečná, nýbrž aby bylo možné odvolání k vyšší řádné soudní instanci Vyhrazující si v tomto směru konkrétní návrhy, zdůrazňujeme, že, jako je důvěra ve spravedlnost základem státu, pochyby o ní jsou největším jeho ohrožením. O základních právech občanských - a takovým je státní příslušenství - neměla by s konečnou platností rozhodovati instituce politická, jež neposkytuje záruky naprosté nezávislosti, nemá povahy řádného soudu a rozhoduje po jednání neveřejném, do něhož nemůže zasáhnouti účinnou obranou ten, jemuž občanství se upírá.“*<sup>180</sup>

5. května 1931 na začátku schůze navrhl místopředseda senátu Donát (RSZML), aby byla senátoru Dykovi poskytnuta měsíční dovolená, což bylo přítomným schváleno.<sup>181</sup> Dyk odcestoval na dovolenou do Jugoslávie, kde zemřel 14. května na srdeční mrtvici při koupání v Jaderském moři.

Na začátku následující schůze senátu 20. května přednesl předseda František Soukup (ČSSD) rozsáhlou úvodní řeč, v níž shrnul Dykův život a přínos pro stát. Pro svůj rozsah ji zde nebudu citovat celou, pouze vybírám části, které se týkají Dyka politika a ukazují, jak byl vnímán svým okolím. Je ovšem vzít v úvahu, že se jedná o smuteční řeč.

Soukup po shrnutí Dykova mládí a prvních politických střetů pokračoval: *„Jméno Viktora Dyka stává se od té doby praporem přesně vyhraněného a útočného programu politického, a střediskem bouřlivých bojů v řadách tehdejší mladé generace akademické. Viktor Dyk byl tehdy jedním z čelných pracovníků strany státoprávně pokrokové a členem*

---

<sup>180</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 82 (5. 3. 1931). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit.16.2.2022].

<sup>181</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 94 (5. 5. 1931). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

redakce jejího orgánu >Samostatnosti<, nejvášnivějším průbojcem českého programu státoprávního, jedním z hlavních vůdců revolučního domácího odboje československého, a po převratu a vstupu strany státoprávně-pokrokové do společných řad národní demokracie členem redakce >Národních Listů<, revolučního Národního shromáždění, poslanecké sněmovny v její prvním volebním období, a členem senátu ve dvou jeho obdobích volebních, ve druhém a třetím.

Byl naším spolupracovníkem pečlivým a zdatným. Byl v našem sboru v období minulém především předsedou výboru branného, a později v období nynějším předsedou výboru kulturního. Důvěrou nejbližších kolegů své strany byl zvolen za předsedu klubu senátorů národně-demokratických, a my všichni hluboce prociťujeme všechnu tu bolest našich přátel z tohoto klubu, jaká šla jich nitrem, když před chvílí stáli rozechvěni před rakví zesnulého a naposled se loučili se svým Mistrem a vůdcem. A naše účast jest tím hlubší, když si uvědomíme, že v poměrně krátké době odešli jim dva jiní tak významní jich pracovníci, oba bývalí místopředsedové našeho senátu dr Bohuslav Franta a dr Jaroslav Brabec.

Loučíme se zde dnes s Viktorem Dykem politikem. Nebylo nikoho, kdo by šel za svým přesvědčením a jednou pro vždy pojatým programem politickým důsledněji, vytrvaleji a přímočařeji, jako Viktor Dyk. Byl on praporečnickem svého mladého tábora, praporečnickem pérem i slovem, básní i činem. V horoucích vidinách snů zjevovala se mu vise české svobody a obnovy samostatného národního státu československého. Jeho kruté sžíravé satíře propadalo nemilosrdně vše, co bylo napříč této vrcholné představě konečného vzkříšení národa.<sup>182</sup>

Pokračoval Dykovou činností za první světové války a prvními kroky na plénech RNS. V závěru se zmínil o Dykových politických vlastnostech a vztahu k národu: „Viktor Dyk neznal úchylek a kompromisů. Zač bojoval a zpíval, v to také věřil. Čest a čestnost! Ukřivdil-li, uznal a dal zadostiučinění. Byl mužem rukou čistých. Nikdy nežádal žádných úsluh. Ani od národa ani státu. Jeho nacionalismus byl jeho náboženstvím. Nikdy jediným slovem a jediným činem ho nesměňoval za minci vezdejších výhod. Byl

---

<sup>182</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 96 (20. 5. 1931). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

*spartánsky skromným a spartánsky čistým. Tak bude jako básník a člověk žítí nadále v dějinách národa a jeho kultury.*<sup>183</sup>

V souladu s volebním zákonem Dyka nahradil právní historik a profesor Právnické fakulty Univerzity Karlovy Jan Kapras, který převzal i jeho místo v kulturním výboru a byl zvolen předsedou.<sup>184</sup>

---

<sup>183</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Stenoprotokoly, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, schůze č. 96 (20. 5. 1931). Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

<sup>184</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Jmenný rejstřík, Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát. Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 16. 2. 2022].

### 3. Politická publicistika Viktora Dyka – komentáře, glosy a úvahy

Viktor Dyk nebyl pouze politikem. Československá veřejnost ho především před válkou znala jako básníka a spisovatele. Jelikož však Dyk disponoval spisovatelským umem a citem pro jazyk, neskončil pouze u uměleckého funkčního stylu. Taktéž byl novinářem a komentátorem dění nejdříve v Rakousko-Uhersku, následně v samostatném Československu. Po roce 1911 se jeho politické komentátorství a publicistika logicky změnila. Vstup do Státoprávně pokrokové strany ovlivnil i tvůrčí činnost. Nyní již nemůže být pochyb o jeho záměrech a funkci politických glos. Jejich autorem není Dyk-spisovatel a novinář, ale je jím Dyk-politik a člen strany. V této kapitole se tedy věnuji textům, které se přímo týkají jeho politických názorů a kroků. V potaz beru především komentáře veřejného dění, glosy a úvahy o tématech probíraných ve sněmovně a senátu.

#### 3.1 Dykův postoj k senátu a otázka existence horní komory

Viktor Dyk byl velmi aktivním při projednávání Ústavy ČSR v únoru 1920, kde se existence horní komory řešila. Na 126. zasedání RNS vystoupil jako obhájce návrhů národních demokratů k úpravám projednávané ústavy. Ze slov Viktora Dyka a dalších zástupců ČsND vyplývá, že byli pro dvoukomorový parlament. Senát se v jejich kritice objevil jen ve chvíli, kdy navrhovali změnu věku pasivního volební práva presidenta republiky. Navrhovali ji zvýšit ze 35 let na 45 let. Svou kritiku opírali o fakt, že prezidentem by mohl být někdo, kdo se ještě nemohl stát ani senátorem. Výtky k horní komoře ale nezazněly. Překvapivým je potom komentář Viktora Dyka, který je citován v úvodu kapitoly o jeho senátním působení. V komentáři s názvem *Melancholie*<sup>185</sup> totiž veřejnosti vysvětloval, že stát se senátorem není zase tak skvělé a je možná lepší být oběšen než zasedat v horní komoře. V průběhu funkčního období je však z jeho projevů patrné, že tato kritika vyplývala z nezájmu vlády o senát. Je to patrné v letech 1929 až 1931, kdy například na 4. schůzi kritizoval absenci zástupců Senátu v nově vzniklé vládě. V průběhu období si stěžoval na obcházení a malý zájem o horní komoru. Avšak kritika nebyla náhlá, ale držela se té z roku 1920. Tehdy Dyk 1. února 1920 publikoval v Národních listech glosu s názvem *Senát*<sup>186</sup>. „*Chystá se senát; nelekejte se příliš. Senát, který se chystá, není vlastně senát. Podobá se prvé sněmovně jako vejce vejci, je rozdíl*

<sup>185</sup> Viktor Dyk, *O národní stát (1925–1928)*, Praha 1937, s. 56.

<sup>186</sup> Viktor Dyk, *O národní stát (1919–1922)*, Praha 1933, s. 59.

v počtu poslanců, je rozdíl v kompetenci ovšem na úkor senátu, ale jinak se liší jenom rokem, kdy počiná aktivní a pasivní volební právo. Ničím jiným.“<sup>187</sup> Dykova kritika tak již od počátků směřovala na fungování Senátu. Nejde o nic, co by se objevilo až s jeho zvolením na podzim 1925. Dyk byl silný zastánce parlamentarismu, ostatně jako celá ČsND. V tomto systému viděl značné výhody a často jej i bránil a obhajoval. V prvním volebním období a konečně i v první řeči k osmihodinové pracovní době to je patrné. Tam obhajoval parlamentní systém jako nejlepší možný. V tomto systému měl mít místo i silný senát. Po svém zvolení senátorem tak Dyk z první ruky sledoval, že tomu tak rozhodně není. Potvrdil si to, před čím varoval v citované glose z roku 1920. Praxe, kdy měla sněmovna zasedat 6 let a senát 8 let, avšak senát se nakonec rozpouštěl ve stejné době jako sněmovna a volby tak současně, byla pro Dyka jistě další překážkou. To však z jeho publicistiky nezjistíme. Dyk ve své glose nabídl jinou možnou variantu složení horní komory: *Ale by měl pravý smysl, kdyby z části aspoň popřál zastoupení odborníkům, kdyby v něm byli zastoupeny věda a umění, naše university, techniky, akademie věd a umění, komory, tedy kdyby z části aspoň měli v něm své místo lidé vynikající svým duchem a činností a především svými znalostmi jednotlivých složek života kulturního a hospodářského.*<sup>188</sup> Přestože Dyk byl jasně protimonarchistický, tak de facto považoval praxi, kterou můžeme přirovnat k rakousko-uherské panské sněmovně, za vhodnou následování. Senát považoval za místo, kam budou své nominanty posílat pouze politické strany: *„Starý monarchistický systém nedovedl se zhostit povinností v tomto směru, byť je nekonal dostatečně; vyloučí demokracie schopné a zasloužilé pracovníky jenom proto, že je nevyzvedly strany na svůj štít?“*<sup>189</sup> Tento postoj jde ruku v ruce s Dykovým a národnědemokratickým pojetím národa. Nikoliv třídy, nikoliv strany a zájmové skupiny, ale všichni jako národ se mají podílet na správě státu a jeho chodu, což je problematizováno tím, že osobnosti vynikající svým intelektem nebudou moci zasedat v zákonodárných sborech, pokud nevstoupí do politických stran. Dyk nebyl odpůrcem existence senátu. Byl kritikem jeho pojetí, které se v Československu prosadilo.

### 3.2 Publicistika a obhajoba univerzitního zákona

Univerzitní zákon z roku 1920 Viktor Dyk komentoval jako poslanec i jako senátor. Nejdříve to bylo v roce 1920, kdy podal interpelaci ve věci projevů politiků německé

---

<sup>187</sup> Viktor Dyk, *O národní stát (1919–1922)*, Praha 1933, s. 59.

<sup>188</sup> *Tamtéž*, s. 59.

<sup>189</sup> *Tamtéž*, s. 59.

menšiny k tomuto zákonu. Později v roce 1930, kdy jako senátor reagoval na výtky německého senátora Hilgenreinera (DCSVP), znovu obhajoval jeho existenci. Zákon však hájil i ve svých textech. Poprvé v lednu 1920, kdy napsal do Národních listů komentář s názvem *Duch našich Němců a duch Náš*<sup>190</sup>. V něm Dyk rozsáhle obhajoval potřebu existence zákona. Považoval jeho schválení za: „*jediný možný důsledek revoluce: (RNS) odčinilo lup vítěze bělohorského...*“<sup>191</sup> Následovala kritika rektora Německé univerzity v Praze profesora Augusta Naegleho. Pražský deník Prager Tagblatt zveřejnil rektorovo hodnocení zákona. Považoval na nevhodný a nestane se dle jeho názoru platnou právní normou. Odvolával se na rok 1882, kdy prý mezi Čechy a Němci došlo k souhlasu ohledně rozdělení univerzity. Na to Dyk reagoval svým typickým jízlivým komentářem: „*V ruské povídce, plné soumravného smutku, který charakterizuje dílo Čechovovo, čteme o ničemovi-cizopasníku (cizopasníci mají lehký život mezi Slovaný!), který oloupí děvče o její dědictví a donutí je posléze, aby se mu prostitovalo za groš z uloupeného bohatství. Takový je právní stav, jehož se dovolává rektor prof. Naegle. Taková je shoda z roku 1882.*“<sup>192</sup> Dále Dyk reagoval na rektorovo tvrzení, že se zákon nestane platným. Prý je neproveditelný. Rektor se v tomto ohledu odkazoval na nejmenovaného člena vlády. To Dyk komentoval tak, že nechápe, který zástupce vlády by to mohl poskytnout toto vyjádření a jí proti rozhodnutí zákonodárců. Pokračuje otázkami, zda by se takto Němci chovali v říjnu 1918: „*Měl by odvahu mimo propagandu zahraniční vyvolati štvance v poněmčeném území?*“<sup>193</sup> Nakonec využil prostoru pro volání po národní jednotě: „*A budeme vez viny, nesemkneme-li se v jeden šik, abychom uhájili vážnost N.S. a dobré své právo?*“<sup>194</sup> Ve stejný den, kdy byl vydán komentář, podal Dyk jako zástupce skupiny poslanců interpelaci na ministerského předsedu, v níž se tázal, který z členů vlády je v rektorově článku zmiňován. Pro Dyka byl zákon velmi důležitý. Svůj nacionalismus stavěl na odčinění toho, co nazýval historickými křivdami. Kritiky Naegleho se ještě lehce dotkl v komentář z 18. ledna, ale tím jeho veřejné výstupy v tisku i ve sněmovně skončily. K tématu se vrátil až v roce 1930. Na schůzi senátu č. 14 se totiž, ačkoliv nešlo téma rozpravy, k zákonu vyjádřil senátor K. Hilgenreiner. Vzpomínal na křivdu, která se před 10 lety na stejných místech a prostorách stala německému národu. Dyk na to reagoval. Vystoupil a v souladu s názory z roku 1920 zákon obhajoval. Avšak téma bylo

---

<sup>190</sup> Viktor Dyk, *O národní stát (1919–1922)*, Praha 1932, s. 45.

<sup>191</sup> *Tamtéž*, s. 45.

<sup>192</sup> *Tamtéž*, s. 45.

<sup>193</sup> *Tamtéž*, s. 45.

<sup>194</sup> *Tamtéž*, s. 45.

živé i ve společnosti. 18. února publikoval Dyk v Národních listech článek Neplní-li se zákony republiky<sup>195</sup>. V něm Dyk vzpomínal na projednávání návrhu zákona v roce 1920, citoval vybrané paragrafy a hodnotil aktuální reakci politiků německé menšiny. Za velmi podstatný považoval paragraf 5, kterým se stanovuje povinnost předání univerzitních insignií, které měla v držení Německá univerzita, do rukou Karlovy univerzity. Detaily předání mělo připravit ministerstvo školství a národní osvěty. To se však nikdy nestalo. „*Starobylé insignie, pečetidla atd. německou universitou naší Karlově universitě vůbec neodevzdány a ministerstvo školství a národní osvěty neustanovilo – pokud nám známo – nic. Takovýto stav trvá od r. 1920 do roku 1930. A důsledek toho, že zákon se neplnil, promptně se dostavuje.*“ ... „*Universita německá dovolává se odčinění křivd, zatím, co naše universita Karlova nedomohla se přes zákon všemi náležitostmi opatřený svého práva.*“<sup>196</sup> Předání insignií bylo nejen pro Dyka, ale i pro národní demokraty klíčové téma. Insignie byly nakonec předány až v roce 1934 a to v důsledku demonstrací a násilí na ulicích. Toho se však Viktor Dyk nedožil.

Spor kolem Německé univerzity je zajímavý tím, že se jednalo o událost, k níž se Dyk na rozdíl od ostatních opakovaně vracel. Roli jistě sehrál i fakt, že uvedení univerzitního zákona trvalo déle než Dykova politická kariéra v ČSR. Zákon považoval za velmi důležitý, neboť podle něj odstraňoval historické křivdy a dědictví Bílé hory z názvu univerzity. Kauza univerzitního zákona představoval ideální způsob, jak dát veřejně najevo oddanost státu a českému národu. Dyk se toho držel jak jako zákonodárce, tak jako novinář.

### **3.3 Komentáře k Ústavě ČSR, vázaným listinám a správnímu systému**

Poslanec Dyk byl velmi aktivní v otázkách ústavy a systému správy republiky. Byl to právě on, kdo vystoupil jako obhájce pozměňovacích návrhů národních demokratů k ústavě. To se odrazilo i v jeho novinářské praxi. Vázané kandidátní listiny, župní systém, hranice aktivního a volebního práva a volební řád byly těmi hlavními body Dykovy kritiky. U vázaných kandidátních listin prosazoval větší možnost rozvolnění, které chápal jako rozvolnění a předání větší moci voličům. Župní systém kritizoval kvůli tomu, že v pohraničí by tím fakticky vznikly čistě německé regiony, kde však žila česká menšina. V době parlamentních diskusí na tato témata rezonují jeho názory i v tisku.

---

<sup>195</sup> Viktor Dyk, *O národní stát (1919–1922)*, Praha 1938, s. 61–63.

<sup>196</sup> *Tamtéž*, s. 61–63.

„Komplikačního úřadu, který popisuje ve svém románu Dickens, nemáme. Máme však aspoň komplikační politiku a komplikační politiky.“<sup>197</sup> Tím začíná jeho glosa s názvem Hej župy župy<sup>198</sup>, která vyšla 8. února 1920 v Národních listech. Text je pojat formou výsměchu a údivu vůči zastáncům župního systému. „Nikdy není dost obtíží, abychom nenaděli nových. Zdá se, že nesnáze, s kterými zápasí náš stát, jsou dosti značné. Považuje župní systém za něco, co jenom komplikuje již tak komplikované. Hlavní problémy viděl jak Dyk, tak ČsnD v existenci žup, kde budou mít výraznou převahu Němci. Převaha byla jak demografická, tak ekonomická, jak konstatoval v glose Otázky zveřejněné 22. února 1920 v Národních listech. „Podle vládních předloh budou mít župy samostatné své hospodářství a samostatné přírážky župní na své výdaje. Ve dvojí výhodě budou německé proti českým: budou bohatší českých a od minula Rakouskem lépe nutným opatřeny, než české kraje“<sup>199</sup> Nejen aktuální stav, ale budoucí vývoj v podobě konkurence je pro Dyka problém. „Budou mít větší příjmy a menší vydání. Přírážky nedostoupí té výše jako v krajích českých. To znamená, že podnik v kraji českém bude nucen za nevýhodných podmínek soutěžit s konkurenčním podnikem v kraji německém. Čím méně je vyvinut, tím tento boj bude těžší.“<sup>200</sup> Zastáncům župního zákona kladl řečnické otázky, zda si tato nebezpečí uvědomují? S odpovědí nepočítá, ale pozice je jasná. Župy jsou pro něj z etnického i ekonomického důvodu nepřijatelné, dává přednost zemskému zřízení. Toho se nakonec v roce 1927 dočká, protože župy fakticky nikdy nevejdou v platnost a budou nahrazeny jím zastávaným řešením. Tomuto tématu se Dyk publicistiky věnoval pouze v únoru 1920, kdy to bylo aktuální.

To však neplatí o vázaných kandidátních listinách. Ty byly totiž trnem v oku Dykovi dlouhodobě. Podrobnějšímu vysvětlení jsem se věnoval již v první kapitole, když o nich mluvil na plénu sněmovny. Jednoduše řešeno jde o pevnou kandidátní listinu, která je volena jako celek a nelze tedy kroužkovat a vybírat jednotlivé kandidáty. Systém byl dán volebním řádem. Tomu se Dyk poprvé věnoval jako novinář 8. února. V Národních listech vyšel komentář Jaký bude volební řád?<sup>201</sup> V něm sice Dyk převážně řešil stanovení volebních okrsků, ale dostalo se na vázané kandidátky. O těch dokonce Dyk prohlásil, že: „veřejnost čeká netrpělivě, jak bude rozhodnuto vázaných listinách, a bude-li skutečně

---

<sup>197</sup> Viktor Dyk, *O národní stát (1930–1931)*, Praha 1933, s. 62.

<sup>198</sup> Viktor Dyk, *O národní stát (1919–1922)*, Praha 1933, s. 62.

<sup>199</sup> *Tamtéž*, s. 68.

<sup>200</sup> *Tamtéž*, s. 68.

<sup>201</sup> *Tamtéž*, s. 63–64



volič zbaven volebního práva.“<sup>202</sup> Ohledně okrsků Dykovi vadilo, že se k jejich dělení přistupuje laxně a nedbá se na národnostní složení obyvatelstva podobně jako u župního zákona. Ve zmíněném textu Dyk jen lehce naznačil, co se mu přičí na vázaných kandidátkách. Jasně to vysvětlil o devět dní později, kdy opět v Národních listech vyšel text Škrtat či panašovat. V úvodu zmínil, že veřejnost netrpělivě čeká na výsledek a jal se hodnotit a rozebírat celý systém. „Právo škrtování je příliš ubohá válečná náhražka volného volebního práva; neřeší problém, obchází ho pouze.“<sup>203</sup> Dyk upozorňoval na to, že v době příprav volebního řádu se jednalo o dvou možnostech úpravy kandidátní listiny. Buď šlo o již zmíněné tzv. škrtování, kdy mohl volič z kandidátní listiny škrtnout určitý počet kandidátů, čímž změnil pořadí. Mohl tak projevit nesouhlas. Způsob, který Viktor Dyk viděl jako vhodnější, bylo tzv. panašování. To je dnes známé pod slovem kroužkování. Volič si zkrátka vybere, komu dá přednostní hlas. Tuto praxi Dyk bránil i svém projevech na 102. a 126. schůzi RNS. Byla to pro něj jediná cesta, jak vyřešit problém vázaných kandidátních listin. V článku z 18. února k tomu napsal: „*Neboť problém zní: smí stát zbavovat občanských práv občany, u nichž se zjistil zločin, zákonem trestním dosud nestíhaný: zločin politické neorganizovanosti.*“ ... „*...organizování nejsou. Tito statisícové mají povinnost volit, nemají však práva volit, práva, jehož právem požívají dle dra. Meissnera (poslanec za ČSDSD a zpravodaj návrhu) lidé pro delikt proti vlastnictví trestání. Neboť nemá práva volit, kdo, nejsou straníkem, musí dát bez výhrady hlas kandidátní listině strany se jmény, jež strana určila, v pořadí, který strana určila.*“<sup>204</sup> Tento úryvek dává větší možnost pochopit problém z úhlu pohledu Viktora Dyka. Praxi považoval za nevyhovující, protože o podobě kandidátní listiny rozhodovala výhradně stran a volič ji následně nemůže upravit. Musí zkrátka volit tak, jak to strana nastavila, což Dyk chápe jako omezení volebního práva. Možnost škrtování na kandidátních listinách Dyk odmítá, neboť volič „*Má-li právo škrtovat, může měnit aspoň pořad. Ale straně, nejsou straníkem, hlas dáti musí, třeba jeho sympatie kolísaly mezi osobami na různých kandidátních listinách.*“<sup>205</sup> Škrtování je pro něj: „*...velmi nebezpečný kompromis; více natropil by škod nežli přivodil úspěchů.*“<sup>206</sup>

Přestože existují tendence považovat ČsND a její představitelé za podléhající fašismu a v poslední fázi i přímo reprezentující tuto ideologii, lze toto tvrzení považovat za velmi

---

<sup>202</sup> Tamtéž, s. 63.

<sup>203</sup> Tamtéž, s. 64.

<sup>204</sup> Tamtéž, s. 63.

<sup>205</sup> Tamtéž, s. 63.

<sup>206</sup> Tamtéž, s. 63.

vágní. Tomuto problému se věnuje více Jan Mařica ve své publikaci *Od Československé národní demokracie k Národnímu sjednocení*. Autor dospěl k názoru, že navzdory částečné spolupráci národních demokratů s fašistickými uskupeními nelze tvrdit, že ČsND byla fašistickou stranou.<sup>207</sup> Tomuto tvrzení lze dodat argumenty i z diskuse o vázaných kandidátních listinách. Národní demokraté sice sklouzávali ke snahám zajistit větší moc pro vládu a omezovat dělbu dělení moci jako italský fašismus. Ale vždy byli bezvýhradnými zastánci demokracie a parlamentarismu. Dyk chtěl dát voličům větší moc a omezit politické strany, jim k nimž nemá důvěru. Přestože je sám členem politické strany, má odpor vůči stranám zastupujícím některé třídy a skupiny. Brání mu v tom jeho pojetí národa. Je individualistou, který věří v rozhodnutí občana. V tom se projevuje jeho pravicová orientace.

Dykův odpor i celé ČsND pro vázaným kandidátním listinám byl marný. Vázané kandidátní listiny byly schváleny. Dyk to komentoval 19. února v *Národních listech* v textu *Dvanáct proti třem*. Název textu je odvozen od poměru hlasů v ústavním výboru poslanecké sněmovny. Dvanáct bylo pro, pouze tři proti. Listiny poté snadno prošly sněmovnou. Dyk varoval před tím, že až čas ukáže, že měla ČsND za pravdu. Ostatně jen ona stála proti všem již při jednání o volebním řádu do obcí. V textu neskrývá své zklamání: „*Namlouvají nám, že žijeme v demokratickém národě. Jak málo je opravdové demokracie v politickém našem životě! Několik principálů hraje si s loutkami; přes vůli, proti vůli lidu pojišťují se majitelé politické moci. Pojišťují se? Snese své ponížení český voliči? Budoucnost ukáže.*“<sup>208</sup>

V roce 1921 vláda navrhla upravit volební řád tak, aby bylo možné škrtnání, s nímž Dyk už dříve nesouhlasil. Reagoval 25. června článkem na půl cestě v *Národních listech* Zmínil, že nyní dostává satisfakci za problémy, na něž upozorňoval již při jednání o volebním řádu. Změnu však nevítal: „*Návrh vládní na změnu volebního řádu do obcí je nesmělým pokusem nápravy. Ale budiž mi dovoleno říci, že je také zcela nepodařeným pokusem. Dle něho byla by popřána voliči do jisté míry možnost, vykonávat vliv na volby škrtem. Do jisté míry pouze a jenom škrtem. Ale stranický základ zůstává: volič nesmí na místo škrtnutého kandidáta postavit jiného, nemůže voliti kandidáty, postavené dvěma nebo více stranami. Budiž mi dovoleno vyslovit mínění, že se tím nic nenapraví, ale spíše ještě pohorší.*“<sup>209</sup> A jaké budou dopady popisuje v dalších odstavcích: „*Bude to*

---

<sup>207</sup> Jan Mařica, *Od Československé národní demokracie k Národnímu sjednocení*, Brno 2018.

<sup>208</sup> Viktor Dyk, *O národní stát (1919–1922)*, Praha 1933, s. 66.

<sup>209</sup> *Tamtéž*, s. 282.

znamenat jednom další rozklad. Stavovská a odborová agitace bude se stupňovat. Intrikám a pokoutním štvanicím otevře se široké pole. A situace po volbách? Není k tomu mnoho fantasmie zapotřebí. Atomisace bude dokonalá. A znechucení také.<sup>210</sup> Dyk svůj postoj nezměnil. Stále šlo podle jeho názoru o krádež na voličovi. Nakonec přímo vyzval, aby mu bylo vráceno to, oč byl zásahem Národního shromáždění připraven. Jednání o změně se protahovala, a tak mohl 21. května 1922 ještě vyjít komentář Změna volebního řádu do obcí?<sup>211</sup>, ve kterém Dyk navazoval na dřívější kritiku. Nebylo to však naposledy, co o volebním řádu psal. Opět se ho dotkl v červenci 1925. V Národních listech vyšel článek Změna volebního řádu<sup>212</sup> reagující na nové úpravy volebního řádu. Dyk s nimi ani tentokrát nesouhlasil, byť se nejednalo o vázané kandidátní listiny. Ty komentoval pouze pár slovy. Nyní se mu zdála větším problémem moc, kterou změna měla dát stranám. Ty mohly na základě rozhodnutí předsednictva vyškrtnout již navrženého kandidáta. Stačilo se dostat do konfliktu stranickými normami a předpisy či s některým z členů předsednictva. Teprve poté kontroloval listiny volební soud. Tento postup Dykovi vadil, neboť dával značnou moc stranám, posiloval jejich moc a omezoval voliče. Nebyl to však jediný nešvar, který v možných změnách viděl. O několik dní později napsal opět do Národních listů komentář K paragrafu 53 návrhu volebního řádu<sup>213</sup>. Tento paragraf řešil povolební skrutinia a rozdělování zbylých mandátů. Ta byla již vysloveně záležitostí stran, v čemž Dyk opět spatřoval omezování volebního práva. Tím Dykovi komentáře k tomuto tématu končí. Z jejich obsahu je patrné, co považoval Dyk za problém: přílišnou moc stran odtržených od reality a omezování suverenity voličů.

### 3.4 Německá menšina v parlamentu 1920–1925 a Dykovy reakce

O ideovém ukotvení Viktora Dyka v případě vztahu k českým Němcům nemůže být pochyb. Tato problematika byla již popsána v několika publikacích. Taktéž je patrná v předchozích kapitolách, kde jsem se věnoval jeho činnosti jako poslance a senátora. Stejný názor měl však i Dyk-novinář. Skutečnost, že strany německé menšiny vstoupily po volbách v dubnu 1920 do obou komor parlamentu, se odrazila i v jeho publicistické činnosti. Poprvé se této skutečnosti dotkl v komentáři Nedobojováno<sup>214</sup> publikovaném v Národních listech krátce po volbách do sněmovny 21. dubna. Tam se však zaobíral

---

<sup>210</sup> *Tamtéž*, s. 282.

<sup>211</sup> *Tamtéž*, s. 424.

<sup>212</sup> *Tamtéž*, s. 430.

<sup>213</sup> *Tamtéž*, s. 434.

<sup>214</sup> *Tamtéž*, s. 95.

především tím, že jeho strana neuspěla a hledal důvody a argumenty, proč taková situace vůbec nastala. Stran německé menšiny se dotkl jen krátkou větičkou, že jim pomohl volební systém, není však specifikováno jak. Rozsáhlejší komentář publikoval až po volbě prezidenta republiky 27. května 1920, kam strany německé menšiny postavily vlastního kandidáta, rektora Německé univerzity Augusta Naegele. Na jeho komentáře Dyk reagoval ve většině svých výstupů ohledně univerzitního zákona. Zvolen byl stávající prezident Masaryk, avšak rozhodně nešlo o volbu poklidnou. Její průběh doprovázely obstrukce stran německé menšiny. Dyk reagoval v článku Němci a my<sup>215</sup> uveřejněném v Národních listech 30. května 1920. „*Události při volbě presidentově rozrušily náš tisk; a přece nemohly být překvapením pro toho, kdo počítal s německých duchem a německou tradicí. Zdá se mi, že není důvodů pohoršovati se tím, co se stalo, a zlobiti se na Němce; budou ještě mnoho asi pohoršovati a mnoho ještě křičeti, ale to je jejich vše a není divno, že oni činí to, od čeho si slibují pro sebe prospěch.*“<sup>216</sup> Dyk chování německých politiků předvídal. Stejně jako často předtím se staví do role někoho, kdo varoval. Byl to on a jeho strana, která varovala před vázanými listinami, nyní varovali před Němci. A výsledek je stejný. Opět se děje to, co předpověděli. Kritika ale nemířila jen na německou menšinu, mířila i na vládní představitele: „*divnější je, najde-li se národ, který se stará více o jiné než o sebe a vyčerpává svou energii hledáním nenalezitelných možností, aby Němci nekřičeli. Nemožno nežli nazvati zvrácenou politikou, která uvažuje o povinnostech Němců k republice a neuvažuje při tom o vlastních povinnostech. Bude-li v našich řadách a v našem státním hospodářství vše, jak by mělo být, nemusili bychom se rozčilovati pro trochu německého a maďarského křiku a pro tlučení na pult.*“<sup>217</sup> Stejně jako ve svých poslaneckých vystoupeních, i zde je Dyk proti jakékoliv spolupráci a ústupkům. Nevnímá české Němce jako hodné spolupráce. Stát je československý, Němci by neměli mít žádnou možnost ovlivňovat dění.

Skutečnost, že se Němcům ustupuje více, než by ČsND považovala za vhodné, Dyk kritizoval v článku Ve světle čísel.<sup>218</sup> Ten vyšel v červnu opět v Národních listech. Dyk v nich rozebíral poměr a dopady počtu českých a německých škol. V textu nespécifikovaná mládež v Hlučíně údajně nepovažuje za podstatné, že existuje československý stát, instituce a vláda a nevidí důvod k prázdnému vlastenčení, což Dyk

---

<sup>215</sup> *Tamtéž*, s. 117–118.

<sup>216</sup> *Tamtéž*, s. 117.

<sup>217</sup> *Tamtéž*, s. 117.

<sup>218</sup> *Tamtéž*, s. 127–130.

odsoudil: „*Má-li vlastenčení smysl prázdného mluvení a vykřikování národních hesel bez národní práce, jistě bych se nepřel a nebránil vlastenčení. Ale nevidím, že by toto vlastenčení mělo kde kurs a nejméně v naší straně. Kdyby však mělo úmysl zlehčiti význam a smysl ideje národní, kdyby skutečně bylo vážným míněním někoho, že máme se starati dříve o lepší život pro všechny, nežli pro sebe, velmi bych odporoval.*“<sup>219</sup> Dyk hovořil o všech národnostních menšinách, nejen o německé. Chtěl prokázat srovnáním počtu středních škol, že se vlastně tak špatně nemají. Uvádí čísla českých a německých reálek, lyceí a školských ústavů v Čechách, na Moravě i ve Slezsku a kolik na jeden ústav připadá žáků. V případě českých škol je to 310 žáků na ústav, u německých 212 žáků. Z Dykova pohledu má srovnání čísel jeden výsledek: Němci se nemají tak špatně. Naopak se mají výborně. Mají lepší možnosti studia i vyšší kvalifikaci a díky tomu mohou zastávat úřednické pozice. Všechny křivdy z Rakouska-Uherska ještě nejsou podle jeho názoru ještě odčiněny. Je potřeba se starat především o sebe a český národ.

O soužití v pohraničí se Dyk čile zajímal. K jednomu případu, a sice k teplickým událostem (jsou zmíněny v první kapitole), vystoupil na 23. schůzi sněmovny v roce 1920. Napsal o nich však rovněž článek Pomník<sup>220</sup>. Ten vyšel 7. listopadu v Národních listech, pár dní před jeho vystoupením v dolní komoře. Události sleduje z jiného úhlu pohledu než posléze ve sněmovně. Odvolává se na článek Žalujeme!, u něhož neuvádí zdroj, pouze informaci, že jeho autorka popisuje události a je silně pobouřena tím, že proti českým legionářům vyrazili vojáci, aby je rozehnali. Tomu se však Dyk ve svém komentáři příliš nevěnuje. Dal prostor úvaze o hodnotě pomníků císaře Josefa II. pro český národ. Češi v Josefu II. nevidí podle Dyka, na rozdíl od Němců, osvícence, nýbrž germanizátora. „*Zůstane přes to rovněž historickou skutečností, že byl Josef II. snad nejlepší, ale také nejnebezpečnější z nenáviděné dynastie. A buď si nejlepší z Habsburgů, ale přece jen Habsburg.*“<sup>221</sup> Dyk použil historii pro obhajobu českého nacionalismu podobně jako v případě univerzitního zákona. Pomník považuje za symbol minulosti, který je potřeba odstranit. Dává totiž Němcům naději: „*Kdyby to byl jen pomník, který stojí! Ale vše stojí s ním, jako to stálo před 28. říjnem 1918. Pomník tento je jen symbol; proto si ho hájí Němci a proto pobuřuje naše. A my z důvodů státních nutně potřebujeme, aby naši v území ohroženém věřili pevně v budoucnost republiky!*“<sup>222</sup> Dyk zmiňuje

---

<sup>219</sup> *Tamtéž*, s. 128.

<sup>220</sup> *Tamtéž*, s. 179–181.

<sup>221</sup> *Tamtéž*, s. 180.

<sup>222</sup> *Tamtéž*, s. 181.

důležitost symbolů pro národ. Pro něj je podstatným 28. říjen. Vrátil se k němu 14. listopadu v komentáři v Národních listech. V textu 28. říjen a Němci<sup>223</sup> pokračoval v kritice poměru českých Němců k novému státu. V den, kdy se má slavit svátek a výročí vzniku státu, oběžník karlovarského svazu německých průmyslníků, který se Dykovi dostal do ruky, doporučuje pracovat, neboť se jedná pouze o národní svátek. Svátek neslaví. Symbol nerespektují. A jelikož nejsou Němci hlavním národem, tak není z jejich pohledu nutné jej slavit. Dyk takový postoj odsuzuje a nelze se prý divit, že česká menšina v pohraničí se cítí ohrožena.

Otevřenou kritiku vůči Němcům a jejich postupu v parlamentu dal najevo v článku Poslední lhůta<sup>224</sup> opět z Národních listů. V něm Dyk primárně řešil obtíže parlamentarismu. Spouštěčem mu bylo prodloužení parlamentních prázdnin a napětí mezi stranami. Jeho řešení drží linii programu ČsND. Je potřeba vytvořit kompromis mezi stranami: „... žádná česká strana není dost silná, aby provedla svou a že nezbyvá než cesta dohody a kompromisu...“<sup>225</sup>. Mají spolupracovat. Spolupráce se stranami německé menšiny je pro Dyka nepředstavitelná: „A může to být – vnitřní i zahraniční důvody mluví tu stejně jasnu řeči – pouze dohoda Čechů s Čechy. Je nutná; je možná? Dr. Lodgmann (poslanec DNP) popřel to svého času v prvé, tuším, své řeči sněmovní; a to, že tuto otázku pokládají za vyřízenou a záporně vyřízenou, dodává Němcům důvěry v nutný konečný úspěch. Spor českých stran, taková je politická koncepce německých politiků, pracuje automaticky pro Němce. Nač jednati s vládou, nač vstupovat do vládní většiny dříve, než dostaví se česká kapitulace, způsobená jasně prokázanou nemožností sestavit trvalou většinu byt' i pro vládu neparlamentní?“<sup>226</sup> Dyk použil výrok představitele radikální antisystémové strany pro argumentaci svých protiněmeckých názorů. Němci podle Dyka prostě nejsou hodni spolupráce.

Postoj k přítomnosti stran německé menšiny v parlamentu zdůvodnil v komentáři Rub a líc<sup>227</sup>, který publikoval v Národních listech 1921. Navázal na předchozí kritiku a napsal text, který komplexně odpovídá na danou otázku. „Přítomnost národních menšin, které jsou v zásadě odmítavém poměru ke státu, je nepochybně přítěží. Omezuje parlamentární možnosti a usnadňuje krise. Působí obtíže a kde už jsou, je rozmnožuje.“<sup>228</sup>

---

<sup>223</sup> Tamtéž, s. 186.

<sup>224</sup> Tamtéž, s. 249–252.

<sup>225</sup> Tamtéž, s. 250

<sup>226</sup> Tamtéž, s. 250.

<sup>227</sup> Tamtéž, s. 284–285.

<sup>228</sup> Tamtéž, s. 284.

Obratem však dodal, že přítomnost je zároveň možností: „*Ale tento rub může mít u národa zdravého a státního života schopného také líc. Kritika, byť sebe zlovolnější, nemusí být úplně bez podstaty a může, třeba nechtíc, spolupůsobiti k nápravě.*“<sup>229</sup> Mohlo by se zdát, že Dyk se snažil najít cestu pro možnou spolupráci, ale opak je pravdou. Následně uvedl na pravou míru, jaký přínos má přítomnost německé, ale i maďarské menšiny v zákonodárných sborech: „*Nebezpečí může býti nejlepším paedagogem; pocit jistoty znemravňuje a činí příliš pohodlným. Děkovati budou snad potomkové, že současní političtí representanti národnostních menšin denně nás názorně poučovali, jakým nebezpečím jsou pro nás. Opovrhovati by námi ovšem musili, kdybychom přes denní toto názorné vyučování nenaučili se ničemu.*“<sup>230</sup> Dyk spolupráci odmítal. U českých Němců neviděl snahu podílet na chodu státu. Alespoň v tom směru, jak si sám představoval. Nevnímal jejich argumenty ani se o to nesnažil. Kritický byl i ve chvílích, kdy snahu o ústupky zaznamenal z jiných stran. To dokládá článek *Zadními vrátky?*, který publikoval v *Národních listech* 17. listopadu 1921. Komentoval vystoupení tehdejšího ministerského předsedy E. Beneše. Ten se vyjadřoval k otázkám národnostním. V případě nespecifikované incidentu ubezpečil, že vše se bude řešit bez ohledu na národnost a bude to posuzováno objektivně. Dyk jeho projev vnímal tak, že: „*Cílem této vlády jest, aby všechny události politické, vážné i méně důležitější, řešila tak, aby strany a národnosti (mezi nimiž, jako v Rakousku, zmizel náš národ) spíš sblížovala, sjednocovala a usmiřovala. Další velký krok k spokojenému soužití všech vrstev lidu všech národností v tomto státě byl učiněn.*“<sup>231</sup> Avšak Dyk varuje, že dopady těchto kroků budou následovat: „*Praktický důsledek opravdu se objevil už v jednom směru: aby vyšlo se vstříc Němcům v otázce jednacního řádu, vydáno exposé předsedy ministerstva tiskem, opatření učiněno ovšem – a v tom jso zadní vrátka – nikoli ze strany presidia sněmovního, ale na vrub ministerstva. A vydáno pro sněmovnu českoněmecky; česky poslancům českým, německy poslancům německým a maďarským.*“<sup>232</sup> Může se zdát, že jde o maličkosti. Lze je vnímat negativně, ale i pozitivně. Dyk však naštěstí upozorní sám, v čem vidí hlavní problém: „*Zde běží o celý názor na stát, památní přeřeknutí národnostní místo národní nabývá svého osudného významu.*“<sup>233</sup> Zde Dyk drží stranickou linii. Národní demokraté odmítali označení státu jako národnostního, protože tím vnímali

---

<sup>229</sup> *Tamtéž*, s. 284.

<sup>230</sup> *Tamtéž*, s. 285.

<sup>231</sup> *Tamtéž*, s. 335.

<sup>232</sup> *Tamtéž*, s. 335.

<sup>233</sup> *Tamtéž*, s. 335.

upozadění významu národa českého, potažmo československého. Ten, kdo tuto linii nedodržel, byl v jejich očích E. Beneš. A to platí i pro budoucí roky. Beneš byl otevřenější pro spolupráci a vnímal její nutnost. Národní demokraté a Dyk ruku v ruce se svou kritikou Hradu, šli proti tomuto přesvědčení a vnímání česko-německých vztahů. Není překvapujícím, že byl Dyk ve svých názorech na tuto problematiku konzistentní. Názory Dyka poslance a Dyka senátora se neliší od těch publicistických. Avšak vnímání všech těchto rovin může pomoci k vytvoření komplexního pohledu na jeho ideové zázemí v této otázce. Avšak stejně jako se změnila Dykova funkce, změnilo se částečně i vnímání česko-německé spolupráce.

### 3.5 Glosy k práci imunitního výboru a pojetí imunity

Po celou dobu svého poslaneckého mandátu byl Dyk členem imunitního výboru. V letech 1920 až 1925 dokonce jeho místopředsedou. Jeho aktivita byla v tomto ohledu značná a detailně jsem ji rozebíral v první kapitole práce. Avšak plénum sněmovny nebylo jediným místem, kde můžeme sledovat Dykovy názory ohledně poslanecké imunity a dění kolem ní. Stejně jako v ostatních případech o nich psal do novin. Nejčastěji rozebíral jednotlivé případy, ale i pojetí a hranice imunity. Právě o hranicích pojednával jeho text z 19. února 1921. V Národních listech publikoval článek s názvem Meze imunity. V něm Dyk uvažoval o tom, jak by měla být imunita postavena. Nedomníval se, že by měla být bezmezná. Cítil však tlak společnosti, která si po roce 1918 zvykla žít svobodně a bez omezení. „*Je velmi nepopulární, chtít omezit široké svobody. Je velmi nepopulární, shánět se po mezích imunity. V době, jak vás její znalci ujistí, je něco bezmezného. Proč by míti meze právě imunita?*“<sup>234</sup> Snažil se čtenáře přesvědčit na dvou příkladech konkrétních prohřešků, jednoho z nich se dopustil poslanec české politické strany, druhé poslanec strany německé menšiny. Dyk je nejmenoval, pouze představil prohřešky, jichž se měli dopustit. Ani jeden nebyl sněmovnou vydán, s čímž Dyk nesouhlasil. Žádal jejich vydání, protože přestupky překročily pomyslnou hranici, za kterou nebylo možné jít. Dyk navrhoval přísnější pravidla, která by nechránila přestupky nesouvisející s výkonem poslaneckého mandátu. Dobře patrné je to právě na druhém příkladu. Případ německého poslance je potřeba rozvést, protože se mu věnoval ještě několikrát. Jak se dozvíme z dalších článků, které shodně vyšly v Národních listech, tak oním poslancem byl Wenzel Lehnert (DNP). Krajský soud v Liberci žádal jeho vydání, neboť naváděl

---

<sup>234</sup> *Tamtéž*, s.223.



nové brance, aby nenastupovali povinnou vojenskou službu, neboť je dána československým zákonem, který jako Němci nemusí uznávat. Poslanec Lehnert přímo vybízel k neposlušnosti a protistátním krokům. Přestože výbor navrhl jeho vydání, sněmovna ho nevydala. Podstatné však je, že Dyk Lehnertovy kroky nevnímal jako něco, co souvisí s poslaneckým mandátem. Kauze se bohatě věnoval. V následujícím článku na tomto případu vysvětloval, že: „*Smysl poslanecké imunity je, umožniti poslanci výkon poslaneckého mandátu; imunita poslanecká předpokládá slib na ústavu republiky, tudíž uznání jejího právního řádu, nikoli v tom smyslu, že byl poslanec musil projevovat souhlas s ním a nesměl hájiti jiného, bezpečně však v tom smyslu, že musí z něho vycházeti, domáhati se změn, úprav i náprav cestou ústavní. Je plným právem poslancovým, provésti kritiku branného zákona a vysloviti se proti militarismu; od projevu politického smýšlení k propagandě, jejímž cílem není právními prostředky změnit právní řád, nýbrž právě platnost právního řádu popřítí, znamená anarchii.*“<sup>235</sup> Dyk upozorňoval na paradox, že ač Lehnert vykonáním poslaneckého slibu přijal zákony československého státu, svým chováním je porušuje. Dyk mu věnoval takovou pozornost proto, že se obával dopadů. Vnímal výsledek jednání o vydání jako možný precedens do budoucna. Kládl si otázku, jak se budou chovat ostatní, když to jednomu projde. Dyk navrhoval uzavřít spekulace okamžitě a zpřísnit pravidla imunity.<sup>236</sup> První článek vydal pod názvem Mimo zákon<sup>237</sup> dne 31. března 1921. Hned druhý den na něj navázal textem Uhnutí<sup>238</sup> (oba vyšly v Národních listech). „*Smí poslanec čsl. republiky pracovat pod ochranou poslanecké imunity k rozkladu čsl. armády?... Na sněmovně bylo říci ano či ne; neřekla ano ani ne. Uhnula. Neměla odvahy. Dala si šibeniční lhůtu.*“<sup>239</sup> Dykův zájem byl jistě způsoben tím, že šlo o gesci imunitního výboru, kterému věnoval nemálo času. Taktéž hrál roli fakt, že šlo o poslance německé menšiny, který se postavil proti československému státu. „*Ale logickým nedostatek odvahy na české straně byla rostoucí drzost na straně německé. Včera už jsme to viděli, uvidíme to ještě.*“<sup>240</sup> Už následující den se Dyk k případu vrátil. Ve sněmovně proběhla debata a Dyk měl potřebu na ni reagovat ještě v Národních listech. I zde přidal pár řádků k pojetí a vymezení hranic imunity: „*Smysl imunity je, chránit volný výkon mandátu poslancova. Volný výkon mandátu by byl*

---

<sup>235</sup> Tamtéž, s. 243.

<sup>236</sup> Tamtéž, s. 242–244.

<sup>237</sup> Tamtéž, s. 242–244.

<sup>238</sup> Tamtéž, s. 244–245.

<sup>239</sup> Tamtéž, s. 244.

<sup>240</sup> Tamtéž, s. 245.

ohrožen, kdyby poslanec byl vydáván i v případech žalob naprosto nicotných, které by se po případě nahromadily. Šablonovité vydávání pro delikty tzv. nepolitické mohlo by mít důsledek, že by to bralo prostě poslanci technickou možnost zastávat mandát.“<sup>241</sup>

Následovala podobná argumentace jako v předchozích textech. Dyk stále sledoval to stejné. Případ vytvářel precedens, který bude nebezpečný do budoucna. „*Dr. Lehnert je hrdinou bez rizika. Všichni němečtí nacionálové jsou hrdiny bez rizika a nechtějí ničím jiným být. Přiznávám, že je to pohodlné; seslabuje to však mravní pathos.*“<sup>242</sup>

Jak víme, poslanec Lehnert nebyl vydán. Definitivně jeho případ skončil 19. května 1921. O den později vyšel v Národních listech článek Případ Lehnertův II.<sup>243</sup> V tomto případě šlo o přetištěnou řeč, kterou měl Dyk připravenou k finálnímu rozhodování ve sněmovně. „*Řeč tato nebyla promluvena. Odpoledne rozhodl klub po jednání pětky, abych se vzdal slova. Předpoklady, za kterých se to stalo, selhaly. Byli jsme příliš důvěřiví. Zájmové souručenství* (v textu takto označuje německé nacionalisty a české komunisty) *rozhodlo pro imunitu poslaneckou proti imunitě státu. Považuji za svou povinnost otisknout řeč, kterou mi nebylo možno promluvíti.*“<sup>244</sup> V článku zaznělo to samé, co v těch předchozích. Vytvoření precedentu, přílišné rozvolnění a nečekané následky. Celá kauza měla však výraznou dohru, ve které hrál Dyk roli. Skupina poslanců za DNP v čele s poslancem Brunarem na případ kolegy Lehnerta reagovala. Podala návrh, aby vláda navrhla úpravu ústavní listiny. Tento krok měl za cíl dosáhnout stavu, že členové zákonodárných sborů nemohou být trestně stíháni za výroky pronesené při výkonu svého povolání.<sup>245</sup> Návrh neměl konkrétní podobu, pouze šlo o výzvu k vládě, aby tyto změny provedla. Poslanci z DNP si uvědomovali, že příště by je nemuseli mít stejné štěstí jako W. Lehnert. Návrh putoval nejdříve do iniciativního výboru a po projednání případně posunut dále. Referentem tohoto návrhu byl Viktor Dyk. Navrhl jeho zamítnutí. Toho se však iniciativní výbor nedržel a zákon poslal do ústavního výboru k dalšímu projednání. Dyka se to logicky dotklo. Ve svém článku *Na nebezpečné cestě*<sup>246</sup> v Národních listech popisoval projednávání návrhu. Snaha německých poslanců o rozšíření imunity šla přímo proti jeho pojetí zužování imunity.

---

<sup>241</sup> *Tamtéž*, s. 245.

<sup>242</sup> *Tamtéž*, s. 248.

<sup>243</sup> *Tamtéž*, s. 267–269.

<sup>244</sup> *Tamtéž*, s. 269.

<sup>245</sup> Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Tisky, Národní shromáždění republiky Československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, tisk č. 2014. Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/>, [cit. 13. 2. 2022].

<sup>246</sup> *Tamtéž*, s. 270–272.

Z případu poslance Lehnerta a všech jeho peripetií je jasný Dykův záměr imunitu omezit. V názoru byl konzistentní. Ještě několikrát publikoval články, v nichž zúžení imunity podpořil. Z nich se můžeme dozvědět více o tom, jak vnímal imunitu a její hranice. Článek *Poslanecká imunita*<sup>247</sup> z ledna 1923 (opět *Národní listy*) se znovu zabýval imunitou. „*Po mém soudu je absurdní chápati imunitní praxí ve smyslu krajně extensivním v době, kdy spíše se pociťuje nutnost jejího omezení. Imunita má umožnit volný výkon poslaneckého mandátu; vše, co vybočuje z těchto mezí, bude nedemokratickým a tudíž odiosním privilegiem.*“<sup>248</sup> Následovalo opakování důsledků bezbřehého vnímání imunity a Dyk se znovu vrátil k Lehnertovu případu. „*Za jisté bylo by absurdní bráti vážně každý politický tlach; ale neméně absurdní je, neodlišovat – pokud běží o vystupování poslancovo mimo sněmovnu – za jakých okolností se událo a k jakým důsledkům mohlo vést.*“<sup>249</sup> Poslední citací, kterou k imunitě uvedu, je z článku *Poslanecká imunita*<sup>250</sup> zveřejněném 4. března 1923 v *Národních listech*. V závěru Dyk napsal: „*Imunita poslanecká, jež by byla bez mezí a bez hranic, má v sobě veliké politické riziko, jehož bohužel mnozí z mých kolegů si neuvědomují. Poslanec není tvorem příliš populárním u veřejného mínění. Konstatuji skutečnost, aniž bych chtěl se zabývatí dnes otázkou, je-li tomu tak právem. Přílišné rozšiřování poslanecké imunity rozmnožuje pouze zaujatost pro poslancům.*“<sup>251</sup> K omezení imunity vyzval znovu v textu *Omezme imunitu poslaneckou!*<sup>252</sup> z února 1924 (*Národní listy*).

Přestože Dyk o úpravách hranic imunity mluvil často, nikdy nepodnikl žádné faktické kroky k jejímu omezení. Alespoň tak to vyplývá z jeho publicistiky a plenární činnosti. Je možné, že se o nějaký návrh pokusil v rámci jednání imunitního výboru, avšak jejich činnost není předmětem této práce. Jisté však je, že k faktickým úpravám nedošlo. Navíc Dyk v roce 1925 opustil sněmovnu a odebral se do senátu, v jehož v imunitním výboru již nezasedal. Zájem o problematiku imunity však projevoval i nadále. Jako senátor publikoval v *Národních listech* článek *Žádosti za vydání poslanců... zamítnuty*<sup>253</sup>. V něm si stěžoval na praxi sněmovního výboru. Odmítal privilegované postavení členů zákonodárných sborů. Chtěl, aby se ho sami pro dobro všech zbavili.

---

<sup>247</sup> Viktor Dyk, *O národní stát (1923–1925)*, Praha 1933, s. 56.

<sup>248</sup> *Tamtéž*, s. 56.

<sup>249</sup> *Tamtéž*, s. 56.

<sup>250</sup> *Tamtéž*, s. 77–79.

<sup>251</sup> *Tamtéž*, s. 79.

<sup>252</sup> *Tamtéž*, s. 233–235.

<sup>253</sup> Viktor Dyk, *O národní stát (1925–1928)*, Praha 1937, s. 127–128.

Dále se již k imunitě jako novinář nevyjadřoval. Jeho pojetí imunity je zřejmé z obsahu plenárních vystoupení i z novinových textů. Rovněž v tomto případě šel však sám proti většině, na což byl Dyk zvyklý. Odpovídalo to jeho představám politiky jako kolbiště názorů, kde nakonec vyhraje pravda. Nutno však dodat, že tato představa byla značně iluzorní a netrpěl jí pouze Dyk, ale celá ČsND.

### **3.6 Komentáře k účasti ČsND ve vládě podporované německými stranami**

Po volbách v listopadu 1925 nastala v uvažování ČsND změna. Snahy o pokračování všennárodní koalice pod vedením Antonína Švehly selhaly. V březnu 1926 po neúspěšných pokusech nastoupil úřednický kabinet Jana Černého. Národní demokraté byli pevnou součástí obou Švehlových koalic, neúspěch se jich bezprostředně dotýkal. V říjnu 1926 však nastal obrat. Švehla složil svou třetí vládu. Tentokrát nešlo o vládu všennárodní, nýbrž panskou. Její součástí byly především pravicové politické strany. Byla to také historicky první československá vláda, kde zasedli ministři aktivistických stran německé menšiny. Přesněji šlo o jedno křeslo pro Německý svaz zemědělců a venkovských živností a jedno místo pro Německou křesťansko-sociální stranu lidovou. Šlo o první velkou pravicovou vládu a ČsND v ní nemohla chybět. Musela se však smířit s přítomností stran německé menšiny. Do té doby něco nepředstavitelného se stalo skutečností. Důvodem byly vnitrostranické posuny. Přestože předsedou byl stále Karel Kramář, hlavní slovo začali získávat jiní politici. Do vedení strany se dostalo průmyslové křídlo strany v čele s F. X. Hodáčem, notně podporované J. Preissem. Toto křídlo zastávalo pragmatictější přístup k sestavení vlády a k národnostním poměrům. Podrobněji tuto změnu popsal ve své publikaci Jan Mařica.<sup>254</sup> Strana opravdu vládu podporovala od začátku. Ministerské křeslo však obsadila až v roce 1928. Přesto šlo o veliký názorový obrat. Tím prošel i Viktor Dyk. Z odmítače spolupráce se stal pragmatik. Tuto změnu jsem sledoval v jeho senátních vystoupeních. Nyní bych rád poukázal na jeho komentáře.

23. října publikoval v deníku *Demokrat* článek *Bude naše víra zklamána?*<sup>255</sup> Tento text nejlépe vysvětluje, jak národní demokraté i Dyk samotný, veřejnosti vysvětlovali své kroky. Přece jen se odchýlili od své základní ideové linie. V článku Dyk notně citoval

---

<sup>254</sup> Jan Mařica, *Od Československé národní demokracie k Národnímu sjednocení*, Brno 2018, str. 65–73.

<sup>255</sup> Viktor Dyk, *O národní stát (1925–1928)*, Praha 1937, s. 216–217.

předsedu Kramáře, když uvedl, že: „... *dr. Kramář jasně formuloval naše stanovisko k vládě nynější. Nechtěli jsme jí, poněvadž považujeme účast Němců ve vládě za předčasnou a vážali jsme ji na předpoklady dosud nesplněné. Když proti naší vůli stala se skutkem, odmítli jsme účast ve vládě, ne pouze proto, že se brněnský sjezd strany tak usnesl, ale také ze zmíněných důvodů politických.*“<sup>256</sup> Ze slov Karla Kramáře vyplývá, že národní demokraté do vlády vstoupili přes odpor k Němcům. Dokonce kvůli tomu odmítli ministerská křesla. Alespoň po dobu dvou let. Proč tedy vstoupili? „*Ve vládě účastni nejsme, ve vládě nemáme žádného svého důvěrníka. Máme k této vládě jen to stanovisko, že věříme v ní těm, se kterými jsme spolupracovali tolik let. Doufáme od těch, se kterými jsem spolupracovali, že budou ochránci zákonů, které jsme si dali, že budou pevně hájit národního rázu našeho státu. Kdyby to nedělali, přestala by ovšem blahovůle každé strany, která je nacionální.*“<sup>257</sup> Kramář podporu zdůvodnil tím, že v ní zasedají lidé, kterým národní demokraté věří. Zde šlo zřejmě především o agrárníky, se kterými je pojila společná vládní minulost. Dyk citaci dále rozvinul: „*Hlasování pro schválení vládního prohlášení není tudíž dodatečným schválením experimentu, pro který jsme nebyli. Neznamená nic víc než projev osobní důvěry, neznamená více, než dočasnou blahovůli k politickým činitelům československých národních stran, jichž postavení ve vládě nechtěli jsme ztížit, aby nám nemohla se klásti za vinu, selže-li odvážný pokus.*“<sup>258</sup> I dle Dykových slov účast ve vládě závisela na osobních známostech a na vzájemné důvěře politiků. Stejně jako Kramář i Dyk varoval před možným vývojem: „*Řeč dr. Kramáře naznačila, jaké by musily být toho důsledky: čím větší blahovůle, čím větší byla důvěra, tím důraznější a energičtější musil by být náš odpor v případě tohoto zklamání. Právě proto, že jsme se nepostavili nepřátelsky proti vládě v jejích počátcích, byli bychom nejen oprávněni, ale povinni vyvodit všechny důsledky zklamání.*“<sup>259</sup> Z Dykových slov lze odvodit, že on osobně považoval vstup do vlády za oběť. V jeho pojetí to je ČsND, která se musela vzdát svých myšlenek a ideálů a podpořit vládu, která se bude starat o stát v těžké době. V tuto chvíli byl ochotný, leč nevíme s jak velkým sebezapřením, odložit na chvíli názory o spolupráci s Němci pro dobro národní a státní. Tohoto názorového obratu si všimli jejich protivníci. V článku *Zbytečné starosti*<sup>260</sup> (Demokrat) musel Dyk o pár týdnů později vysvětlovat údajný rozkol v senátorském

---

<sup>256</sup> *Tamtéž*, s. 216.

<sup>257</sup> *Tamtéž*, s. 216.

<sup>258</sup> *Tamtéž*, s. 216.

<sup>259</sup> *Tamtéž*, s. 216–217.

<sup>260</sup> *Tamtéž*, s. 231–232.

klubu. Senátoři Bečka a Němec totiž měli dle informací deníku České slovo (stranický deník národních socialistů) odmítnout hlasovat pro vládní prohlášení a nabídnout rezignaci. Nesouhlasili totiž s podporou panské koalice. Dyk klub bránil. Informace Českého slova považoval za smyšlenky. Vysvětloval, že oba pánové nehlasovali pro absenci a byli z vážných důvodů řádně omluveni. O podpoře vládního prohlášení uvedl: „Rozhodnutí o hlasování pro vládní prohlášení, učiněné klubem poslanců i senátorů, nebylo zásadní, nýbrž taktické. Hlasování v poslanecké sněmovně ukázalo, že není většina ohrožena, naopak, že má Švehla slušnou většinu zabezpečenu.“<sup>261</sup> Vládní většina byla jistá, proto vládu podpořili.

Rovněž v dalším komentáři zvolil pragmatický přístup. Podporoval názor Karla Kramáře, což potvrzuje jeho komentář K výročí 15. listopadu 1925<sup>262</sup> uveřejněný v Národních listech. „Zítřka dovrší se rok, uplynulý od předčasných voleb listopadových. Je to poučné výročí; v chybách minulých bývá klíč k nepřijemnostem přítomným. Patnáctý listopad plně potvrzuje tuto skutečnost; v podstatě byl už funusem národní koalice. Přinesl volební porážku dvěma z koalovaných pěti stran: sociální demokracii a národní demokracii. Přinesl úspěch myšlenky stavovské nad myšlenkou národní a přinesl posléze porážku socialistů. Všechny tyto okolnosti musily hrát roli při vývoji budoucím.“<sup>263</sup> Z textu vyplývá, že Dyk je zklamán rozpadem národní koalice. Panská koalice neodpovídala jeho pojetí vlády. Preferoval národní vládu, v níž by byly zastoupeny národ jako celek. Národní demokraté odmítali dělení na třídy a stavy. Chtěli, aby byli všichni vnímáni jako národ. Jakákoliv vláda směřující k jednostranným krokům, které dopadnou na část národa negativně, byla pro ně méně přijatelná. A to byla právě vláda panské koalice. Přesto do ní pragmaticky vstoupili.

Dykův romantický ideál se však míjel s politickou realitou. Na jednu stranu preferoval národní koalici, ale vadili mu socialisté, kteří nesdíleli jeho pojetí národnostní otázky. Tím se ovšem ocitá v pasti, protože bez nich nemůže být koalice skutečnou národní koalici. Ideálním řešením by pro Dyka bylo, kdyby se socialisté v národnostní otázce „umoudřili.“ Takové „prozření“ však mohl jen stěží očekávat, a tak musel, ač nerad přijmout realitu. Na následujících řádcích Dyk řešil vztahy v minulé národní koalici a chování stran před volbami. Na jedné straně chválí národní koalici, na druhé uvádí důvody, proč není možná. Tím nepřímo ospravedlňuje účast národních demokratů

---

<sup>261</sup> *Tamtéž*, s. 231.

<sup>262</sup> *Tamtéž*, s. 238–240.

<sup>263</sup> *Tamtéž*, s. 240.

v panské koalici. „*Taková národní koalice, jaká byla bezprostředně před 15. listopadem minulého roku, není tuším už možná, ani v zájmu stran socialistických není možná; vždyť cítí tyto strany na své kůži, že jsou politické úspěchy a osobní úspěchy, které přijdou draho.*“ ... „*Není také již možná koalice, ve které bychom my třeba jen mlčením měli brát odpovědnost za zjevy neodpovědné zvěle a chtivosti. Možno dát se napálit, ale není politicky možno dát se napalovat. A docela už je nemožná trvalá koalice napalovaných s napalujícími. Mají-li se odčinit hříchy patnáctého listopadu, musí politika národní koalice být opravdu národní koalicí. Pro tuto koalici nevidíme však bohužel dnes ještě psychologické předpoklady.*“<sup>264</sup> ČsND by podle Dykových slov měla zájem utvořit národní koalici, ale současně chápe, že to není možné kvůli historickým křivdám. Proto podpořila panskou koalici, a to i přes účast německých ministrů.

Viktor Dyk rozhodně nebyl tím, kdo by vyjadřoval hlasitou podporu panské koalice. Přijal ji, i když to bylo proti jeho přesvědčení a pojetí politiky. Dyk se musel vyrovnat s dalším zklamáním. Příčina všech jeho zklamání spočívala v tom, že přenesl romantické představy literáta do politiky.

### 3.7 Nacionalismus jako téma komentářů

Viktor Dyk byl bezesporu nacionalista. Nelze o tom pochybovat, jak ostatně potvrzuje odborná literatura, výzkum uskutečněný v rámci této práce. Nacionalismus je však široký pojem. Miroslav Hroch například ve své studii *Národ jako evropské specifikum, jak slovem (de)formovat historickou i současnou realitu*<sup>265</sup> vymezuje několik základních pojetí nacionalismu. V první řadě to je vlastenectví a úcta k národu a jeho historii. Ve druhém případě nenávisť vůči jiným národům. Ve třetím případě idea existence vlastního státu a její prosazování. Dykův nacionalismus má nejbliže k třetí variantě. Dyk sám ve svém rozsáhlém článku, který vyšel na části v časopise *Zítřek* (17., 24., 25. a 26. březen 1921) nacionalismus definoval. Vycházel ze svých poznámek z roku 1907. „*Nacionalism je neurčité slovo; záleží na obsahu, kterým je naplníme. Zdá se mi, že obsah ten bývá obyčejně malý. Nacionalismus nemůže znamenat kulturní ani politickou reakci; jsme v situaci, kdy musíme jít dále, nechceme-li zpět. Být nacionalistou musí značit vyzbrojení se vším: vzděláním, silou, charakterem. Býti nacionalistou musí značit překonávat všechny své vady a nedostatky; dokud budeme je zapírat, není pomůženo. Akcentoval jsem*

---

<sup>264</sup> Viktor Dyk, *O národní stát (1925–1928)*, Praha 1937, s. 240.

<sup>265</sup> Miroslav Hroch, *Národ jako evropské specifikum, jak slovem (de)formovat historickou i současnou realitu*, In: *Dějiny – kritika – současnost*, č. 2, Praha 2017, s. 310–332.

opětně národní hrdost; bude to hrdost člověka, který pokračuje. Bylo by nám třeba mnoho messianismu: ve smyslu víry v národní vyvolení, jehož se musíme státi hodnými. Dosud ho hodni nejsme; jsme daleko toho. Nacionalismus takto pojatý je přítěž; znamená obět pohodlí. Národ na výši, přístupný všem kulturám a neztrácející své: průkopník, bojovník, myslitel: krásný se. Proč pouze sen? <sup>266</sup> Je patrné, že pro Dyka byl nacionalismus byl ústředním bodem života společnosti i člověka. V nacionalismu vidí ideu, která pomáhá člověku přenést se přes těžké okamžiky. „*Tento úryvek z deníku spisovatelova nepopřela tuším moje činnost další. Nacionalismem mi nikdy nebylo pošetilé zavírání očí před vlastními chybami. A především jsem nikdy neuznával nacionalismus bez obsahu, bez obětí a bez odpovědnosti.*“<sup>267</sup> Dyk odmítal možnost nahradit nacionalismus „nějakým světoobčanstvím,“<sup>268</sup> čímž se vymezil proti pojetí národa a člověka v ideologii socialistů. Je to jediný Dykův publikovaný text, který obsahuje náznak definice nacionalismu. Dyk ho však pojímá odlišně, než bývá obvyklé. Je pro něj vnitřní hodnotou. Podobně jako humanita a solidarita. V článku dále vysvětlil vazbu nacionalismu na historii. Víru v nacionalismus srovnával s úctou k historii a kořenům.<sup>269</sup>

Pojetí nacionalismus jako vnitřní hodnoty rozvedl v článku z roku 1923 s názvem Strach z nacionalismu (Národní listy).<sup>270</sup> Hodnotí postoj společnosti k nacionalismu, avšak zároveň vysvětluje jeho podstatu: „*Jak to, že mnozí z nás pokládají tento nacionalism za největší nebezpečí, jež nás ohrožuje? Nadhodil jsem otázku, ale nedovedu ji bezpečně zodpovědět. Byla to myšlenka národní, již děkujeme za své probuzení; byla to myšlenka národní, jež nám dala samostatnost. Uznáváme-li se – nemůže se popřít – význam národní myšlenky v minulosti a zavrhuje se v přítomnosti, znamená to, že stát může být udržován něčím jiným, než čím ho bylo dobyto, znamená to, že po mínění některých je nutno zaměnit myšlenku národní myšlenkou státní.*“<sup>271</sup> Nacionalismus je pro Dyka stavebním kamenem, na němž je vystavěný stát, a je potřený k jeho udržení. Kvůli němu a víře v něj občané žádali vlastní stát a nyní ho prostřednictvím této víry musí udržet. Nelze ho opustit, neboť by se stát rozpadl. V témže roce uveřejnil článek Bilance nacionalismu (Národní listy)<sup>272</sup>, v němž tuto tezi podpořil: „*...odpůrci českého nacionalismu, který, mimochodem řečeno, neměl za cíl rozpoutání štvanic proti národnostním menšinám, ale upevnění státu našeho,*

---

<sup>266</sup> Viktor Dyk, *O národní stát (1919–1922)*, Praha 1933, s. 234.

<sup>267</sup> *Tamtéž*, s. 234.

<sup>268</sup> *Tamtéž*, s. 234.

<sup>269</sup> *Tamtéž*, s. 233–238.

<sup>270</sup> *Tamtéž*, s. 112–113.

<sup>271</sup> *Tamtéž*, s. 112.

<sup>272</sup> *Tamtéž*, s. 216–217.



*jakožto státu národního, pracoval tudíž a bude pracovat nikoli záporně, ale kladně a tvořivě.*“<sup>273</sup>

Dyk velmi silně rozlišoval mezi nacionalismem a šovinismem. Přestože byl politickými odpůrci označován za nacionalistu i šovinistu, oběma pojmy, cítil se být nacionalistou. Šovinismus se podle jeho slov objevuje ve chvíli, kdy: „... už cíl posvětil prostředky a bojuje se o světovou nadvládu, buď jak buď; tehdy už nacionalism nemá ani autokritiky, ani mravů nevychovává, tehdy prostře nacionalismus stává se chauvinismem.“<sup>274</sup> Tímto slovem označoval především německý nacionalismus, protože v něm viděl silnou rozpínavost a agresi na úkor ostatních národů: „*Německý nacionalism logicky vrcholí v imperialismu: takový je německý duch a německá myšlenka.*“<sup>275</sup>

Jestliže tedy Dyk vnímal nacionalismus jako vnitřní hodnotu a jako nejvyšší ideál, je logické, že svou představu bránil. A to především tehdy, když někdo nabízel jiné pojetí nacionalismu. Například spisovatel a kritik Stanislav Lom napsal článek *Národ a stát zveřejněný v tisku národních socialistů*. Viktor Dyk na článek reagoval vlastním textem *Nový nacionalismus?*<sup>276</sup> Lomův nacionalismus se nezahrnuje pouze příslušníky jednoho národa, ale také obyvatele, kteří spolu žijí v jednom státě „...*Tj. českoslovenství ve smyslu státní příslušnosti...*“<sup>277</sup>, jak podotýká v článku Dyk. V této tezi viděl nebezpečí zavržení historických kořenů národa. Na těch byl stát vybudován a Lomovo pojetí je nerespektuje. „*Nyní jest jediná národní nutnost domyslit národnost československou pro všechny příslušníky našeho státu. To prý je nový nacionalismus, jenže ovšem se neshoduje s bývalým nacionalismem českého sebevědomí, ale staví se na odpor všemu nacionalismu protistátnímu a brání se všemu, co popírá jeho svébytnost.*“<sup>278</sup> Dyk varuje před snahami o rozšiřování pojmu nacionalismus a o jeho definici. Dle jeho úsudku je to nebezpečné, protože ani ve vlastním státě se Čechoslováci nesmí zříct národní myšlenky. Je proti novému zemskému patriotismu, který ignoruje kulturní a jazykové základy, ale za hlavní považuje příslušnost k území, respektive ke státu.

Národní demokraté byli po dlouhou dobu nejsilnější (i přes své chatrné volební výsledky) českou stranu, která se ve svém názvu přímo zaštiťovala nacionalismem. Tím je myšleno přímé spojení, které se projevuje přidavných jménem národní v názvu strany. V roce

---

<sup>273</sup> Viktor Dyk, *O národní stát (1923–1925)*, Praha 1933, s. 217.

<sup>274</sup> Viktor Dyk, *O národní stát (1919–1922)*, Praha 1933, s. 235.

<sup>275</sup> Viktor Dyk, *O národní stát (1923–1925)*, Praha 1933, s. 112.

<sup>276</sup> *Tamtéž*, str. 374.

<sup>277</sup> *Tamtéž*, str. 374.

<sup>278</sup> *Tamtéž*, str. 374.

1926 se situace změnila. 19. září 1926 se sešel sněm Československé strany socialistické. Na něm, jak uvádí Zdeněk Kárník, si strana sice ještě nevypracovala nový program, avšak provedla jednu dlouho očekávanou změnu. Změnila svůj název na Československou stranu národně socialistickou.<sup>279</sup> Tím vznikla národním demokratům konkurence v boji o národně orientované voliče. Obě strany se však nadále lišily v řadě jiných témat, na což Dyk reagoval.

Ve svém článku *Pravý a nepravý nacionalismus*<sup>280</sup> (časopis *Zítřek*) napsal v březnu 1927: „*Národně-socialistická strana pokládá situaci za vhodnou, aby opět vztyčila prapor, tolikráté pohozený do prachu. Obrací se k lidu a zvláště k hraničářům jako jediná koncesovaná bojovnice za národní stát, když zapřela národní svůj program rukou před 14. říjnem 1918 německým socialistům ku společnému provedení převratu nabízenou...*“<sup>281</sup> Dyk poukazoval na minulost národních socialistů, kdy podle jeho mínění opustili myšlenku nacionalismu. Tu nyní znovu přijali, ale Dyk se s tím nemínil smířit označil to za vtip. Píše, že si opět nasadili národní masku, čímž jen zakrývají své třídní pojetí společnosti. To bylo něco, co Dyk zásadně odmítal. Český lid podle něj čeká těžký úkol: „*...aby prokázal zralost svého úsudku a rozhodl se, chce-li dát přednost nacionalismu nepravému před poctivým nacionalismem a naopak.*“<sup>282</sup> Ten pravý nacionalismus je jen ten národnědemokratický a Dykův. Národní socialisté si na národovce jen hrají. Dyk však psal text v době, kdy národní demokraté podporovali vládu s ministry stran německé menšiny, hned obratem vysvětlil příčiny tohoto kroku. Poté však znovu obrátit pozornost k národním socialistům. Vyzývá čtenáře, aby: „*...uvážil: prý je národní zradou, jsme-li v určité většině s Němci. Ale není národní zradou, postupují-li socialisté společně s bolševiky jako jednotný socialistický blok.*“<sup>283</sup> KSČ a ČsNS byly v té době společně v opozici. Logicky tedy zaujímaly jiné postoje a názory než ČsND. To však neznamenal, že by spolupracovaly, což Dyk zjevně ignoroval. „*Může taková strana, která podává ruku těmto škůdcům republiky (komunisté), býti rozhodčí o českosti a státnosti?*“ ... „*Komedie je to, odporná komedie. Národní ráz státu je pouze pláštík, za kterým se skrývají půjčkoví spekulanti.*“<sup>284</sup>

---

<sup>279</sup> Zdeněk Kárník, *České země v éře první republiky I. (1918–1929)*, Praha 2010, str. 393.

<sup>280</sup> Viktor Dyk, *O národní stát (1925–1928)*, Praha 1937, str. 330–332.

<sup>281</sup> *Tamtéž*, str. 330.

<sup>282</sup> *Tamtéž*, s. 330–331.

<sup>283</sup> *Tamtéž*, s. 331.

<sup>284</sup> *Tamtéž*, s. 331.

Jaký byl tedy nacionalismus Viktora Dyka? Z jeho parlamentních projevů a publicistické tvorby lze vytvořit základní a obecný obraz. Dykův nacionalismus je hodnotový. Je pro něj ústřední myšlenkou, podle které se má člověk chovat. Je to jakási berla, o kterou se člověk opře v nejtěžších dobách. Při čtení a analýzy jeho projevů a textů je patrné, že v nacionalismu viděl cosi mýtického a romantického. Historie, především ta národní, pro něj nebyla jen zájmem, ale dědictvím, ze kterého rostou kořeny současnosti. Byl pro něj základní lidskou hodnotou a tmelem národního celku. Odmítal dělení na třídy dle socio-ekonomického statusu. Chtěl, aby všichni pracovali pro národní stát, ne pouze pro svoji třídu. Odmítal strany, které orientovaly na jednu třídu společnosti, což je koneckonců typické pro celou ČsND. Bylo to právě ono široké rozkročení, které bylo překážkou růstu strany. Zvláštní je, že Dyk spojoval nacionalismus s individualismem. Jedinec měl především pracovat pro národ, nikoliv naopak. Věřil, že jen tak může stát dosáhnout úspěchu. Dykův nacionalismus byl však postaven na kultuře a jazyku jednoho národa. Odmítal státní a politický nacionalismus, v němž lidé tvoří národ na základě politického cíle, nikoliv národní kultury.

#### **4.0 Závěr**

Viktor Dyk byl bezesporu jedním z nejaktivnějších poslanců, resp. senátorů československého parlamentu. Svá vystoupení koncipoval z pozice českého nacionalismu a vždy bezvýhradně podporoval politiku národní demokracie a to i tehdy, pokud se přičila jeho přesvědčení. Příkladem za všechny může být angažmá této strany ve vládě, v níž zasedali rovněž politikové, zastupující strany německého etnika.

Práce sleduje jednak Dykovu parlamentní kariéru s důrazem na plenární činnost a jednak odraz jeho myšlenkového a ideového zázemí v dobovém stranickém tisku. Text zahrnuje veškerá vystoupení v plénu. Vybraná vystoupení však byla podrobena hlubší analýze než jiná. Nejčastější důvod spočíval v opakování či okrajovosti tématu vystoupení. Byla též zahrnuta veškerá aktivita interpelační a zpravodajská. Jediným a velkým úskalím této části práce bylo množství pramenů a materiálů, které bylo třeba projít, analyzovat a interpretovat. Obsah práce je však odpovídá rozsahu a kvalitě, v jakém byl zamýšlen původně.

Svůj poslanecký mandát bral Viktor Dyk vážně. Byl aktivním řečníkem a účastníkem plenárních zasedání. Ve svých projevech se držel stranické linie. Využíval zkušenosti z novinářské praxe a z práce s jazykem, kterou ovládal z umělecké činnosti. Hrál

výraznou roli při projednávání Ústavy ČSR a jazykového zákona, při němž představil návrhy národních demokratů. I ve svém druhém volebním období byl v poslanecké sněmovně častým návštěvníkem řečnického pultíku. Po volbách 1920 se totiž v jejich prostorách potkával s poslanci stran německé menšiny. Otázka menšin a jejich poměru ke státu se staly Dykovým nejčastějším tématem. Dyk byl aktivním členem několika výborů. Bezesporu nejaktivnějším byl v letech 1920–1925 jako místopředseda imunitního výboru. Často vystupoval v roli zpravodaje a obhájce jeho činnosti. Zároveň se snažil o profesionální přístup k projednávaným otázkám. V jeho rozhodování nejsou patrné antipatie vůči poslancům stran německé menšiny. Dyk ke své práci nepřistupoval pouze s pocitem, že musí plnit své povinnosti. Politiku vnímal jako službu občanům a svým myšlenkám. Politika a veřejná činnost byla jeho vášní a koníčkem.

Senátor Dyk se od poslance lišil. I svými veřejnými projevy dával najevo, že senát vnímá jako méně významnou parlamentní komoru. Chtěl být tam, kde se rozhodovalo. To dle jeho názoru senát nesplňoval. Byl kritikem způsobu, jakým se k němu vlády a politické strany stavěly. Jeho přesun do horní komory znamenal zlom. Změnila se témata, k nimž se vyjadřoval. Účast národních demokratů ve vládě společně s německými aktivistickými stranami otupila jeho nacionalismus. S názorovým obratem své strany, která dříve hlásala, že s Němci do vlády nikdy nepůjde, nesouhlasil, ale respektoval ho. Vnímá tento krok pragmaticky. Musel popřít své vlastní ideály. Z rozporu, jestli zůstat věrný svým myšlenkám, nebo straně, vyšla nakonec vítězná strana. Dyk musel hledat prostor pro svou aktivitu jinde. Obrátil kritiku k opozici. Jeho aktivita však byla ve srovnání s předchozím obdobím nízká, sotva třetinová. Kritika levicových stran, vzestup fašismu na konci 20. let a Dykova pravicovost měla za následek to, že byl svými oponenty spojován s fašistickým hnutím. V řadách národní demokracie sílila kritika Hradu a prezidenta Masaryka. I Dyk se v období 1929–1931 dostával do častých střetů s ministrem zahraničí E. Benešem. Nesdílel jeho pohled na Evropu. V senátu se začal více zajímat o zahraniční politiku, kde razil izolacionismus a svůj integrální nacionalismus. Senátor Dyk už nebyl tím bojovníkem českého národa a výrazným individualistou ochotným jít do sporu s kýmkoliv. Byl více loajálním členem své strany kopírujícím bez výjimky její politiku.

Dykova publicistická činnost se stala prostředkem k pochopení jeho myšlenkového a ideového zázemí. Práce byla značně usnadněna kompletním a přehledným pramenem v podobě publikace *O národní stát*<sup>285</sup> obsahující Dykovu publicistickou činnost. Pro tuto

---

<sup>285</sup> Viktor Dyk, *O národní stát*, Praha 1932–1938.

práci byla zvolena vybraná téma navazující na Dykovu plenární činnost. Tento přístup umožnil funkční spojení všech zkoumaných aktivit. Komentáře a glosy skýtají obraz osobnosti Viktora Dyka – politika a v kombinaci s podrobnou interpretací jeho poslaneckých a senátorských aktivit dávají jasnou představu o jeho myšlenkách a názorech.

Dyk vnímal senát jako potřebný, leč nebyl spokojen s jeho podobou. Nechtěl, aby byl celý volen. Kritizoval politické strany, že se snaží urvat pro sebe co nejvíce moci. Župní systém, otázky volebního a jazykového zákona kritizoval po celou svou politickou kariéru. Župní systém by podle něj přinesl více moci německé menšině. Volební zákon zase svým nastavením bránil voličům v jejich rozhodování. Dyk byl obhájcem občanů. Chtěl, aby jedině oni, nikoliv politické strany, rozhodovali o tom, kdo bude zvolen. Jeho obrana parlamentarismu a demokracie byla hranicí, která ho držela od absolutního přijetí fašistické politiky. Poslaneckou a senátorskou imunitu chtěl omezit. Zákonodárci dle něj neměli být chráněni před aktivitami nesouvisejícími s výkonem mandátu. Účast ČsND ve vládě s německými aktivistickými stranami v panské koalici přijal pragmaticky, ale s jistým zklamáním. A konečně: otázku nacionalismu nechápal jako politickou ideologii, ale jako životní směr.

V rámci této části práce je ještě velký prostor pro další výzkum, neboť můj zájem se soustředil pouze na vybranou část Dykovy publicistiky. Jeho novinářská a politická aktivita však byla obrovská. Vybraná témata jsou jejím pouhým zlomkem. Kompletní analýza Dykovy novinářské činnosti její a zasazení do kontextu by si žádala samostatnou práci.

## 5. Seznam pramenů a literatury:

### 1. Archivní prameny:

Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna:

Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, stenoprotokoly

Národní shromáždění československé 1918–1920, Poslanecká sněmovna, tisky

Národní shromáždění československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, stenoprotokoly

Národní shromáždění československé 1920–1925, Poslanecká sněmovna, tisky

Národní shromáždění československé 1925–1929, Senát, stenoprotokoly

Národní shromáždění československé 1925–1929, Senát, tisky

Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, stenoprotokoly

Národní shromáždění československé 1929–1935, Senát, tisky

### 2. Tištěné prameny:

BENEŠ Edvard, *Pravda o Haagu: Reparační otázky likvidace světové války*, Praha 1930.

DYK Viktor, *Ad usum presidenta republiky*, Praha 1929.

DYK Viktor, *O národní stát*, Praha 1932–1938.

Národ 1918-1924

Národní myšlenka: Revue českého nacionalismu 1923-1931

### 3. Literatura:

ČECHUROVÁ Jana, *Česká politická pravice*, Praha 1999.

JELÍNEK Hanus, *Viktor Dyk*, Praha 1932.

KÁRNÍK Zdeněk, *České země v éře první republiky (1918-1938) I-III*, Praha 2003.

KAUTMAN František, *Naděje a úskalí českého nacionalismu: Viktor Dyk v českém politickém životě*, Praha 1992.

KURAL Václav, *Konflikt místo společenství: Češi a Němci v československém státě (1918–1938)*, Praha 1993.

LOUŽEK Marek (edd.), *Viktor Dyk: Osmdesát let od smrti, sborník textů*, Praha 2011.

MALÍŘ, Jiří a kolektiv. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004*, I. Díl., Brno 2005.

MAŘICA Jan, *Od Československé národní demokracie k Národnímu sjednocení*, Brno 2018.

MED Jaroslav, *Viktor Dyk*, Praha 1988.

NEKONEČNÝ Milan, *Vlajka: k historii a ideologii českého nacionalismu*, Praha 2001.

NOVÁK Arne, *Viktor Dyk*, Praha 1936.

PEROUTKA Ferdinand, *Budování státu I, II., III., IV. Díl*, Praha 1991.

ŠALDA František Xaver, *Viktor Dyk, básník a politik* In: Šaldův zápisník, č. 3, Praha 1931.

TOMEŠ Josef (edd.), *Básník a politik: Sborník z konference k sedmdesátému výročí úmrtí Viktora Dyka*, Praha 2004.

TOMEŠ Josef, *Mezi humanitou a nacionalismem: češství u T. G. Masaryka a Viktora Dyka* In: *Identity v českých zemích 19. a 20. století: hledání a proměny*, Praha 2012 s. 65-91.

TOMEŠ Josef, *Viktor Dyk a T. G. Masaryk: dvojí reflexe češství*, Praha 2014.

VOJTĚCH Tomáš, *Politické názory Viktora Dyka* In: *Československý časopis historický*, č. 21, 1973.